

รายงานการวิจัย

บทวิเคราะห์เครื่องมือและสัจนิยมเชิงอุปกรณ์

Tool Analysis and Instrumental Realism

หัวหน้าโครงการ

อาจารย์เทพวิ โชควสิน

สาขาวิชาศึกษาทั่วไป

สำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารีปีงบประมาณ พ.ศ. 2547

ผลงานวิจัยเป็นความรับผิดชอบของหัวหน้าโครงการวิจัยแต่เพียงผู้เดียว

พฤษภาคม 2550

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร. ไสรัจจ์ หงศ์ลดารมภ์ ภาควิชาปรัชญา คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ได้ให้ข้อเสนอแนะต่อการทำงานวิจัยชิ้นนี้จนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ด้วยเพราะผู้วิจัยจำเป็นต้องมีความเข้าใจเป็นอย่างดีในแนวปรัชญาของมาร์ติน ไฮเดกเกอร์ และจากการได้ศึกษาหัวข้อนี้โดยตรงในรายวิชาสัมมนาหัวข้อวิจัยปัจจุบันในอภิปรัชญาและญาณวิทยา ระดับดุษฎีบัณฑิตที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา 2546 โดยได้รับคำแนะนำจากท่านอาจารย์ไสรัจจ์ ก็ทำให้ผู้วิจัยได้มีมุมมองที่แหลมคมมากยิ่งขึ้นในการพิจารณาข้อมูลเบื้องต้นสำหรับการวิจัย และทำให้สานต่อเป็นงานวิจัยชิ้นนี้ได้เป็นอย่างดี ขอขอบคุณ ดร. พัฒนา กิติอาษาที่ท่านได้ช่วยจัดหาหนังสือเล่มหนึ่งของ ดอน ไรต์ ซึ่งจำเป็นต่อการทำงานวิจัยอย่างยิ่ง และที่สำคัญยิ่งขอขอบพระคุณมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารีที่ให้ทุนอุดหนุนการทำวิจัยในครั้งนี้

บทคัดย่อ

มาร์ติน ไฮเดกเกอร์ เสนอบทวิเคราะห์เครื่องมือเพื่อเป็นการรื้อสร้างใหม่ต่อปรัชญาตะวันตกในประเด็นที่เป็นพื้นฐานที่สุดของอภิปรัชญาเกี่ยวกับภวบัณฑิต ด้วยเหตุที่ว่านักอภิปรัชญา ยังคงไปติดการตีความภวบัณฑิตเฉพาะในรูปนัยแบบเพรสเซินด์-แอท-แฮนค์ ไม่ได้พูดถึงในแง่เรี-ท-แฮนค์ไปด้วย และในแง่หลังนี้เองที่ศึกษาได้จากบริบทในการใช้เครื่องมือ หรือที่เกรแฮม ฮาร์แมน ตีความต่อมาว่าคือสัดแบบเครื่องมือที่สร้างบริบทของการเกี่ยวโยงให้สัดภาพขึ้นใด ๆ ได้มีความหมายในบริบทที่ว่านั้น

คอน ไรต์ ตีความบทวิเคราะห์เครื่องมือในส่วนที่เกี่ยวกับความรู้แบบแพรกซิสว่ามีฐานะพื้นฐานกว่าความรู้เชิงทฤษฎี ซึ่งก็ทำให้ต้องมีการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีใหม่ นั่นคือเทคโนโลยีเป็นพื้นฐานให้กับวิทยาศาสตร์ ประเด็นนี้ไรต์ได้จากการวิเคราะห์ใหม่ต่อความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ อุปกรณ์ และ โลกในปรากฏการณ์วิทยาว่าด้วยอุปกรณ์ปฏิบัติการ เขาพบว่าความเป็นจริงในแบบสังนิยมที่วิทยาศาสตร์สมัยใหม่ศึกษาทดลองนั้น ก็ต้องผ่านอุปกรณ์ปฏิบัติการแบบเทคโนโลยีทั้งสิ้น สังนิยมที่วิทยาศาสตร์อ่า่งนั้นจึงเป็นสังนิยมเชิงอุปกรณ์ และถือว่าเทคโนโลยีวิทยาศาสตร์เป็นหนทางที่วิทยาศาสตร์กำลังเป็นไป

ผู้วิจัยศึกษาแล้วพบว่าไรต์มีการตีความไฮเดกเกอร์ผิด จนเขาพลาดน้ำหนักสำคัญอย่างที่ปรัชญาของไฮเดกเกอร์จะมีให้ได้ ซึ่งก็ทำให้น้ำหนักการอธิบายของเขาเรื่องความเป็นจริงที่ปรับแต่งโดยอุปกรณ์นั้นไม่หนักแน่นเท่าที่ควร จุดที่เขาพลาดคือ ในสังนิยมเชิงอุปกรณ์ เขาไปพยายามอธิบายการรับรู้ความเป็นจริง ทั้ง ๆ ที่ควรมองว่าหนทางของบทวิเคราะห์เครื่องมือที่กล่าวถึงอธิบายปรากฏการณ์ว่าด้วยการมีความหมาย ผู้วิจัยจึงเสนอว่า ถ้าตีความอย่างถูกต้องแล้ว ทรรศนะที่เขาควรเสนอควรจะมีชื่อใหม่ว่า อภิภววิทยาเชิงอุปกรณ์ เพื่ออธิบายสถานะทางภววิทยาของสัดภาพที่เกิดขึ้นใหม่จากอุปกรณ์ปฏิบัติการ

Abstract

Martin Heidegger's tool analysis is considered as a reconstruction of Western philosophy on the most basic metaphysical issue of Being. This is because the metaphysicians still interpret the mode of Being as only present-at-hand, but leave aside its mode as ready-to-hand. The latter mode can be reflected from a context of tool using, or from what Graham Harman interprets as tool-being that constructs the context of involvements for entities to be meaningful in that context.

Don Ihde's interpretation from the tool analysis is about the more basic status of the praxis over theory, and that interpretation leads to a new explanation of technology as the fundamentals of science. Ihde receives this idea from his new analysis of the relations between human, instrument, and World in phenomenology of instrumentation. He discovers that the reality inferred from modern scientific experiments is oriented by the technological instrumentation. Therefore, realism of science is in reality instrumental realism, and science itself is transforming into technoscience.

From the study, I discover that Ihde misses the main point from Heidegger's philosophy, and it makes his thesis of the reality adjusted by instrument not as strong as it should be. The point he misses is that rather than to consider the tool analysis as an explanation in phenomenology of meaningfulness, Ihde wrongly considers as a way to explain a perception of reality in his instrumental realism. I propose that if Ihde is to interpret from the tool analysis in a correct way, his thesis should be under the name of "instrumental metontology" that is an explanation about the ontological status of new entities oriented from instrumentation.

สารบัญ

กิตติกรรมประกาศ	ก
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ข
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ค
สารบัญ.....	ง
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาของปัญหา.....	1
แนวเหตุผล ทฤษฎีสำคัญ และสมมติฐาน	3
วัตถุประสงค์ของงานวิจัย	4
ขอบเขตการวิจัย.....	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
บทที่ 2 จากบทวิเคราะห์เครื่องมือถึงสัคแบบเครื่องมือ.....	5
อิทธิพลของเคสการ์ดส์ต่อภาวะอึดวิสัยและโลกทัศน์ของวิทยาศาสตร์.....	5
บทบาทของบทวิเคราะห์เครื่องมือในการสร้างฐานคิดใหม่ทางภววิทยา.....	8
การรื้อสร้างใหม่ในภววิทยาและปรัชญาว่าด้วยภาวะอึดวิสัย.....	13
อุปกรณ์ภาวะในภาษา.....	22
สัคแบบเครื่องมือ.....	26
บทที่ 3 จากสังนิมเชิงอุปกรณ์ถึงเทคโนโลยีวิทยาศาสตร์.....	30
ความเข้าใจเดิมเกี่ยวกับสังนิมและอุปกรณ์นิม	30
การตีความแบบวิทยาศาสตร์ผ่านการใช้อุปกรณ์	31
ปรากฏการณ์วิทยาว่าด้วยอุปกรณ์ปฏิบัติการ.....	35
เทคโนโลยีศาสตร์.....	38
บทที่ 4 อภิปรายผลและบทสรุป	41
ไอดีพลาตที่จะพัฒนาอภิภววิทยาเชิงอุปกรณ์.....	41
บทสรุป	48
บรรณานุกรม	49
ประวัตินักวิจัย.....	52

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

ความเข้าใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่ว่าเทคโนโลยีเป็นเรื่องของการประยุกต์ปฏิบัติโดยนำความรู้ทางทฤษฎีของวิทยาศาสตร์มาใช้นั้น เป็นความเข้าใจที่เกี่ยวข้องกับแนวความคิดที่รับกันอยู่ว่าการลงมือปฏิบัติหรือการมีความรู้เชิงปฏิบัติ (practical) ใด ๆ ย่อมต้องตามออกมาจากการมีความรู้เชิงทฤษฎี (theoretical) อยู่ก่อนเพื่อให้การปฏิบัติเช่นนั้นมีแนวทางที่ถูกต้อง ซึ่งแนวความคิดดังกล่าวก็ทำให้เกิดข้อยอมรับที่รับกันโดยปริยายว่า วิทยาศาสตร์เป็นความรู้พื้นฐาน มีความเป็นพื้นฐานมากกว่าเทคโนโลยี และถ้าปรัชญาจะเข้ามาศึกษาประเด็นทางปรัชญาใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีนั้น การศึกษาที่ฐานรากโดยตรงก็คือ การดูประเด็นทางปรัชญาที่ทฤษฎีวิทยาศาสตร์อย่างที่ทำในปรัชญาวิทยาศาสตร์ (philosophy of science) นั้นก็จะจัดว่าตรงเป่าที่สุด ดังจะเห็นตัวอย่างได้จากอิทธิพลของปฏิฐานนิยมเชิงตรรก (logical positivism) ในปรัชญาวิทยาศาสตร์ช่วงครึ่งแรกของศตวรรษที่ 20

ทว่าความเข้าใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีดังกล่าวข้างต้นนั้น กลับเริ่มได้รับการตรวจสอบอย่างจริงจังและเสนอข้อโต้แย้งมากขึ้นในช่วงทศวรรษที่ 1970-1980 ซึ่งเป็นช่วงที่การศึกษาปรัชญาในสาขาใหม่คือปรัชญาเทคโนโลยี (philosophy of technology) เริ่มอยู่ในกระแสมากขึ้น และงานที่เสนอข้อโต้แย้งต่อความเข้าใจข้างต้นโดยตรงที่ผู้วิจัยเห็นว่าจะเริ่มเป็นโจทย์วิจัยให้กับงานวิจัยชิ้นนี้ก็คืองานของ คอน ไอค์ (Don Ihde) ที่เริ่มกล่าวถึงปรัชญาว่าด้วยเทคนิค (philosophy of technics) ในงานที่ชื่อ *Technics and Praxis* (1979) และ *Existential Technics* (1983) เรื่อยมาจนถึงการเสนอแนวความคิดใหม่ที่ว่า เราควรจะต้องถกกันใหม่ว่าเทคโนโลยีนั้นมีความเป็นพื้นฐานมากกว่าวิทยาศาสตร์ และบทบาทของแขนงวิชาปรัชญาเทคโนโลยีควรจะได้รับการตระหนักมากขึ้นในด้านฐานะทางแขนงวิชาการทางปรัชญาที่สำคัญยิ่งยวดไม่แพ้ปรัชญาวิทยาศาสตร์ นั้นเพราะในวิทยาศาสตร์ทั้งในส่วนของการทดลอง การสังเกตผลจากการทดลอง การตั้งทฤษฎี และการพิสูจน์สมมติฐานนั้น จำต้องผ่านมาจากการตีความผ่านการใช้เครื่องมือ ซึ่งแนวคิดนี้ได้ชื่อเรียกกว้าง ๆ ว่า ปรัชญาว่าด้วยอุปกรณ์ปฏิบัติการ (philosophy of instrumentation) ซึ่งไอค์ได้เสนอไว้ในงาน *Technology and the Lifeworld* (1990) *Instrumental Realism* (1992) และ *Expanding Hermeneutics* (1998) โดยข้อเสนอนี้เด่นชัดในงาน *Instrumental Realism* ที่จะเน้นศึกษาในงานวิจัยชิ้นนี้นั้น คือการถกมองว่าจะทำให้ปรัชญาวิทยาศาสตร์และปรัชญาเทคโนโลยีไม่ต้องมีพรมแดนที่แยกกันอีกต่อไป และไอค์ได้ให้เกียรติกลุ่มนักปรัชญาคนหนึ่ง

ศึกษาวิทยาศาสตร์ร่วมกับเทคโนโลยีโดยใช้รูปแบบปรัชญาเพรกซิส (praxis) และการรับรู้ (perception) นั้นว่าก็มีแนวคิดที่สานกับสิ่งที่เขาเองกำลังจะเสนอ นักปรัชญาในกลุ่มนี้ประกอบไปด้วย ฮูเบิร์ต เดรย์ฟัส (Hubert Dreyfus) แพททริก ฮีแลน (Patrick Heelan) โรเบิร์ต แอคเกอร์มาน (Robert Ackermann) และ เอียน แฮกกิง (Ian Hacking) ซึ่งเมื่อรวมกับตัวเขาเองแล้วก็ใช้ชื่อเรียกแนวคิดของกลุ่มนี้ตามชื่อหนังสือคือ *กลุ่มสังคมนิยมเชิงอุปกรณ* (Ihde, 1991 : xii)

ถึงกระนั้น ไฮด์ก็ตระหนักดีว่าแนวคิดใหม่นี้ไม่ได้เป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นมาเองโดยไม่มีหนทางจากอดีต เพราะส่วนหนึ่งก็มีมรดกทางความคิดมาจากปรากฏการณ์วิทยา (phenomenology) ที่เริ่มต้นไว้โดยผู้วางรากฐานคือ เอ็ดมุนด์ ฮุสเซิร์ล (Edmund Husserl) จนมาถึงมาร์ติน ไฮเดกเกอร์ (Martin Heidegger) และมอริซ เมร์โล-ปองตี (Maurice Merleau-Ponty) อย่างไรก็ตาม ในงานวิจัยชิ้นนี้จะเน้นดูเฉพาะที่ข้อเสนอหลักข้อหนึ่งของไฮเดกเกอร์ชื่อว่า *บทวิเคราะห์เครื่องมือ* (tool analysis) ที่มาจากงานของไฮเดกเกอร์คือ *Being and Time* (1962) ซึ่งไฮด์ให้ความสำคัญอย่างยิ่งในฐานะการเปลี่ยนฐานคิดในปรัชญาตะวันตกซึ่งเป็นฐานคิดที่ทำให้วิทยาศาสตร์ได้รับการเข้าใจมาตลอดว่ามีฐานะพื้นฐานกว่าเทคโนโลยี สิ่งที่ไฮเดกเกอร์เสนอนั้นมีใจความหลักที่ขัดกับสิ่งที่คนทั่วไปเชื่อถือนั่นคือความรู้เชิงปฏิบัติของมนุษย์นั้นต่างหากที่เป็นฐานรากให้กับความรู้เชิงทฤษฎี รวมทั้งมีข้อเสนอต่อมาในภายหลังด้วยที่ว่าเทคโนโลยีนั้นเป็นฐานคิดให้กับวิทยาศาสตร์ (Heidegger, 1977) ซึ่งเห็นได้ว่าข้อเสนอนี้สร้างน้ำหนักให้กับแนวคิดสังคมนิยมเชิงอุปกรณได้มากทีเดียว

ในปัจจุบัน การวิเคราะห์ว่าการใช้เครื่องมือและอุปกรณเข้าไปจัดการสิ่งที่อยู่รอบตัวมีผลต่อการที่มนุษย์เข้าใจต่อโลกภายนอกอย่างไรนั้นก็ได้รับความสนใจมากขึ้น เพราะเป็นที่คาดหวังว่า ผลการศึกษาจะช่วยเปิดกว้างโลกทัศน์และมิติใหม่ของการศึกษาได้ เช่นที่ในงานหลาย ๆ ชิ้นของไฮด์ที่เสนอมโนทัศน์ใหม่คือเทคโนโลยีวิทยาศาสตร์ (technoscience) ได้ชื่ออย่างเน้นย้ำว่าบทวิเคราะห์เครื่องมือดังกล่าวช่วยชี้ให้เห็นว่าความสัมพันธ์ของทั้งสามสิ่งคือ มนุษย์ จักรกล/อุปกรณ และโลกนั้น ไม่ได้เป็นไปในทางเดียวที่ว่ามนุษย์เป็นผู้กำหนดกรอบความเข้าใจต่อโลกได้ด้วยตนเองเมื่อใช้อุปกรณเข้าไปจัดการ แต่ตัวอุปกรณเองก็มีทั้งส่วนที่จะขยายอินทรีย์วิสัยของมนุษย์และลดทอนบางแง่มุมของโลกไม่ให้มนุษย์รับรู้ได้ อุปกรณจึงไม่ได้รายงานทุกสิ่งอย่างตรงไปตรงมาอย่างที่เรารู้เข้าใจกัน การที่นักวิทยาศาสตร์อ้างว่าได้รับรู้ความเป็นจริงผ่านเครื่องมือที่ใช้นั้นจึงน่าจะวิเคราะห์กันอย่างจริงจังมากขึ้น ในเชิงสังคมนิยมเชิงอุปกรณ (Ihde, 1979; 1983; 1991) และในเชิงนักวิเคราะห์ที่ว่าด้วยวิทยาศาสตร์ธรรมชาติกับผลกระทบต่อโลกธรรมชาติ (Crease, 1997) หรือในฐานะทางเลือกหนึ่งที่วิทยาศาสตร์ธรรมชาติจะมีทรรณะใหม่ต่อวิทยาการของตนเอง (Heelan, 1983a)

ไฮด์ไม่ได้กล่าวประเด็นข้างต้นเฉพาะในเชิงทฤษฎีเท่านั้น แต่เขากลับพบว่าการศึกษิต่างด้านก็มีประโยชน์ในทางปฏิบัติได้ด้วย นั่นคือเขาได้เห็นแนวทางใหม่ที่จะมองประเด็นทางสิ่งแวดล้อมที่มีผลจากทรรณะของวิทยาศาสตร์ดังที่เสนอไว้ในบทความ “Whole Earth

Measurements” (1997) ไอค์ซีให้เห็นถึงความสำคัญที่ว่าปรากฏการณ์วิทยาสามารถให้กรอบการตีความปัญหาโลกร้อนจากปรากฏการณ์เรือนกระจกในปัจจุบัน ได้ดีกว่ากรอบทฤษฎีวิทยาศาสตร์แบบเดิมเสียอีก ซึ่งถ้าข้อเสนอของเขานี้ถูกต้อง ก็แสดงว่ารากฐานการเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีนั้น ไม่ใช่เพียงปัญหาเชิงการคิดคำนึงเล่น ๆ โดยไม่เกี่ยวข้องกับปัญหาเร่งด่วนที่เกี่ยวข้องกับการดำรงอยู่ของมนุษย์แต่อย่างใด

แนวเหตุผล ทฤษฎีสำคัญ และสมมติฐาน

อย่างไรก็ดี ยังไม่ได้มีการวิเคราะห์วิจารณ์อย่างจริงจังแต่อย่างใดในประเด็นที่ว่า แนวคิดสังนิยมเชิงอุปกรณของไอค์ซีนั้นได้รับน้ำหนักจากบทวิเคราะห์เครื่องมือของไฮเดกเกอร์มากน้อยเพียงใดกันแน่ อาจเป็นไปได้หรือไม่ว่าข้อต่อที่ไอค์ซีเองพยายามจะประสานสองแนวคิดนี้เข้าหากัน อาจจะยังไม่หนักแน่นพอ หรืออาจเป็นไปได้หรือไม่ว่าการตีความของไอค์ซีนั้นผิดจนพลังผลักดันที่จะได้รับน้ำหนักที่ข้อเสนอของไฮเดกเกอร์จะมีให้ได้อย่างแท้จริง จากที่ผู้วิจัยได้ศึกษาในขั้นต้นนี้เห็นว่าการตีความของสังนิยมเชิงอุปกรณนั้นจะไม่ได้เหมือนกันเสียทีเดียวนักกับการอ้างเหตุผลในบทวิเคราะห์เครื่องมือ ซึ่งถ้าไม่เหมือนกันจริงก็จะทำให้ไม่อาจกล่าวได้ว่าสังนิยมเชิงอุปกรณมีที่มาจาก การตีความบทวิเคราะห์เครื่องมือ หรือไม่ก็ไม่ใช่ที่มาโดยตรงแต่ น่าจะมีที่มาจากแหล่งอื่น ๆ ร่วมด้วย ที่มาจากแหล่งอื่น ๆ นั้นผู้วิจัยมีสมมติฐานว่าที่มามีสำคัญหนึ่งน่าจะเป็นการศึกษาในปรัชญาเทคโนโลยีของไฮเดกเกอร์ที่อ้างถึงการเปิดเผย (revealing) ของเทคโนโลยีว่าสามารถปกปิดการเปิดเผยที่เป็นไปได้แบบอื่น ซึ่งถ้าเป็นเช่นนี้จริงก็จะยืนยันย้ำว่าทฤษฎีที่เห็นว่าเทคโนโลยีไม่ได้มีความเป็นกลางแต่มีเป้าหมายที่ถูกกำหนดไว้อย่างหนึ่งนั้นเป็นทฤษฎีที่ถูกต้อง การศึกษาในงานวิจัยชิ้นนี้จึงน่าจะช่วยตอบปัญหาดังกล่าวให้กระจ่างชัดขึ้น

เกี่ยวกับปรัชญาเทคโนโลยีที่ไฮเดกเกอร์เสนอนั้น ในงานวิจัยชิ้นหนึ่งก่อนหน้านี้ของผู้วิจัยคือ เทพทวี โชควสิน (2546) ก็ได้ศึกษาไว้แล้ว และได้ข้อสรุปว่ามีส่วนช่วยสร้างโลกทัศน์ของความสัมพันธ์อย่างใหม่ที่มนุษย์จะมีต่อโลกธรรมชาติได้ แต่เนื่องจากประเด็นวิจัยในงานที่ผ่านมาของผู้วิจัยดังกล่าวมีกรอบการวิจัยเฉพาะที่การดูแลกระทบของเทคโนโลยีต่อมนุษย์ การกล่าวถึงบทวิเคราะห์เครื่องมือของไฮเดกเกอร์ในงานวิจัยดังกล่าวจึงเป็นเพียงการอ้างอิงถึงฐานความคิดของเขานี้เพียงส่วนหนึ่ง โดยที่ผู้วิจัยไม่ได้จะมุ่งเน้นอธิบายในรายละเอียดอย่างที่จะเป็นวัตถุประสงค์หลักของงานวิจัยชิ้นนี้ จึงถือได้ว่าเป็นการวิจัยเชิงวิเคราะห์ที่ค้อยอกจากงานวิจัยที่แล้วเพื่อจะได้เข้าใจว่า บทวิเคราะห์เครื่องมือมีความสัมพันธ์กับการวิเคราะห์เทคโนโลยีอย่างไร และผู้วิจัยเล็งประโยชน์ของการเข้าใจในรายละเอียดว่าทำไมนักปรัชญาเหล่านี้จึงเชื่อว่าเครื่องมือ/อุปกรณ์มีบทบาทและอิทธิพลที่สำคัญอย่างมากต่อความรู้และโลกทัศน์ของมนุษย์ อีกทั้งยังเป็นบทบาทและอิทธิพลที่ไม่ควรมองข้ามแต่กลับไม่มีการพูดถึงในวงวิชาการเท่าที่ควร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่ออธิบายแนวความคิดในบทวิเคราะห์เครื่องมือและการตีความแบบสังนียมเชิงอุปกรณ์
2. เพื่อประเมินความสมเหตุสมผลของการเชื่อมโยงจากบทวิเคราะห์เครื่องมือสู่สังนียมเชิงอุปกรณ์

ขอบเขตการวิจัย

ศึกษาจากงานเขียนที่ว่าด้วยบทวิเคราะห์เครื่องมือและสังนียมเชิงอุปกรณ์เฉพาะในขอบเขตของปรัชญาเทคโนโลยีและปรัชญาวิทยาศาสตร์ หรือพื้นที่ใหม่ที่เชื่อมระหว่างปรัชญาสองสาขานี้คือปรัชญาว่าด้วยอุปกรณ์ปฏิบัติการ โดยเน้นจากงานเขียนที่เกี่ยวข้องของมาร์ติน ไฮเดกเกอร์ และคอน ไรต์ โดยหาว่าระหว่างนักปรัชญาทั้งสองท่านนี้มีรายละเอียดของความสัมพันธ์เชิงแนวคิดกันอย่างไรบ้าง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เข้าใจแนวความคิดในบทวิเคราะห์เครื่องมือและการตีความแบบสังนียมเชิงอุปกรณ์
2. ได้แนวคิดใหม่ในปรัชญาว่าด้วยอุปกรณ์ปฏิบัติการเพื่อเป็นหนทางในการวิจัยต่อไป

บทที่ 2

จากบทวิเคราะห์เครื่องมือถึงสัจแบบเครื่องมือ

อิทธิพลของเดส์การ์ตส์ต่อภาวะอัตวิสัยและโลกทัศน์ของวิทยาศาสตร์

งาน *Being and Time* (1962) ของไฮเดกเกอร์มีจุดเด่นที่การรื้อสร้างใหม่ต่ออภิปรัชญาของตะวันตกด้วยการย้อนกลับไปถามคำถามสำคัญของอภิปรัชญาเอง นั่นคือคำถามที่ว่า “ภวันต์คืออะไร?” (What is Being?) และจากการพยายามหาคำตอบนั้นทำให้ไฮเดกเกอร์ต้องตั้งคำถามที่ความเข้าใจของมนุษย์ที่มีต่อความหมายของภวันต์ โดยเขาพบว่าความเข้าใจนี้เป็นสิ่งที่มีอยู่ก่อน ซึ่งหมายถึงว่า การที่มนุษย์จะเข้าใจสิ่งใดที่ตนกำลังประสบพบเจอ เขาย่อมเข้าใจมันในฐานะการเป็น “อะไร” บางอย่างอยู่ก่อนแล้ว ไฮเดกเกอร์จึงพบว่า ก่อนที่จะหาคำตอบของคำถามดังกล่าวข้างต้นนั้น เขาต้องวิเคราะห์ให้ได้เสียก่อนว่าความเข้าใจในภวันต์ที่มนุษย์มีอยู่ก่อนนั้น สิ่งนี้มีความเป็นไปอย่างไร โดยเรียกสัจ (being) ที่มีความเข้าใจดังกล่าวนี้ว่า ดาไซน์ (Dasein) โดยปกติมนุษย์อาจมองว่าความหมายของภวันต์โดยทั่วไปเรามักจะคุ้นเคยกับมันอยู่แล้ว ดูได้จากความมีอยู่เป็นอยู่ของสิ่งต่าง ๆ ทั้งหลายรอบตัวแล้วดูที่ทุกสิ่งนั้นมีร่วมกันคือ ความมีอยู่เป็นอยู่ ความเป็นอะไรอย่างหนึ่งของสิ่งเหล่านั้น ตัวความมีอยู่เป็นอยู่โดยสามัญเองที่เรียกว่าภวันต์ ส่วนสิ่งต่าง ๆ ที่มีภวันต์นั้น ใช้คำเรียกอีกคำหนึ่งคือ สัจ (beings) ไฮเดกเกอร์ได้ตั้งคำศัพท์ที่ใช้ในภาษาเยอรมันกันเป็นปกติอีกคำหนึ่งคือดาไซน์มาใช้ในความหมายใหม่ที่ไม่ได้ปรากฏในภาษาเยอรมัน โดยให้หมายความว่าเป็น สัจภาพใด ๆ ก็ตามที่สามารถตั้งคำถามเกี่ยวกับภวันต์ได้ เห็นว่าภวันต์เป็นสิ่งที่ตนกำลังตั้งคำถามถึงได้ (Heidegger, 1962 : 27) แม้ไฮเดกเกอร์จะพยายามหลีกเลี่ยงการใช้มนทัศน์ “มนุษย์” เพื่อเรียกดาไซน์นั้น เราก็พอจะทราบด้วยความเข้าใจในเบื้องต้นว่าดาไซน์นั้นก็คือมนุษย์นั่นเอง เพียงแต่เขาใช้คำใหม่เพื่อหลีกเลี่ยงการตีความที่ไม่ต้องการเช่นการตีความไปในทางชีววิทยาหรือมานุษยวิทยา ซึ่งนอกจากจะไม่ใช่ประเด็นที่เขาถวิลถึงแล้ว มันยังเป็นวิทยาการที่มีจุดยืนการมองมนุษย์แบบวิทยาศาสตร์นิยม (scientism) ซึ่งเขากำลังโจมตีอีกต่างหากด้วย

และด้วยประเด็นคำถามเหล่านี้เองที่เป็นที่มาของการพูดถึงบทวิเคราะห์เครื่องมือที่ผู้วิจัยกำลังศึกษาอยู่นี้ นั่นเพราะจากการพยายามตอบคำถามดังกล่าวทำให้ไฮเดกเกอร์ค้นพบว่า การเข้าใจสิ่งหนึ่ง ๆ โดยดาไซน์นั้น ไม่ใช่แต่เพียงจะเข้าใจว่าสิ่งสิ่งนั้นมีลักษณะอะไรบ้าง แต่ดาไซน์ยังเข้าใจถึง “ความเป็น” ของมันอีกด้วย การจะลดทอนว่าสัจภาพ (entities) ทั้งหมดศึกษาได้เพียงเฉพาะที่ลักษณะของมันนั้นจึงถือว่ายังไม่ครบถ้วน และไฮเดกเกอร์สังเกตว่าการขาดซึ่งการศึกษารูปนัย (mode) ดังกล่าวนั้นมีอยู่อย่างคงที่มาตลอดในประวัติศาสตร์ของวิทยาศาสตร์ที่ได้รับอิทธิพลจากหนทางดังกล่าวอย่างวิทยาศาสตร์ (science) อีกด้วย ในงานเขียนชิ้นนี้ไฮเดกเกอร์ได้

หยิบยกตัวอย่างของนักปรัชญาที่มีความผิดพลาดดังกล่าวคือเรอเน่ เดส์การ์ตส์ (René Descartes) ซึ่งเป็นตัวอย่างที่ชัดเจนที่สุดมาวิเคราะห์ว่าความผิดพลาดดังกล่าวเกิดขึ้นเพราะอะไร

อะไรคือสิ่งที่ไฮเดกเกอร์โจมตีต่อเดส์การ์ตส์? นั่นก็คือโจมตีในจุดที่เดส์การ์ตส์ไปแยกผู้รับรู้ (cogito) ออกจากโลก (World) หรือก็คือการยืนยันความแตกต่างอย่างชัดเจนระหว่างเรสโคจิตันส์ (res cogitan) และเรสเอ็กซ์เต็นซา (res extensa) แกนหลักของการโจมตีนั้นคือการแสดงให้เห็นว่าเดส์การ์ตส์ไม่ได้ใส่ใจที่จะแยกแยะรูปนัยของสัจในฐานะสิ่งเพรสเซนต์-เอท-แฮนด์ (present-at-hand) และเรดี-ทู-แฮนด์ (ready-to-hand) ออกจากกันให้ชัดเจนเสียก่อนเพื่อเข้าใจความหมายที่แท้จริงของภวันต์ ทั้งนี้เริ่มมาจากที่วิธีการหาความรู้ในโลกภายนอกของพวกคาร์ทีเซียนเช่นเดส์การ์ตส์นั้น มีจุดที่เด่นชัดที่สุดคือการใช้หลักการสงสัยแบบวิมุตินิยมเพื่อการเข้าใจสิ่งที่ไม่อาจสงสัยได้อีกต่อไปซึ่งก็คือความมีอยู่ของ “ฉัน” ที่เป็นผู้คิดสงสัยความมีอยู่ของสิ่งอื่น ๆ ภายนอก วิธีการหาความรู้เช่นนี้ทำให้จิตซึ่งได้ชื่อว่าเป็นผู้รู้ กับสิ่งภายนอกที่ได้สถานะของการเป็นสิ่งที่ถูกรู้นั้นแยกออกจากกันอย่างชัดเจน หรือนำไปสู่การกล่าวว่ามีผู้/องค์ประธาน (subject) กับวัตถุ (object) เป็นสิ่งที่แยกค่าจากกัน (Descartes, 1641/ ในที่นี้อ้างอิงจากฉบับที่ตีพิมพ์ในปี 1990) นี่คือนิวทอนที่ในทฤษฎีของไฮเดกเกอร์แล้วเห็นว่าทำให้ปรัชญาว่าด้วยภาวะอัตวิสัย (philosophy of subjectivity) ในปรัชญาตะวันตกก็มีความผิดพลาดตามไปด้วย อีกประการหนึ่ง วิธีการเช่นนี้ก็มีอิทธิพลต่อพวกวิทยาศาสตร์นิยมอย่างฝังรากลึก เห็นได้จากการศึกษาในวิทยาศาสตร์นั้นมีสมมติฐานอยู่ว่าการจะรู้จักวัตถุได้อย่างแท้จริงจำเป็นต้องเข้าไปศึกษาโดยวางตนเองเป็นกลางในฐานะที่เป็นเพียงผู้สังเกตการณ์ วัตถุมีลักษณะเป็นอย่างไรก็บรรยายไปอย่างนั้นโดยไม่ต้องใส่ความรู้สึกหรือความเห็นใด ๆ ส่วนตัวที่ไม่เกี่ยวข้องลงไปเพื่อให้ได้มาซึ่งมุมมองแบบภววิสัย (objective)

ไฮเดกเกอร์วิเคราะห์แล้วพบว่า วิธีการหาความรู้แบบคาร์ทีเซียนในปรัชญาว่าด้วยภาวะอัตวิสัยนั้น มีสมมติฐานเบื้องหลังบางอย่างที่มาจากทฤษฎีการวิเคราะห์ลงไปในระดับที่ไม่ลึกพอ นั่นคือภวันต์โดยทั่วไป (in general) เป็นสิ่งที่ทำให้สิ่งอื่นได้มีอยู่ ฉะนั้นความมีอยู่ของ “ฉัน” ก็เป็นความมีอยู่อย่างหนึ่งในภวันต์ วิธีการหาความรู้แบบคาร์ทีเซียนดูเหมือนจะให้ความสำคัญกับ ฉัน ที่ไม่จำเป็นต้องพึ่งพาความมีอยู่ของตนเองจากสิ่งใดเลย และสามารถมีอยู่ได้โดยไม่ต้องขึ้นกับโลกอีกด้วย เหมือนกับว่าความมีอยู่ของ ฉัน เป็นเอกเทศจากโลกและเมื่อต้องการจะหาความรู้เกี่ยวกับโลก จึงค่อยเดินเข้ามา การรู้จักความมีอยู่เป็นไปในรูปแบบนี้ได้จริงหรือไม่ “ฉัน” จะได้รับความรู้เกี่ยวกับความมีอยู่ตั้งแต่แรกโดยไม่ต้องเป็นภาวะ-ใน-โลก (Being-in-the-World) เช่นนั้นหรือ ไฮเดกเกอร์ปฏิเสธแนวคิดเช่นนี้และกล่าวว่าความมีอยู่ของ ฉัน ก็เป็นภาวะ-ใน-โลก ฉัน ต้องอาศัยโลกที่จะให้ตนได้รับรู้การมีอยู่ของตัวเอง ฉะนั้น สิ่งนี้เองจึงเป็นสิ่งที่ไฮเดกเกอร์เรียกว่า คาไซน์ ซึ่งหมายถึงภาวะในโลกที่รับรู้การมีอยู่ของตัวเองและภวันต์โดยทั่วไปได้

แนวคิดของไฮเดกเกอร์จึงเป็นแนวคิดที่ต่างจากคาร์ที่เขียนโดยสิ้นเชิง นั่นเพราะความมีอยู่ของ มัน ที่ไม่ต้องอาศัยโลกเลยนั้นต่างหากที่นำสงสัย ไฮเดกเกอร์เห็นว่าที่คาร์ที่เขียนยังวิเคราะห์ไม่ได้ลึกพอนั้นก็เพราะความไม่ลึกพอในวิธีการหาความรู้ ไฮเดกเกอร์ได้กล่าวถึงไว้ในบทวิเคราะห์เครื่องมือว่านั่นเพราะสัตว์ต่าง ๆ ในโลกไม่ใช่ว่ามีแค่เฉพาะสัตว์ที่เป็นสิ่งที่มนุษย์เข้าไปศึกษาแบบเพรสเซ็นส์-แอท-แฮนส์ เท่านั้น แต่ยังมีสิ่งเร่-ทู-แฮนส์ อีกด้วย สิ่งเพรสเซ็นส์-แอท-แฮนส์หมายถึงสิ่งที่มนุษย์ศึกษาโดยพยายามวางคนเป็นผู้ศึกษาและใช้กรอบทฤษฎีเข้าไปศึกษาโดยเฉพาะที่พบในการศึกษาทางวิทยาศาสตร์ เช่นการวิเคราะห์น้ำว่าเป็น H_2O เป็นต้น ส่วนสิ่งเร่-ทู-แฮนส์นั้นเป็นสิ่งที่มนุษย์เข้าไปเกี่ยวข้องด้วยในฐานะที่มันเป็นเครื่องมือที่มนุษย์ใช้โดยไม่จำเป็นต้องพะวงถึงความมีอยู่ของมันขณะใช้งาน ตัวอย่างที่ไฮเดกเกอร์ยกมากล่าวถึงอยู่บ่อย ๆ คือค้อน ซึ่งเป็นสิ่งที่ผูกติดกับบริบทอย่างหนึ่งในแก่นของมันเสมอ นั่นคือบริบทของการเป็นเครื่องมือ ตรงนี้จึงเป็นที่มาของการที่ไฮเดกเกอร์กล่าวถึงความรู้แบบเธอเรีย/ทฤษฎี (theoria) และความรู้แบบแพรกซิส/ปฏิบัติ (praxis) ว่ามีฐานะทางภววิทยาที่ต่างกัน

ต่อมาไฮเดกเกอร์กล่าวถึงสถานการณ์ทั้งในปรัชญาหรือวิทยาการสาขาใด ๆ ก็ตามซึ่งเข้าไปศึกษาสัคคาพต่าง ๆ ในฐานะสิ่งที่อยู่ในทฤษฎี หรืออยู่ในการศึกษาของตน ซึ่งรวมไปถึงการศึกษาโลกธรรมชาติทั้งหมดในรูปทฤษฎีด้วย สถานการณ์เช่นนี้ทำให้ผู้ศึกษาแยกฐานะของคนออกจากสิ่งที่ถูกคนศึกษาโดยเห็นว่าจะเป็นการจัดให้สิ่งที่ถูกศึกษาอยู่แยกออกไปในบริบทของทฤษฎีที่ทุกคนสามารถเห็นร่วมกันได้ และผู้ศึกษาต้องวางตัวเป็นกลาง มุมมองที่ได้จึงได้ชื่อว่าเป็นมุมมองแบบภววิสัยดังกล่าวข้างต้น ทว่าไฮเดกเกอร์ปฏิเสธฐานะของผู้ศึกษาเช่นนั้น นั่นเพราะคาไซน์ต้องเป็นภาวะ-ใน-โลก (being-in-the-world) อย่างจำเป็น โลกในที่นี้ไม่ใช่โลกทางกายภาพ แต่หมายถึงโลกแห่งบริบททางความหมายซึ่งเป็นบริบทของการให้ความหมายต่อสัคคาพใด ๆ ที่คาไซน์มีประสบการณ์ด้วย จากตรงนี้เองจึงเริ่มเข้าสู่การวิเคราะห์ในบทวิเคราะห์เครื่องมือ นั่นคือการชี้ให้เห็นว่าฐานะของสัคคาพที่คาไซน์เข้าไปยุ่งเกี่ยวนั้น ไม่ใช่จะมีแต่สัคคาพที่ศึกษาในเชิงทฤษฎีเท่านั้น แต่ยังมีสัคคาพที่มีฐานะเป็นเครื่องมือเครื่องใช้อีกด้วย ซึ่งเขาเรียกฐานะของสัคคาพในเชิงทฤษฎีว่าเพรสเซ็นส์-แอท-แฮนส์ และสัคคาพในฐานะเครื่องมือเครื่องใช้ว่าเร่-ทู-แฮนส์ (ใน *Being and Time* (1996) ซึ่งเป็นฉบับที่ได้รับการแปลใหม่โดยสแตมบาว (Joan Stambaugh) นั้น เลือกใช้คำแปลในภาษาอังกฤษอีกอย่างหนึ่ง โดยเรียกว่าเป็นสิ่งปรากฏอย่างวัตถุวิสัย (objective presence) และ สิ่งพร้อมมือ (handiness) ตามลำดับ)

แล้วการรู้จักภว-ใน-โลกนั้น เราสามารถจะเข้าไปรู้จักได้ในฐานะแบบใด จะเห็นได้ว่าวิธีการหาความรู้แบบคาร์ที่เขียนนั้นก็มองเห็นว่าโลกเป็นสิ่งที่ต้องเข้าไปศึกษาโดยรับว่าโลกเป็นสิ่งเพรสเซ็นส์-แอท-แฮนส์ซึ่งอยู่ตรงหน้าให้มนุษย์เข้าไปรู้จัก แต่ก็อย่างที่กล่าวไปแล้วว่าไฮเดกเกอร์ไม่ยอมรับว่ามนุษย์สามารถมีฐานะของความมีอยู่นอกเหนือจากโลกได้ การรู้จักภาวะ-ใน-โลก

และกวันต์โดยทั่วไปโดยมองว่ามันเป็นสิ่งเพรสเซ็นซ์-แอท-แฮนส์จึงเป็นไปไม่ได้แน่นอน แล้วการจะตอบคำถามที่ว่ากวันต์คืออะไรจะต้องตั้งจุดอย่างไรในการตอบคำถามนี้กันแน่ ความรู้จากสิ่งเรตี-ทู-แฮนส์จะมีบทบาทในการตอบคำถามนี้ได้มากกว่าหรือไม่ จุดนี้เองคือจุดที่ไฮเดกเกอร์ได้กล่าวถึงความสำคัญของอุปกรณ์ภาวะ (instrumentality) ในทางภววิทยาที่เป็นจุดหนึ่งที่น่าไปสู่การหาคำตอบต่อคำถามดังกล่าว

บทบาทของบทวิเคราะห์เครื่องมือในการสร้างฐานคิดใหม่ทางภววิทยา

บทวิเคราะห์เครื่องมือของไฮเดกเกอร์ถือได้ว่าเป็นจุดเด่นมากที่สุดจุดหนึ่งของงาน **Being and Time** เพราะมันต้องอาศัยการวิเคราะห์โยงโยไปกับคำศัพท์ที่บ่งถึงมโนทัศน์เฉพาะหลายคำที่มีที่มาจากไฮเดกเกอร์ เช่นการเปิดเผยของโลก (world-disclosure) ภาวะ-ใน-โลก (Being-in-the-World) สภาวะความเป็นทั้งหมดของเครื่องมือเครื่องใช้ (totality of equipment) ซึ่งซึ่อบทวิเคราะห์เครื่องมือ นั้น เป็นชื่อที่อาจฟังดูแล้วชวนให้นึกถึงการเข้าไปวิเคราะห์ตรวจสอบเครื่องมืออย่างที่เรารู้จักกัน เช่นค้อน มีด ไม้บรรทัด แต่ประเด็นที่สำคัญของบทวิเคราะห์เครื่องมือกลับเป็นประเด็นที่หนักมาทางญาณวิทยาเสียมากกว่าที่จะเป็นความรู้เกี่ยวกับเรื่องงานช่างอย่างที่ชื่อของมันมีนัยเช่นนั้น ซึ่งก็คือประเด็นที่ว่าเวลาที่เรารู้จักสิ่งต่าง ๆ ในโลกและการรู้จักโลกนั่นเอง เรารู้จักมันในรูปแบบใด นักปรัชญาที่ศึกษางานของไฮเดกเกอร์อย่างเช่นเกรแฮม ฮาร์แมน (Graham Harman) ถึงกับกล่าวว่า บทวิเคราะห์เครื่องมือแม้จะพูดถึงเครื่องมือเป็นส่วนหนึ่งก็จริง แต่ก็ไม่ได้จำกัดวงให้แคบเข้าที่เฉพาะเครื่องมือเครื่องใช้ทางเทคนิคอย่างที่เรากันเคยเท่านั้น แต่เป็นบทวิเคราะห์ที่ครอบคลุมได้หมดทุกสัคภาพ (entity) (Harman, 2002 : 4)

การเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับโลกแล้วมองสัคภาพในโลกนั้นในฐานะเครื่องมือหรือเรตี-ทู-แฮนส์นั้น คือการสามารถใช้งานสิ่งเหล่านั้นในฐานะเครื่องมือเพื่อประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่งที่มนุษย์มุ่งเป็นจุดหมาย หรือกล่าวว่าเป็นความสำคัญของการมีมันเพื่อใช้การเพื่อวัตถุประสงค์หนึ่ง ๆ จากตรงนี้สามารถมีลักษณะให้ตรวจพบได้สองประการคือ

ประการแรก ทุกครั้งที่เราใช้เครื่องมือ เรามุ่งสู่จุดหมายคือเนื้องานที่กำลังทำมากกว่าที่จะจ้องให้ความใส่ใจที่ตัวเครื่องมือที่กำลังใช้อยู่ในขณะเวลานั้น ซึ่งนี่ก็คือลักษณะ “การไม่เตะตา” (inconspicuousness, unobtrusiveness ใน Dreyfus (1991 : 64)) ใช้คำเรียกอีกคำหนึ่งซึ่งมุ่งสู่คุณสมบัติโดยตรงของเครื่องมือคือใช้คำว่า ความโปร่งใส (transparency)) และเมื่อยังเป็นเครื่องมือที่ใช้งานได้โดยคล่องมือแล้วก็ยังไม่เตะตา หรือก็คือเรายังไม่ได้ให้ความเอาใจใส่จ้องดูมัน (Heidegger, 1962 : 99; 1982 : 309) จนกระทั่งเมื่อเครื่องมือมันเกิดการแตกหักเสียหาย (broken tools) หรือหายไปไม่ได้อยู่ ณ ที่ที่กำลังทำงานอยู่นั้น เราจึงจะเริ่มมองหาหรือจ้องดูมันว่ามันเกิดความผิดปกติอะไรขึ้น อย่างไรก็ดี ฐานะของเครื่องมือที่แตกหักเสียหายนี้ก็เปลี่ยนไปแล้ว นั่นคือได้

กลายเป็นสิ่งที่มีฐานะเพรสเซ็นซ์-แอท-แฮนส์โดยทันที ซึ่งก็คือฐานะที่เรามองมันในฐานะที่มีมันเป็นตัวมันเอง เป็นสิ่งที่เตะตา เปิดตัวต่อเราอย่างเต็มที่ ดังนั้น ฐานะของสิ่งเพรสเซ็นซ์-แอท-แฮนส์นี้จึงเป็นสิ่งที่ไฮเดกเกอร์เรียกในภายหลังโดยใช้คำศัพท์อีกคำหนึ่งว่า “การไม่ปกปิด” (unconcealedness) และฐานะของสิ่งแบบเรดี-ทู-แฮนส์นั้น เป็นสิ่งที่ไม่เตะตา ไม่เคยเปิดเผยตัวต่อการสังเกตโดยตรงเลย หลบซ่อนจากการสังเกตอยู่เสมอ ไฮเดกเกอร์จึงเรียกว่ามันเป็น “การปกปิด” (concealedness) ไฮด์ซึ่งเข้ามาศึกษาเรื่องนี้ในภายหลัง ได้ศึกษาในเชิงความรู้เรียกลักษณะของความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการใช้เครื่องมือเรดี-ทู-แฮนส์ในงานเชิงปฏิบัติว่าเป็นความรู้แบบแพรกซิส และความรู้เชิงทฤษฎีที่ศึกษาสภาพอย่างหนึ่ง ในฐานะที่เป็นตัวมันเองว่าเป็นความรู้แบบเรอเรีย (Ihde, 1979 : 118)

ประการที่สอง การเผชิญกับเครื่องมือในขณะที่ใช้งานนั้น เราเผชิญมันและพบว่ามันอยู่ในบริบทที่กว้างกว่าตัวมันเองด้วยเสมอ เช่นค้อนย่อมอยู่ในบริบทของสิ่งที่ใช้งานร่วมกับมันเช่นตะปูกับไม้ หรือแม้แต่แสงก็อยู่ในบริบทนี้ เพราะการจะทำงานให้ราบรื่นก็ต้องอาศัยแสงในการมองเห็น รวมถึงผลิตภัณฑ์ที่ใช้ก่อนนั้นผลิตขึ้นมาเช่นเก้าอี้ก็อยู่ร่วมในบริบทนี้ สิ่งเหล่านี้ทั้งหมดถือเป็นโครงข่าย (network) ของงานซึ่งมีค้อนเป็นหนึ่งในนั้น การเข้าใจหรือรู้จักความหมายของค้อนโดยปราศจากโครงข่ายดังกล่าวย่อมไม่อาจเป็นไปได้ เพราะการจ้องดูที่ค้อนเพียงอย่างเดียวย่อมเป็นการมองมันในฐานะเพรสเซ็นซ์-แอท-แฮนส์ซึ่งไม่ใช่ฐานะที่จะมองมันที่ความเป็นเครื่องมือใช้งานได้เลย นี่แสดงว่าในทางภววิทยาแล้ว โครงข่ายดังกล่าวเป็นสิ่งที่มียู่ก่อน (ในเชิงภววิทยา ไม่ใช่ในเชิงเวลา) การอ้างว่าได้รู้จักค้อนก็คืออะไร ย่อมเท่ากับบอกว่าได้ค้นพบโครงข่ายดังกล่าวนั้นก่อนแล้ว ไฮเดกเกอร์เรียกโครงข่ายนี้ว่า “สภาวะความเป็นทั้งหมดของเครื่องมือเครื่องใช้” (totality of equipment) ซึ่งหมายถึงการที่เครื่องมือเครื่องใช้ต้องอยู่ในบริบทของสิ่งที่มีเพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง (something-in-order-to) เช่นห้องที่เราอาศัยอยู่ในขณะนี้เป็นสิ่งหนึ่งที่เราไม่ทันสังเกตความมียู่ของมัน มันมียู่ก่อนแล้วในสภาวะความเป็นทั้งหมดของเครื่องมือเครื่องใช้ ซึ่งในที่นี้คือการอยู่ในบริบทของสิ่งที่ใช้เพื่ออยู่อาศัย (Heidegger, 1962 : 97-98)

เกี่ยวกับการมียู่ก่อนของโครงข่ายนั้น ไฮเดกเกอร์ได้ขยายความด้วยการพูดถึง “สภาวะการเป็นอดีตของดาไซน์” (historicity of Dasein) (Heidegger, 1962 : 450-451) ซึ่งหมายถึงการมียู่ก่อนแล้วของสิ่งที่รับรู้หรือมีประสบการณ์ต่อสิ่งในทางทฤษฎี เช่นนี้หมายความว่าดาไซน์ก็อยู่ภายในโครงข่ายของความหมายในบริบทใด ๆ อยู่แล้ว ดาไซน์เป็นอดีตของตนเองเสมอ คอยเป็นพื้นที่เปิด (clearing) ให้กับสภาพใด ๆ ที่เข้ามาปรากฏในการรับรู้ การเป็นอดีตนี้จึงเป็นเงื่อนไขของการรับรู้ความมียู่ของตนเองของดาไซน์ การพูดถึงการเป็นพื้นที่เปิดที่มียู่ก่อนนี้พบได้อีกในงานชิ้นอื่นของไฮเดกเกอร์ แต่อาจเรียกชื่อต่างออกไป เช่นใน Heidegger (1966 : 79) เรียกว่าเป็น สิ่ง-ที่-จัด-ขอบเขต (that-which-regions) ซึ่งพูดถึงดาไซน์ในขณะที่ตรวจสอบสิ่งใด ๆ ที่ปรากฏขึ้น และเห็นได้ว่าสิ่ง-ที่-จัดขอบเขตนั้นในทางภววิทยาเป็นสิ่งที่คงทนอยู่ก่อนแล้ว

ความสัมพันธ์ระหว่างคาไซน์กับเครื่องมือ นั่นคือการเข้าใจว่าอยู่ในฐานะสิ่งที่อยู่ในการใช้งานได้ เหมือนกับว่าเป็นสิ่งติดตัว หรืออาจเรียกว่าเป็นเหมือนอวัยวะอย่างหนึ่งที่เราไม่ทันนึกถึงความมืออยู่ของมันในการใช้งาน ทว่ามันก็มีอยู่ตลอดเวลาเพื่อให้การทำงานเดินไปได้ ไฮเดกเกอร์เรียกลักษณะนี้ว่าเป็น “ความใกล้” (closeness) โดยไม่ได้หมายถึงความใกล้ในเชิงระยะทาง เพราะแม้บางสิ่งทีในเชิงระยะทางแล้วถือว่าอยู่ไกลจากตัวเรา ก็ถือว่ามีความใกล้ในเชิงเครื่องมือนี้ได้ เช่นเมื่อเราอยู่บนตึกสูง ห่างจากพื้นดินเบื้องล่างมาก ตัวพื้นดินนั้นก็ยังเป็นหนึ่งในบริบทหรือโครงข่ายของเครื่องมือที่ช่วยให้ห้องที่เราอยู่บนตึกสูงนั้นทรงตัวอยู่ได้ พื้นดินข้างล่างนั้นก็ถือว่ามีความ “ใกล้” ในความหมายเชิงบริบทของเครื่องมือนี้ด้วย อีกทั้งความใกล้นี้ก็ไม่ใช่ความใกล้ในเชิงเวลา เพราะอย่างเช่นการเรียนรู้เทคนิคในวิชาช่างเมื่อเวลานานหลายปีก่อนเพื่อให้เป็นความรู้ติดตัวเราให้ เราใช้เครื่องมือที่เรียนมาอย่างคล่องแคล่วในภายหลังนั้น ความรู้เช่นนั้นก็ถือว่ามีความใกล้ด้วยความใกล้ในที่นี้จึงมีความหมายคล้ายกับ “ความสามารถใช้งานได้” (availability) ของสภาพใด ๆ ที่มีลักษณะนี้ให้กับคาไซน์

การมีความหมายของเครื่องมือหนึ่ง ๆ ย่อมเป็นความหมายของการเกี่ยวข้องกับสภาพอื่นในบริบทของการนำไปใช้เพื่ออะไร เช่นการเข้าใจค้อนก็ต้องเข้าใจในฐานะที่ว่ามันเป็นเครื่องมือที่นำไปสู่ (towards-which) จุดประสงค์ในการทำงานอะไร เราจะพบว่าการใช้ประโยชน์จากสิ่งใด ๆ นั้นก็คือการทำการใดการหนึ่งที่คาไซน์กระทำเพื่อให้เครื่องมือของคนเป็นไปได้ ไฮเดกเกอร์เรียกตรงนี้ว่าเป็น “ความเป็นไปได้” (possibility) ของ “ความเป็นไปเพื่อประโยชน์ในการใดการหนึ่ง” (for-the-sake-of-which) เช่นการใช้ค้อนเพื่อประโยชน์ในการสร้างบ้านก็เพื่อวัตถุประสงค์สุดท้ายของการบรรลุประโยชน์เครื่องมืออยู่ในบ้านหลังนั้นของคาไซน์ ความเกี่ยวโยงใยบริบท (involvement) นั้นจะเห็นได้ว่าจำเป็นต้องกว้างกว่าตัวเครื่องมือหนึ่ง ๆ เพราะเป็นการเกี่ยวโยงทุกอย่างที่เป็นการสนับสนุนเครื่องมือหนึ่งไว้ให้อยู่ในบริบทเดียวกัน ซึ่งเรียกว่า “สถานะทั้งหมดเชิงบ่งถึง” (referential totality) และนี่ก็คือการอธิบายการรู้จักเครื่องมือว่ามันมีความหมายว่าอย่างไร ซึ่งเห็นได้ว่าการมีความหมายของมันจำเป็นต้องพึ่งพาเครื่องมืออยู่ในสถานะดังกล่าวซึ่งกว้างกว่าตัวมัน

ในงาน *The Basic Problems of Phenomenology* (1982) นั้น ไฮเดกเกอร์กล่าวถึงสิ่งในฐานะเครื่องมือเครื่องใช้ว่าจะมีความหมายได้ก็ต่อเมื่ออยู่ในโครงข่ายหรือบริบทของความเป็นเครื่องมือเครื่องใช้ที่เกี่ยวข้องกันกับเครื่องมืออื่น ๆ โดยปรากฏอย่างชัดเจนในตอนที่ 20 ที่ว่าด้วยกาล (Temporality) (Heidegger, 1982 : 274-302) ซึ่งแนวคิดนี้ก็เคยปรากฏมาแล้วในงาน *Being and Time* (1962 : 97-98) โดยที่ไฮเดกเกอร์ใช้คำเรียกว่า “สถานะความเป็นทั้งหมดของเครื่องมือเครื่องใช้” เช่นที่ว่า ค้อน จะมีความหมายได้ก็ต่อเมื่ออยู่ในโครงข่ายของระบบงานของช่างไม้ ซึ่งมันก็มีความสัมพันธ์กับตะปู หรืออุปกรณ์ใด ๆ ก็ตามที่ประกอบอยู่ในระบบงานของช่างทั้งหมด ไฮเดกเกอร์กล่าวว่าโครงข่ายดังกล่าวจำเป็นต้องมีอยู่ก่อนเพื่อให้การรู้จักว่าค้อนคืออะไรนั้นและทำงาน

อย่างไรนั้นเป็นไปได้ ส่วนใน Heidegger (1982 : 292-293) นั้นพบว่าไฮเดกเกอร์ได้สานต่อแนวคิดดังกล่าวมาสู่การพูดถึง “ความเป็นสิ่งนี้” (thisness) และ “การทำให้เป็นปัจเจก” (individuation) ของเครื่องมือเครื่องใช้แต่ละชิ้นว่า กระบวนการรู้จักทั้งสองอย่างนั้นก็ต้องผ่าน โครงข่ายหรือก็คือบริบท ความเป็นเครื่องมือเครื่องใช้เช่นนี้ด้วย เช่นก้อนจะถือว่าเป็นก้อนอย่างที่มีมันเป็นได้นั้นก็เพราะมันทำงาน “อย่างก้อน” ในบริบทงานของช่างไม้

จุดยืนของไฮเดกเกอร์เช่นนี้ต่างจากอภิปรายที่ว่าด้วยความเป็นสิ่งนี้หรืออภิปรายว่าด้วยการทำให้เป็นปัจเจกอย่างที่เคยมีมาก่อน นั่นเพราะการค้นหาลักษณะทั้งสองนั้นมักจะควบคู่ไปกับการมองว่าสภาพใด ๆ ก็มีความเป็นสิ่ง-ใน-ตัวเอง มีเอกลักษณ์ของความเป็นตัวมันเองได้ด้วยการพิจารณาดำแหน่งของมันในเวลา (time) และพื้นที่ (space) หรือพิจารณาจากชุดคุณสมบัติ (properties) ที่สภาพนั้นถือครอง แต่ไฮเดกเกอร์กลับกล่าวว่าลักษณะเฉพาะของสภาพใด ๆ ก็รู้จักได้เช่นเดียวกับการรู้จักเครื่องมือเครื่องใช้แต่ละชิ้น ซึ่งก็คือเป็นลักษณะที่ถูกสร้างขึ้นจาก *Bewandtnis* คำในภาษาเยอรมันคำนี้ได้รับการแปลโดย Hofstadter ผู้แปล Heidegger (1982) โดยใช้คำในภาษาอังกฤษคือ functionality (ผู้วิจัยขอทับศัพท์ตามคำอ่านในภาษาไทยว่า ฟังก์ชันนัลลิตี) เช่นว่าฟังก์ชันนัลลิตีของประตูก็สามารถดูได้จากการทำงานที่ประตูถูกใช้งานเพื่อให้ “การเดินออก” “การเดินเข้า” หรือ “การปิด” นั้นเป็นไปได้ เครื่องมือเครื่องใช้จึงมีลักษณะของ “การเพื่อที่จะ” (in-order-to) ซึ่งก็คือความหมายของฟังก์ชันนัลลิตี และกล่าวได้ว่าสภาวะทางภววิทยาของประตูนั้นเองก็ได้รับมาจากฟังก์ชันนัลลิตีของตัวมันเอง แต่ก็ไม่ใช่ว่าฟังก์ชันนัลลิตีของมันจะเป็นคุณสมบัติที่มันกำลังถือครอง และไม่ใช่ว่าประตูจะมีฐานะของสิ่ง-ใน-ตัวเองแต่อย่างใด เพราะมันก็ต้องอาศัยสภาพอย่างอื่นที่ทำงานร่วมกับมันเสมอ เช่นลูกบิด บานพับ ผนัง หรือเนื้อที่ที่จะเอื้อให้มันได้เคลื่อนที่ เปิด-ปิดได้

ผู้วิจัยพบว่าในงาน *Being and Time* (1962) เองนั้นก็มิประเค้นของฟังก์ชันนัลลิตีมาก่อนแล้ว โดยที่ผู้แปลภาษาอังกฤษของเล่มดังกล่าวนั้นเลือกใช้คำว่า “ความเกี่ยวโยง” (involvement) (Heidegger, 1962 : 114-115) ซึ่งได้กล่าวถึงบริบทของเครื่องมือเครื่องใช้เหล่านั้นว่าทำให้เราพบว่าไม่ว่าเรากำลังเผชิญกับสิ่งใด ๆ อยู่ เราก็พบอยู่เสมอว่ามี “โลก” ปรากฏอยู่ตรงนั้นด้วยอยู่แล้ว โลกในที่นี้อาจเข้าใจว่าเป็นบริบทที่เครื่องมือเครื่องใช้ชิ้นหนึ่ง ๆ สังกัดอยู่ ซึ่งทำให้กล่าวได้ว่าเราจะพบว่าก้อนคือก้อน ก็ต่อเมื่อมันเป็นสัดที่ทำงานอย่างก้อนในบริบทงานของช่างไม้ การค้นพบมันจึงจำเป็นต้องค้นพบมันในบริบทดังกล่าว บริบทนี้เป็นความเป็นทั้งหมดของความเกี่ยวโยง (the totality of involvements) ซึ่งจะบ่งชี้ว่าวันดีของสภาพหนึ่ง ๆ เช่นก้อนนั้น พบได้ในฐานะของสิ่ง “ที่มุ่งไปสู่” (towards-which) และสิ่ง “สำหรับให้ทำ” (for-which) รวมทั้งเป็นสิ่ง “เพื่อวัตถุประสงค์สำหรับงาน” (for-the-sake-of-which) ซึ่งสิ่งแบบหลังนี้จะเกี่ยวโยงกับคาไซน์อยู่เสมอ เช่นก้อนมี

ฐานะสิ่งที่มีงูไปสู่การรับใช้งานสร้างบ้าน สำหรับให้ทำงานสร้างบ้านของช่าง และเพื่อวัตถุประสงค์สำหรับงานที่ทำให้เกิดบ้านที่เราผู้เป็นคาไซน์ได้อาศัยอยู่ดำรงอยู่

บริบทของความเกี่ยวโยงหรือก็คือฟังก์ชันนัลลิตีนี้จึงเป็นที่ที่ให้สัตภาพใด ๆ ได้ “เป็น” อย่างใดอย่างหนึ่ง ไฮเดกเกอร์เรียกว่าเป็นปรากฏการณ์ของ “การปล่อยให้สิ่งบางสิ่งได้ถูกเกี่ยวโยง” (letting something be involved) (Heidegger, 1962 : 117) หรือเรียกว่า “การปล่อยให้ฟังก์ชัน” (let-function) (Heidegger, 1982 : 292-293; 365) ซึ่งไม่ได้หมายความว่ามนุษย์ผู้เป็นคาไซน์จะต้องเข้าไปทำปรากฏการณ์ดังกล่าวให้เกิดขึ้นด้วยการทำให้สัตภาพหนึ่ง ๆ เกิดขึ้นมาหรือมีวันดีเป็นของมัน แต่หมายความว่าเรากำลังเผชิญหน้ากับสัตภาพนั้นจากฐานะเรดี-ทู-แฮนด์ของมัน และด้วยการเผชิญหน้าโดยเข้าใจว่าสัตภาพนั้นเป็น “ค้อน” นั่นก็เท่ากับว่าเรามีเงื่อนไขของปรากฏการณ์ดังกล่าวแบบเอไพริออริ (a priori) อยู่แล้ว เพราะเนื้อที่ที่จะให้ค้อนปรากฏ “ในฐานะ” ค้อนก็ย่อมมีบริบทความเป็นทั้งหมดของเครื่องมือเครื่องใช้ซึ่งมีอยู่ก่อนแล้ว

ในจุดนี้เดย์ฟัส (Hubert L. Dreyfus) ตีความว่าเป็นการแสดงถึงความพึ่งพาซึ่งกันและกัน (interdependence) ระหว่างคาไซน์กับโลก นั่นก็คือคาไซน์มีความเข้าใจก่อนภววิทยา (preontological) ต่อโลกอยู่แล้วนั่นก็เพื่อที่จะให้การรู้จัก “การเป็น” ของสัตภาพใด ๆ นั้นเป็นไปได้ และการจะรู้จักสัตภาพใด ๆ ได้อย่างแท้จริงก็ต้องผ่านมาจากการ “ใช้” มันได้ การปล่อยให้สัตภาพใด ๆ มีฐานะการดำรงอยู่เชิงภววิทยานั้นจำเป็นต้องใช้ความรู้ที่มีอยู่ก่อนแล้วว่าสิ่งนั้นเข้าสู่ความเป็นทั้งหมดของความเกี่ยวโยงหรือฟังก์ชันนัลลิตีได้อย่างไร ซึ่งก็คือปรากฏการณ์ “ในที่ซึ่ง” (wherein) ที่เป็นปรากฏการณ์อย่างหนึ่งของความเป็นโลก (worldliness) การเข้าใจว่าเครื่องมือเครื่องใช้ชิ้นหนึ่งมีฐานะในที่ซึ่งเกี่ยวโยงกับบริบทของมันก็เป็นโครงสร้างแบบเดียวกันของคาไซน์ที่เข้าใจความเป็นโลกของโลก โดยที่คาไซน์อยู่ “ใน” โลก และความหมายของ “ใน” ในที่นี้ก็ไม่ใช้ความหมายเชิงสถานที่ (เช่น หล่อนอยู่ในบ้าน) แต่เป็นความหมายของ “ใน” ในบริบทของความมีอยู่เป็นอยู่ (เช่น หล่อนอยู่ในความรัก) (Dreyfus, 1991 : 43, 97)

แนวคิดทั้งหมดนี้ชี้ให้เห็นว่าสามสิ่งในภววิทยาของไฮเดกเกอร์ดังที่บรรยายมานั้น แท้จริงแล้วมีฐานะการดำรงอยู่แบบพึ่งพาซึ่งกันและกัน (interdependence) เป็นความสัมพันธ์พื้นฐาน ไม่ใช่ว่าแต่ละสิ่งมีฐานะการดำรงอยู่เฉพาะตัวไม่จำเป็นต้องเกี่ยวข้องกัน หากวิเคราะห์ดูแล้วผู้วิจัยพบว่าลักษณะดังกล่าวนั้นก็สะท้อนอยู่แล้วในการพูดถึงความเกี่ยวโยงในสถานะความเป็นทั้งหมดของความเกี่ยวโยงหรือฟังก์ชันนัลลิตีที่ว่าสัตภาพจะมีฐานะเป็นอะไรหรือเป็นอย่างไรมันนั้นไม่ใช่ว่ามันจะนิยามได้จากการดำรงอยู่ของตัวเอง แต่ต้องนิยามในการดำรงอยู่ร่วมกับสิ่งอื่น อย่างน้อยที่สุดสิ่งอื่นที่อยู่ร่วมกับสัตภาพใด ๆ ก็ย่อมต้องเป็นโลกที่สัตภาพนั้นดำรงอยู่ เปรียบเทียบได้กับภาพของบริบทงานของช่างไม้ที่ทำให้เราสามารถเข้าใจได้ว่าค้อนหรือตะปูคืออะไร ความหมายของมันถูกกำหนดในบริบทดังกล่าวมากกว่าที่จะบอกว่ามันมีความหมายในตัวเอง

ในแง่ของความสำคัญต่อการศึกษาไฮเดกเกอร์แล้วแทบจะกล่าวได้อย่างไม่มีผู้ใดโต้แย้งได้เลยว่า ประเด็นเกี่ยวกับบทวิเคราะห์เครื่องมือมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อทั้งอภิปรัชญาและญาณวิทยาของไฮเดกเกอร์ และตัวประเด็นนี้เองก็ยิ่งถือว่ามีนภาพสูง ดังจะเห็นได้จากงานที่หนักไปในเชิงการพูดถึงบทวิเคราะห์เครื่องมือในแบบปรากฏการณ์วิทยา ในปรัชญาเทคโนโลยี เช่นงานส่วนใหญ่ของ ดอน ไรต์ ทั้งใน Ihde (1979; 1983; 1990; 1991) ใน Richardson (1986) เป็นการทำให้ประเด็นดังกล่าวมีความโดดเด่นในรูปแบบของญาณวิทยามากกว่าจะเป็นในรูปแบบอภิปรัชญา ซึ่งไฮเดกเกอร์และนักวิชาการที่ศึกษาเรื่องนี้จะเห็นเป็นจุดเน้น และล่าสุดจากงานของฮาร์แมน (Harman, 2002) ก็เป็นการสานประเด็นของบทวิเคราะห์เครื่องมือในทางอภิปรัชญา ซึ่งฮาร์แมนได้สานต่อโครงการนี้ของเขาจากงานแปลหนังสือของลาฟงท์ (Christina Lafont) คือ **Heidegger, Language, and World-Disclosure** (2000) ซึ่งเธอก็ได้วิพากษ์วิจารณ์โดยตรงที่ปรัชญาภาษาในทฤษฎีของไฮเดกเกอร์ และหนังสือของเธอก็ได้กลายเป็นประเด็นที่ได้เถียงกันอย่างเผ็ดร้อนในซิมโพเซียมที่จัดขึ้นมาเพื่อการอภิปรายต่อหนังสือเล่มดังกล่าวของเธอโดยเฉพาะ และเนื้อหาจากซิมโพเซียมดังกล่าวก็ได้รับการตีพิมพ์ในวารสาร *Inquiry* ที่ออกเผยแพร่ในปี ค.ศ. 2002 ที่เพิ่งผ่านมา อย่างไรก็ตาม ประเด็นเกี่ยวกับภาษานี้จะได้ออกมาถึงโดยละเอียดต่อไป

ในหัวข้อนี้กล่าวโดยสรุปคือ ผู้วิจัยกำลังอธิบายแนวทางการอ้างเหตุผลของไฮเดกเกอร์ว่าได้ออกมาถึงบทวิเคราะห์เครื่องมือไว้อย่างไร และบทวิเคราะห์ดังกล่าวมีนัยต่อภาวะอัตวิสัยได้อย่างไรบ้าง โดยศึกษาจากหลาย ๆ งานที่พูดถึงประเด็นดังกล่าวนี้แต่ก็เน้นจาก **Being and Time** เป็นหลัก ต่อมาจะกล่าวถึงบทวิพากษ์วิจารณ์ที่ไฮเดกเกอร์มีต่อเคส์การ์ตส์เพื่อให้เห็นว่าปรัชญาว่าด้วยภาวะอัตวิสัย (subjectivity) ของเคส์การ์ตส์นั้นมีข้อผิดพลาดอย่างไรบ้าง และนำไปสู่เป้าหมายของไฮเดกเกอร์จากที่เสนอบทวิเคราะห์เครื่องมือขึ้นมา นั่นคือการรื้อสร้างใหม่ต่อประวัติปรัชญาตะวันตกที่มีในการศึกษาในภววิทยา

การรื้อสร้างใหม่ในภววิทยาและปรัชญาว่าด้วยภาวะอัตวิสัย

นัยสำคัญในภววิทยาของไฮเดกเกอร์นั้นคือการกลับไปตรวจสอบแนวทางการศึกษาในปรัชญาว่าด้วยภวันต์และสัจ ซึ่งเห็นได้ชัดเจนในงาน **Being and Time** ที่มีคำถามหลักที่ความสามารถเข้าใจการเป็นอยู่ มีอยู่ (to be) ว่าเป็นไปได้ได้อย่างไร ไฮเดกเกอร์พยายามชี้ว่าประวัติปรัชญามีการหลงลืมการกล่าวถึงภวันต์ซึ่งเป็นเบื้องหลังของสัจนั้น หากดูโดยผิวเผินแล้วน่าจะกล่าวได้ว่าแนวคิดของไฮเดกเกอร์ต่างกันเป็นอย่างมากกับการศึกษาภววิทยาในปรัชญาวิเคราะห์ (analytic philosophy) ที่มองว่าธรรมชาติของความเป็นจริง (reality) นั้นต้องพูดถึงการเป็นสัจภาพที่อยู่ในลำดับขั้นของปหารณะ (category) ของความเป็นจริง ซึ่งทำให้นักปรัชญาฝ่ายวิเคราะห์หมองว่าธรรมชาติของความเป็นจริงมีเบื้องหลังที่เป็นสิ่งพื้นฐาน (basic) และมีสิ่งที่เป็นอนุพันธ์

(derivatives) ตามออกมาจากสิ่งพื้นฐานนั้น ที่กล่าวว่าแนวคิดของไฮเดกเกอร์ไม่น่าจะไปด้วยกันได้กับปรัชญาวิเคราะห์นั้นก็เพราะในขณะที่ปรัชญาวิเคราะห์หมองว่าสภาพพื้นฐานเป็นสิ่งที่ไม่อาจลดทอนลงไปสู่สิ่งใด ๆ ที่เป็นสิ่งพื้นฐานกว่าตัวมันได้อีกแล้วนั้น ในภววิทยาของไฮเดกเกอร์ก็กลับกล่าวว่าปรัชญาวิเคราะห์ลืมนองว่าการที่จะเข้าใจสภาพพื้นฐานนั้นก็ยังคงต้องอาศัยการเข้าใจอยู่ก่อนแล้วอยู่ดีถึงความเป็น “อะไร” ของสิ่งพื้นฐานนั้น ไฮเดกเกอร์เห็นว่าหากสิ่งพื้นฐานเหล่านั้นมีฐานะที่เป็นสิ่งพื้นฐานจริง ๆ แล้วก็ตาม ก็ยังคงต้องมีวันต์ของมันที่อยู่เบื้องหลังอีกอยู่ดี ซึ่งเขาเรียกปรากฏการณ์ที่นักปรัชญาวิเคราะห์ลืมนองนี้ว่า “การเปิดเผยของโลก” (world-disclosure)

หากใช้ศัพท์เฉพาะตามการใช้ของไฮเดกเกอร์แล้ว จะพบว่าความลึกกว่าดังกล่าวนี้อธิบายได้ว่าเป็นความแตกต่างในภววิทยาแบบเอ็กซิสเตนเชียล (existential) และแบบเอ็กซิสเตนเชียล (existentiell) ซึ่งก็คือ แบบแรกหมายถึงการเข้าใจโครงสร้างของการดำรงอยู่ในคำถามที่ว่าความเป็นคาไรนั้นคืออะไร ในขณะที่แบบหลังหมายถึงการเข้าใจสถานภาพหรือหนทางการเป็นอยู่ของบุคคล เช่นว่าบุคคลหนึ่งมีอาชีพอะไรมีฐานะอะไรในสังคม เป็นต้น อธิบายได้เช่น การตั้งคำถามของจิตแพทย์ว่าคนมีบทบาทอะไรเป็นใครในสังคมนั้น เป็นคำถามในภววิทยาแบบเอ็กซิสเตนเชียล แต่ถ้าถามถึงการที่ตนเองเป็นคาไรที่กำลังรับรู้การดำรงอยู่นั้นก็คือว่าเป็นคำถามในภววิทยาแบบเอ็กซิสเตนเชียล ศัพท์เฉพาะอีกชุดหนึ่งเป็นคำที่บ่งถึงประเภทของการตั้งคำถามต่อสัจ คำถามที่เกี่ยวข้องกับตัวสัจว่าเป็น “ใคร” หรือ “อะไร” โดยตรงนั้นเรียกว่าเป็นการสำรวจในภววิทยาแบบออนติก (ontic) ส่วนคำถามที่เกี่ยวกับหนทางหรือความเป็นของสัจนั้นว่าเป็นสัจประเภทใดนั้นเรียกว่าเป็นการสำรวจในภววิทยาแบบออนโทลจิกัล (ontological) มีจุดน่าสังเกตว่าการเข้าใจแบบเอ็กซิสเตนเชียลจำต้องอาศัยการเข้าใจแบบเอ็กซิสเตนเชียลอยู่ก่อนแล้ว ดังตัวอย่างจาก Dreyfus (1991 : 20) ที่พูดว่าจิตแพทย์เข้าใจว่าตนมีตำแหน่งอะไรทางสังคมนั้น เขาก็ย่อมต้องเข้าใจอยู่ก่อนแล้วถึง “การเป็น” สิ่งสิ่งหนึ่งของตนที่มีอยู่ดำรงอยู่ ไฮเดกเกอร์เรียกความเข้าใจนี้ว่าเป็นความเข้าใจก่อนภววิทยา (preontological) (Heidegger, 1962 : 32-33) คำถามที่คาไรตั้งต่อการดำรงอยู่ของตนเองจึงไม่ใช่คำถามที่ว่า คาไรเป็นอะไร (What it is) แต่เป็นคำถามที่ตั้งต่อการมีอยู่ดำรงอยู่ของคาไรเองโดยตรง (That it is) คาไรจึงมีสัจระเป็นสัจที่ถามถึงการดำรงอยู่ของตน (Heidegger, 1962 : 67)

ไฮเดกเกอร์พบว่าในประวัติปรัชญามีการพูดถึงสิ่งที่พิเศษเฉพาะในรูปแบบของสัจ คือ เป็นสิ่งที่มิได้อยู่เป็นอยู่ในตัวเอง มีความเป็นจริงในตัวเองแบบภววิสัย ทว่าไม่ใช่ว่ามนุษย์จะมีการเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับสัจทั้งหลายเฉพาะในรูปแบบของการเผชิญหน้ากับมันในฐานะสิ่งที่อยู่ต่อหน้า อยู่แยกจากมนุษย์ และรอให้มนุษย์เข้าไปตรวจสอบเช่นนั้นอย่างเดียว ยังมีอีกรูปแบบหนึ่งของการที่มนุษย์เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับสัจเหล่านั้น ซึ่งก็คือการใช้ประโยชน์ เป็นรูปแบบที่มนุษย์ใช้สัจหรือสิ่งใด ๆ เป็นเครื่องมือ โดยมุ่งความสนใจไปที่ตัวงานที่ทำ ไม่ใช่ว่าจ้องที่ตัวเครื่องมือมันไปด้วยในเวลาทำงาน

ฐานะของสัดแบบนี่จึงต่างออกไป ซึ่งรูปนัยเหล่านี้ก็คือสิ่งที่ไฮเดกเกอร์เรียกว่า เพรสเซ็นซ์-แอท-แฮนด์ และเรดี-ทู-แฮนด์ ตามลำดับ นอกจากนี้ทั้งสองรูปแบบนั้นยังได้รับคำอธิบายด้วยว่าแบบเรดี-ทู-แฮนด์เป็นรูปแบบที่เป็นพื้นฐานมากกว่า เราได้จากการที่มนุษย์เข้าใจที่จะหยิบสิ่งใด ๆ มาใช้ประโยชน์เป็นเครื่องมือเครื่องใช้ (Heidegger, 1962 : 95) มากกว่าที่จะเป็น “สิ่งเฉย ๆ” (mere things) ที่อยู่ในการจ้องหรือการตรวจสอบของมนุษย์ การเป็นสิ่งในฐานะเครื่องมือแบบเรดี-ทู-แฮนด์นั้นมีนัยอื่น ๆ ตามมาด้วย ซึ่งก็คือไม่มีเครื่องมือชิ้นใด ๆ ที่อยู่ได้ด้วยตัวมันเองเพียงชิ้นเดียว (Heidegger, 1962 : 97) เช่นปากกาจะทำงานได้เป็นอย่างดีก็ต้องอยู่ร่วมกับเครื่องมืออื่น ๆ เช่นหมึก กระดาษ โต๊ะเขียนหนังสือ แสงสว่าง ฯลฯ ไฮเดกเกอร์เรียกลักษณะเช่นนี้ว่า สภาวะความเป็นทั้งหมดของเครื่องมือเครื่องใช้ ซึ่งหมายถึงบริบทที่ทำให้สัดแบบเครื่องมือชิ้นใดชิ้นหนึ่งได้ดำรงอยู่อย่างมีความหมาย (significance) ได้ว่าเป็น “อะไร” อย่างหนึ่ง และบริบทนี้เองที่จะทำให้ฐานะของสิ่งแบบเพรสเซ็นซ์-แอท-แฮนด์เกิดขึ้นได้ซึ่งก็คือให้มนุษย์จ้องมันและรู้ว่ามันเป็นอะไร เช่นสัดอย่างหนึ่งที่มนุษย์จะเข้าใจว่ามีความหมายเป็น “เก้าอี้” ได้ก็ต่อเมื่อเขาสามารถใช้งานสัดนั้นในฐานะเครื่องมือที่ใช้นั่งในบริบทกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งของเขาได้ อาจมีข้อโต้แย้งว่าบางคนนั่งบนกระสอบทราย บางคนนั่งบนอานจักรยาน แต่สิ่งเหล่านี้ก็ไม่ได้จัดว่าเป็นเก้าอี้ ข้อโต้แย้งนี้ไม่ได้กำลังโต้แย้งโดยตรงต่อประเด็นที่ไฮเดกเกอร์กำลังเสนอแต่อย่างใด เพราะนั่นเป็นเรื่องของการนิยามคำว่า “เก้าอี้” ว่าในตัวมันเองมีสาร์ตอะไรกันแน่ ซึ่งนี่เป็นการเข้าใจเก้าอี้ในแบบออนติกคือเข้าใจว่ามันเป็นอะไรอย่างหนึ่งในตัวมันเอง แต่สิ่งที่ไฮเดกเกอร์กำลังเสนอนั้นเป็นข้อโต้แย้งแบบออนโทลจิคัล ซึ่งก็คือคำถามที่ว่าด้วยหนทางอย่างไรที่ทำให้มนุษย์เข้าใจสัดอย่างหนึ่งในฐานะเก้าอี้ คำตอบของไฮเดกเกอร์ก็คือด้วยหนทางของการใช้ประโยชน์มันได้ตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ (Heidegger, 1962 : 114)

การกล่าวถึงภาวะอัตวิสัยในภววิทยาของไฮเดกเกอร์ก็เป็นอีกจุดหนึ่งที่มีความสำคัญ จากอิทธิพลของปรัชญาแบบคาร์ทีเซียนก็ทำให้การมองว่าองค์ประธานผู้เข้าไปรู้สิ่งต่าง ๆ ในโลกภายนอกย่อมเป็นสิ่งตั้งต้นในปรัชญาที่ไม่อาจสงสัยได้ ซึ่งก็คือ “ฉัน” (the I) ที่มีสาระเป็นจิต หรือจิตสำนึก (consciousness) และอยู่แยกต่างหากจากโลกภายนอกที่ไม่ได้มีสาระแบบเดียวกัน ดังกล่าวนั้นได้มีฐานะผู้ที่กำลังแยกตัวและเผชิญหน้ากับ “สิ่งอื่น ๆ” ไฮเดกเกอร์วิพากษ์จุดนี้ว่าเป็นการหลงลืมเบื้องหลังของจิตสำนึกดังกล่าวนี้ซึ่งก็คือปรากฏการณ์ที่อยู่ควบคู่ไปกับ (along-with) จิตสำนึกที่เป็นสิ่งปฐมฐานดังกล่าวซึ่งก็คือโลกซึ่งเป็นที่ที่มีอยู่แล้วไม่ว่าเวลาที่จิตสำนึกนั้นมุ่งไปสู่สิ่งภายนอกหรือการย้อนกลับมาตรวจสอบตัวเอง ภาวะเช่นนี้คือ ภาวะ-ใน-โลก ซึ่งเป็นลักษณะของคาไรซ์ คาไรซ์นี้จึงมีความหมายหลัก ๆ ว่าเป็นสิ่งที่ดำรงอยู่และรู้จักการดำรงอยู่ของตนเองว่าเป็นภาวะ-ใน-โลก คาไรซ์นี้มีความสามารถที่จะการมีอยู่เป็นอยู่ของสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่ในโลก การดำรงอยู่ของสิ่งทั้งหลายในโลกนี้เรียกว่าสภาวะความเป็นทั้งหมดของการ “เปิดเผย” (disclose, reveal) ที่มี

ต่อคาไซน์ คาไซน์จึงพบว่าคนอยู่ “ใน” หรือ “ท่ามกลาง” โลกดังที่กล่าวถึงนั้น ทว่าปรัชญาว่าด้วยภาวะอัตวิสัยตามที่เคยเป็นมามากจะเหมารวมเอาว่าทั้งตัวผู้รู้/องค์ประธาน และสิ่งที่ถูกรู้/วัตถุ นั้นมีฐานะเป็นสิ่งที่เพรสเซ็นซ์-เอท-แซนซ์ทั้งคู่ การจะรู้จักตัวตนของผู้รู้หรือการเป็นสภาวะของสิ่งเช่นนั้นก็ต้องรู้จักโดย “แยก” (detach) ออกไปต่างหากจากผู้รู้ ซึ่งไฮเดกเกอร์เห็นว่าสิ่งที่คาไซน์รู้จักการดำรงอยู่ของตนเองและรู้จักโลกนั้น ไม่ได้จำเป็นต้องรู้จักด้วยการแยกตนเองออกมาดูโลกเช่นนั้น เพราะการยังเป็นอะไรบางอย่างของผู้รู้ก็ยังถือว่าเป็นภาวะ-ใน-โลกอยู่นั่นเอง การดำรงอยู่ในโลกเช่นนี้จึงต้องเข้าใจคำว่า “ใน” ในอีกความหมายหนึ่งที่เป็นความหมายของ “ใน” ใน “ภาวะ-ใน-โลก” นั่นคือ เมื่อคาไซน์เผชิญหน้ากับสิ่งที่ตนกำลังตรวจสอบ คาไซน์และสิ่งนั้นก็ยังคงอยู่ในโลก เพียงแต่คาไซน์มีฐานะพิเศษกว่าตรงที่เป็นผู้รู้จักสิ่งนั้นได้ เช่นนี้แล้วก็แสดงว่าคาไซน์มีที่อยู่ทั้ง “อยู่ร่วมไปกับ” และ “อยู่ข้างนอก” สิ่งนั้นในเวลาเดียวกัน ไม่ใช่ว่าคาไซน์อยู่ในกล่องแห่งจิตสำนึกที่อยู่ข้างนอกแยกต่างหากจากโลกอยู่แล้ว และเมื่อจะเข้ามารู้จักหรือเผชิญหน้ากับสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่ในโลกก็ค่อยกระโดดออกมาจากกล่อง (Heidegger, 1962 : 89) ซึ่งตรงนี้ชี้ได้ว่าพรรณณะต่อภาวะอัตวิสัยของไฮเดกเกอร์นั้นต่างออกไปมากจากปรัชญาภาวะอัตวิสัยแบบคาร์ทีเซียน

ตลอดระยะเวลาที่ยาวนานของปรัชญานั้น ไฮเดกเกอร์อ้างว่านักปรัชญาได้หลงลืมการพูดถึงวันดีโดยตรง แต่กลับพูดในรูปนัยอย่างหนึ่งซึ่งก็คือ “สภาวะการเป็นสาระ” (substantiality) และที่สำคัญคือการมีมุมมองที่ว่าสาระอย่างองค์ประธานนั้นมีธรรมชาติเป็นคนละอย่างอย่างเด็ดขาดกับสาระอื่น ๆ ที่เป็นวัตถุ ภาวะอัตวิสัยในรูปแบบนี้เห็นได้ชัดเจนที่สุดในปรัชญาของเคส์การ์ดส์ จุดเด่นที่สุดที่เคส์การ์ดส์พูดถึงในภาวะอัตวิสัยก็คือการแยกแยะระหว่างเรส โคจิตันส์และเรสเอ็ชต์เตนซา ซึ่งเป็นการแยกความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประธาน/ผู้รู้ ออกจากวัตถุ/สิ่งที่ถูกรู้ ออกจากกัน สิ่งนี้ไฮเดกเกอร์ถือว่าเป็นความผิดพลาดในการอธิบายภวันดีของคาไซน์ (อธิบายความมีอยู่ของสิ่งที่รู้จักความมีอยู่ของตน) นั่นเพราะเคส์การ์ดส์เน้นที่การพูดถึงองค์ประธานอย่างโคเคน่มากเกินไป ไม่ได้สนใจที่จะถามถึงภวันดีขององค์ประธานนั้นร่วมไปด้วย การอ้างความมีอยู่ขององค์ประธาน “ฉันทัน” จากการรับรู้ได้ว่ามีอยู่อย่างชัดเจนแตกต่างและไม่อาจสงสัยได้เพื่อนำไปสู่การอ้างถึงความมีอยู่ของสิ่งอื่น ๆ ภายนอกเช่นที่เคส์การ์ดส์ทำนั่นถือได้ว่าเป็นลักษณะการหาความรู้เชิงเน้นการพุ่งออกจากองค์ประธานเพียงด้านเดียว (one-sidedly subjectivistic) การเริ่มจากองค์ประธานนั้นเป็นไปได้แต่ก็ควรเป็นการมองย้อนกลับมาที่สถานะการเป็นองค์ประธานของคนด้วยไม่ใช่พุ่งออกไปทางเดียว (Heidegger, 1982 : 154-155)

ใน Meditation ที่ 2 ของเคส์การ์ดส์นั้น เคส์การ์ดส์อ้างว่าธรรมชาติของมนุษย์ส่วนที่สามารถรู้จักได้อย่างชัดเจนนั้นคือธรรมชาติที่เป็นจิต ไฮเดกเกอร์วิจารณ์ว่าเป็นการอ้างความชัดเจนจากความคุ้นเคยของสิ่งที่เห็นว่าอยู่ใกล้ตัวที่สุดอย่างสงสัยไม่ได้ แต่แท้จริงแล้วมีสิ่งที่ยังต้องคุ้นเคยร่วมไปด้วยนั่นคือการเป็นอะไรอย่างหนึ่งของตนเอง รูปนัยเชิงการมีอยู่ของ

ตนเอง ซึ่งสิ่งนี้เคส์การ์ดส์กลับกระโดดข้ามและไม่สนใจที่จะกล่าวถึงเลย การเข้าใจว่ามีอยู่อย่างชัดเจนจึงเป็นตัวการที่แยกเรสโคจิตันส์และเรสเอ็ชต์เตนซาออกจากกันซึ่งเป็นความเข้าใจผิด นั่นเพราะการเข้าใจความมีอยู่ขององค์ประธานโดยตัวองค์ประธานเองนั้นต้องการการมีอยู่และความสัมพันธ์ที่มันมีกับสิ่งอื่นที่ไม่ใช่ตัวเองไปด้วยในฐานะที่อยู่-ใน-โลก (within-the-world) (Heidegger, 1982 : 154 ส่วนใน Heidegger, 1984 : 167 ใช้คำว่า ‘อยู่อยู่แล้วกับสัตว์ต่าง ๆ’ (already out there with beings)) ไฮเดกเกอร์เห็นว่าประเด็นนี้ของเคส์การ์ดส์ก็ชี้ว่าเคส์การ์ดส์เองก็เหมือนกับนักปรัชญาตั้งเดิมคนอื่น ๆ ที่มาก่อนเขา เขาเดินบนหนทางของปรัชญาโบราณ แม้แต่นักปรัชญารุ่นหลังอย่างคานท์ก็เป็นในรูปแบบเดียวกัน (Heidegger, 1982 : 124-125) การกล่าวว่ามีการปฏิวัติ (revolution) ในปรัชญาถ้าวัดกันด้วยประเด็นทางภววิทยานี้แล้วก็ไม่เห็นว่าจะมีการปฏิวัติใดเกิดขึ้นเลย เพราะยังคงอยู่ในแนวคิดที่ว่าภาวะอติวิสัยจะสามารถพบได้เมื่อหาวิธีการแยกองค์ประธานและวัตถุออกจากกันมาตลอดเวลาของประวัติปรัชญา แนวทางเช่นนี้ก็ยิ่งปรากฏในแนวคิดของฮุสเซิร์ล (Edmund Husserl) แม้เขาจะเป็นผู้เริ่มใช้ปรากฏการณ์วิทยาก็ยังคงเดินตามรอยเคส์การ์ดส์ เพียงแต่เปลี่ยนเรื่องเกี่ยวกับเรสโคจิตันส์ให้เป็นเรื่องของจิตสำนึก (consciousness) และมองว่าการเป็นอะไรอย่างหนึ่งก็คือการอยู่ในฐานะของสิ่งที่ถูกจิตสำนึกรับรู้ ซึ่งก็เป็นการแยกระหว่างเรสโคจิตันส์และเรสเอ็ชต์เตนซาออกจากกัน โดยเด็ดขาดอยู่นั่นเอง

การมองภววันต์แต่เพียงในรูปนัยของสภาวะการเป็นสาระนั้นทำให้เข้าใจว่า สาระนั้นไม่ได้ต้องการสิ่งอื่นเพื่อความมีอยู่ แต่มีความมีอยู่ได้โดยตัวของมันเอง จุดนี้เป็นการเข้าใจภววันต์ของสัทแต่ในเพียงฐานะเดียวคือสองว่าเป็นสิ่งเพรสเซนต์-แอท-แฮนด์ ในประวัติของภววิทยาได้มีการพูดถึงสาระสามแบบคือ เรสโคจิตันส์และเรสเอ็ชต์เตนซา ซึ่งเป็นสาระที่จำกัด (finite) กับสาระที่เป็น “พระเจ้า” (God) ซึ่งเป็นสาระที่ไม่จำกัด (infinite) จากการแบ่งเช่นนี้ทำให้ทั้งนักปรัชญาก่อนเคส์การ์ดส์และเคส์การ์ดส์เองหมกมุ่นอยู่กับปัญหาที่ว่า ถ้าสาระแตกต่างกันในแต่ละแบบเช่นนั้นจริง ความมีอยู่ก็น่าจะต่างต่างกันด้วย แล้วทำไมเราจึงใช้ภาคแสดง “เป็นอยู่” (is) กับหลาย ๆ สิ่งซึ่งเป็นสาระที่ต่างกันได้ เช่นกล่าวในภาษาว่า พระเจ้าเป็นอยู่ โลกเป็นอยู่ จุดเหมือนกันในที่นี้คือแต่ละข้อความดูเหมือนกำลังยืนยันอะไรอย่างหนึ่งที่แต่ละสิ่งมีร่วมกันเพราะใช้ภาคแสดงแบบเดียวกัน แต่จะเป็นเช่นนั้นไปได้อย่างไร เพราะการเป็นอยู่ของพระเจ้านั้นอยู่ในฐานะผู้สร้าง ส่วนการเป็นอยู่ของโลกนั้นอยู่ในฐานะสิ่งที่ถูกสร้าง ปัญหานี้ได้รับการตอบเช่นจากด้านที่ปฏิเสธว่า “เป็นอยู่” ไม่อาจอยู่ในฐานะการเป็นภาคแสดงเช่นนั้นได้จริง นักปรัชญาหลายคนก็เลือกที่จะเลี่ยงปัญหานี้โดยกล่าวว่า คำว่า “เป็นอยู่” ดังกล่าวไม่ได้มีความหมายโดยตรง เป็นแต่เพียงการเปรียบเทียบ (analogy) แต่ไฮเดกเกอร์ตอบปัญหานี้โดยชี้ให้เห็นความชัดเจนว่าเป็นการใช้คำว่า “เป็นอยู่” สองความหมายไปด้วยกันโดยไม่แยกแยะ เช่นที่เคส์การ์ดส์บอกว่าโลกเป็นเรสเอ็ชต์เตนซานั้นก็เพราะมองแต่เฉพาะที่การกินที่ของมันในสภาวะการเป็นสาระทั้งในด้านการเป็นสัจและภววันต์ของโลกโดยไม่

แยกจากกัน การใช้ความเป็นสาระ (substantia) ในที่นี้คือการใช้ในทั้งสองความหมายพร้อมกันคือ ทั้งในระดับภว (ontical) และในระดับภววิทยา (ontological) โดยไม่แยกออกจากกันให้ชัด หรือก็คือ ในระดับที่เป็นสภาพอย่างหนึ่งกับในระดับภวันต์ของสภาพนั้น (Heidegger, 1962 : 127)

ในระดับภววิทยานั้น เราสามารถค้นพบโลกได้ในฐานะสิ่งเพรสเซินด์-แอท-แฮนด์หรือไม่ คำถามนี้ไฮเดกเกอร์ตอบในเชิงปฏิเสธ นั่นเพราะผู้ตอบคำถามข้อมอยู่ในโลกนั้นอยู่แล้วในฐานะคาไซน์ที่อยู่-ใน-โลก ตัวโลกเองจึงมีฐานะเป็นสิ่งที่เรดี-ทู-แฮนด์โดยตลอด มโนทัศน์ว่าด้วยการมีอยู่ เป็นอยู่ของภวันต์นี้เองที่เคส์การ์ดส์ลิมพุดถึง เขาข้ามผ่านเลยการเป็นปรากฏการณ์ของโลก มองโลกแต่ในฐานะของสิ่งที่ป็นสภาพทั้ง ๆ ที่โลกในระดับภววิทยาแล้วมีฐานะเป็นสิ่งที่เรดี-ทู-แฮนด์ เขาไม่ยอมเปิดม่านแห่งสภาวะการเป็นสาระที่เป็นตัวบังคับไม่ให้โลกปรากฏตัวออกมา (Heidegger, 1962 : 129) การตั้งคำถามต่อสัดและภวันต์จำเป็นต้องตั้งให้ชัดเจน นั่นเพราะภวันต์เป็นฐาน (ground) ให้กับสัด ส่วนสัดเป็นสิ่งที่อยู่บนฐานนั้น จึงมีแง่มุมของความต่างกันด้วย แต่ในประวัติปรัชญามีการหลงลืมภวันต์ (oblivion of Being) มาตลอดจึงขาดความเข้าใจภวันต์ในฐานะสิ่งที่มี ความคงทน (perdurance) เป็นฐานอยู่เบื้องหลังนั้น (Heidegger, 1969 : 71-72)

นอกจากนี้การมองโลกว่าจะมีความมีอยู่ได้ต้องเป็นสิ่งที่อยู่ข้างหน้าอย่างชัดเจนให้สามารถเห็นความคงที่ที่จะศึกษาได้โดยคณิตศาสตร์นั้น ก็ยังชี้ว่าโลกในสายตาของเคส์การ์ดส์เป็นสิ่งที่เพรสเซินด์-แอท-แฮนด์ มีธรรมชาติที่เราแน่ใจได้มากที่สุดคือเป็นเรสเอ็ชเตนซาที่เป็นสิ่งกินที่ไม่มี ความคิด แยกออกจากเรสโคจิตันส์ซึ่งมีธรรมชาติอีกอย่างที่ตรงกันข้ามกันคือเป็นสิ่งที่ไม่มี ความคิด เรสเอ็ชเตนซาจึงเป็นสิ่งที่อยู่ข้างนอก (external) จากจิตของ ฉันทน์ ซึ่งมีธรรมชาติเป็นสิ่งที่คิดได้ ตรงนี้ก็เห็นได้ว่าฐานะของสาระใด ๆ ไม่ว่าเรสโคจิตันส์และเรสเอ็ชเตนซามีฐานะเดียวกัน คือเป็นสิ่งที่เพรสเซินด์-แอท-แฮนด์ทั้งคู่ โดยที่แต่ละฝ่ายไม่ได้มีความยุ่งเกี่ยวกัน ต่างแยกกระยะห่าง (distancing) ออกจากกันได้ การแยกจากกันเช่นนี้ทำให้ ฉันทน์ มองหาสิ่งที่ชัดเจนใกล้ตัวที่สุดนั่นคือ ตัวเอง จึงเป็นสิ่งที่แรกสุดในปรัชญาของเคส์การ์ดส์ที่เขาอ้างว่าถามต่อไม่ได้ ซึ่งไฮเดกเกอร์เห็นว่าเขาก็ยังผิดพลาดอยู่เช่นเดิมที่ไม่ได้ตั้งคำถามให้ลึกลงไปอีกครั้งที่ธรรมชาติการมีอยู่เป็นอยู่ของตัว ฉันทน์ หรือก็คือภวันต์ของฉันทน์นั้น (Heidegger, 1962 : 131) การมองสภาพเฉพาะแต่ในฐานะเพรสเซินด์-แอท-แฮนด์ ไฮเดกเกอร์ใช้อีกคำเรียกหนึ่งคือ “สิ่งในธรรมชาติ” (Thing of Nature) ซึ่งเป็นมุมมองที่จำเป็นต่อการวางที่ของสิ่งที่ถูกศึกษาให้ศึกษาได้อย่างชัดเจนตรงหน้า จุดนี้ก็อธิบายได้ว่าทำไมเคส์การ์ดส์จึงไม่ได้มองโลกในฐานะเรดี-ทู-แฮนด์ หรือที่ใช้อีกคำเรียกหนึ่งคือ “สิ่งในการใช้สอย” (Thing of Use) นั่นเพราะเขาจัดรูปแบบให้โลกเป็นสิ่งที่เขาจะต้องศึกษา แต่เขาไม่ทันนึกว่าโลกเองยังมีฐานะมากกว่านั้นอีกด้วย (Heidegger, 1962 : 132; 1972 : 2) การกล่าวถึงการตั้งคำถามต่อโลก และภวันต์นี้ก็ยังมีในที่อื่นด้วยเช่นใน Heidegger (2000 : 215) ก็ตอกย้ำจุดยืนที่ว่าภวันต์และการถามถึงภวันต์นั้น ไม่ใช่ว่าจะเข้าถึงได้อย่างแท้จริงเพียงเพราะมองเห็นในฐานะของสิ่งที่เพรสเซินด์-แอท-

แสด์ เพราะการถามถึงความมีอยู่ของทุกสิ่งนั้นเป็นคำถามที่พิเศษคือ ไม่ได้ถามถึงสิ่งที่อยู่ข้างหน้า ให้คำถามนั้นมุ่งถาม แต่เป็นคำถามที่กระโดดย้อนกลับมาถามฐานะทางภววิทยาของทุกสิ่งเอง รวมถึงตัวผู้ตั้งคำถามด้วยไปพร้อม ๆ กัน

การกล่าวถึงภาวะอัตวิสัยของฮุสเซอร์ลนั้น ไฮเคเกอร์กล่าวว่าเป็นการเดินรอยตามเดส์การ์ตส์ ซึ่งน่าจะมีจุดพูดถึงเพื่อเกี่ยวโยงกันอยู่สักหน่อย โดยเริ่มต้นที่มโนทัศน์ที่สำคัญในปรัชญาของฮุสเซอร์ลคือมโนทัศน์ 'สภาวะคาทิกอเรียล' (categoriality) ซึ่งฮุสเซอร์ลอธิบายว่า สภาวะดังกล่าวคือโครงสร้างเชิงรูปแบบที่กำหนดการใช้ภาษาและสภาวะอินเทนชันแนล (intentionality) ที่แสดงออกในคำพูดและการกระทำในกิจกรรมทั้งหลาย สภาวะคาทิกอเรียลหรือรูปแบบคาทิกอเรียล เช่นในการตัดสินที่ว่า 'บ้านสีขาว' รูปแบบคาทิกอเรียลก็คือ 'S เป็น P' โดยมีเนื้อหาหรือรูปธรรมคือบ้าน-สีขาว ส่วน 'ม้าและคนขี่ม้า' ใช้รูปแบบคาทิกอเรียลคือ 'X และ Y' โดยมีเนื้อหาหรือรูปธรรมคือม้า-คนขี่ม้า จึงกล่าวได้ว่าสภาวะคาทิกอเรียลแสดงออกถึงโครงสร้างส่วนรวมส่วนประกอบในเชิงรูปแบบของสิ่งที่เราสนใจที่จะกล่าวถึงหรือรับรู้ ไม่ว่าจะอยู่ในชนิดของการเป็นภาคแสดง การรวม การเพิ่ม ความสัมพันธ์ ฯลฯ และมีได้หลายรูปแบบพอ ๆ กับที่โครงสร้างไวยากรณ์ในภาษาของมนุษย์หรือในคณิตศาสตร์จะมีได้ สภาวะคาทิกอเรียลนี้ ฮุสเซอร์ลใช้ในการเข้าใจโครงสร้างทางตรรกวิทยาและคณิตศาสตร์เป็นหลัก

ในงาน Logic-I Investigations (5-6) ของเขานั้น จุดสำคัญที่ฮุสเซอร์ลถามถึงคือมโนทัศน์ของสภาวะอินเทนชันแนลโดยมีคำถามหลักว่าการมีจิตรู้สำนึก (consciousness) นั้นคืออะไร ในงานชิ้นนี้ของฮุสเซอร์ลมีบรรยากาศของการโต้แย้งแนวคิดจิตวิทยานิยมในเวลาร่วมสมัยของเขานั้นว่าเป็นแนวคิดที่ผิด จิตวิทยานิยมมองจิตรู้สำนึกของมนุษย์เหมือนกับที่ที่ให้สิ่งภายนอกมาประทับลงไปโดยมนุษย์ไม่มีโอกาสแสดงบทบาทในการจัดการกับสิ่งภายนอกเหล่านี้เองได้เลย สิ่งที่ฮุสเซอร์ลศึกษาเกี่ยวกับจิตจึงไม่ใช่จะเน้นไปในเชิงระบบประสาทแบบที่จิตวิทยาทำ แต่จะดูที่มีมติเชิงการเรียนรู้ของจิตรู้สำนึกในฐานะบุรุษที่หนึ่ง (first-person) โดยตรงเพื่อดูโครงสร้างของประสบการณ์ที่มนุษย์สามารถมีการมุ่งตรงสู่สิ่งต่าง ๆ (object-directedness) หรือก็คือมีสภาวะอินเทนชันแนลได้

ฮุสเซอร์ลพบว่าประสบการณ์ของมนุษย์นี้ชี้ว่าเมื่อพิจารณาสิ่งทั้งหลายเราจะแยกได้เป็นสองชนิดใหญ่ ๆ คือรับรู้ได้ด้วยผัสสะ และแบบคาทิกอเรียลคือลักษณะของสิ่งนามธรรม เมื่อเราพบว่า 'แก้วตัวนี้เป็นแก้วสีน้ำเงิน' สิ่งที่รับรู้ได้ด้วยผัสสะมีแก้วกับสีน้ำเงิน แต่ไม่ได้รับรู้ 'เป็น' ด้วยวิธีรับรู้เดียวกันนั้น หรือเมื่อเห็นหนังสือที่วางอยู่บนโต๊ะ เราไม่ได้รับรู้ 'บน' แบบเดียวกับที่รับรู้หนังสือและโต๊ะ สิ่งเหล่านี้เองที่เรียกว่าเป็นรูปแบบคาทิกอเรียล (Zahavi, 2003 : 35-37) แล้วการเรียนรู้ของจิตสำนึกคู่ต่อโลกภายนอกที่ประกอบด้วยสิ่งต่าง ๆ นั้นฮุสเซอร์ลอธิบายอย่างไร ฮุสเซอร์ลเห็นว่าโลกภายนอกนี้ก็มีความเป็นจริงภายในตัวเองไม่ใช่ว่าเป็นสิ่งที่จิตมนุษย์สร้างขึ้น ทว่าการมีอยู่ของโลกนั้นไม่จำเป็นต้องขึ้นกับผู้รับรู้มันใช่หรือไม่ ฮุสเซอร์ลกล่าวว่าภาวะอัตวิสัยกับสิ่งต่าง ๆ (object)

ทั้งหลายนั้นแตกต่างกันเป็นปรากฏการณ์แบบบุรุษที่หนึ่งกับปรากฏการณ์แบบบุรุษที่สาม (สำรวจจิตสำนึกของตัวเองกับสำรวจสิ่งภายนอก) เราสามารถคิดถึงองค์ประธานที่ปราศจากโลกได้ แต่โลกที่ปราศจากองค์ประธานนั้นเป็นไปได้ โลกจึงต้องอาศัยการมีอยู่ของมันด้วยการรับรู้ขององค์ประธานที่อยู่ข้างนอกโลกนี้ ภาวะอัตวิสัยจึงเป็นสภาวะที่ข้ามพ้น (transcendental subjectivity) หรือใช้คำเรียกอีกคำหนึ่งว่าเป็นตัวตนข้ามพ้น (transcendental ego) ซึ่งไม่ใช่การยึดถือตัวตนในแบบตัวตนธรรมชาติ (natural ego) อย่างที่เราเข้าใจกันโดยปกติ (Husserl, 1970 : Investigation 5) จะเห็นได้ว่าไฮเดกเกอร์กล่าวถึงอย่างถูกต้องว่าฮูสเซอร์ลแยกแยะโลกออกจากผู้รับรู้ เพราะฮูสเซอร์ลก็กล่าวถึงเช่นนั้นอย่างชัดเจน ตรงนี้เป็นจุดที่ไฮเดกเกอร์เห็นต่างจากฮูสเซอร์ลมากที่สุดแม้ทั้งคู่จะเริ่มจากปรากฏการณ์วิทยาเหมือนกัน ๆ กัน ซึ่งไฮเดกเกอร์เห็นว่าภาวะอัตวิสัยที่อยู่นอกโลกนั้นเป็นไปได้ นั่นเพราะไฮเดกเกอร์ยังตั้งคำถามที่ความมีอยู่ของตัวตนที่ข้ามพ้นนั้นอีกว่ามีธรรมชาติของความมีอยู่อย่างไร เขากล่าวว่าการมองจากวิทยาศาสตร์ไม่เคยอธิบายได้จริงว่ามนทัศน์ของจิตสำนึกหรือนั้นคืออะไรหรือบ่งถึงอะไรกันแน่ (Heidegger, 1968 : 40-41) ต่างจากฮูสเซอร์ลที่เห็นว่าเป็นสิ่งที่แน่ใจได้มากที่สุดแล้วและไม่ใส่ใจที่จะตั้งคำถามอะไรต่ออีก

ประเด็นหนึ่งก็ตามออกมาจากการอธิบายคาไซน์ก็คือ “ความจริง” ไฮเดกเกอร์พูดราวกับว่าคาไซน์นั้นเป็นสิ่งที่ชี้การดำรงอยู่หรือไม่ดำรงอยู่ในโลกได้ นั่นเพราะถ้าจะมีการรู้จักสิ่งทั้งหลายที่อยู่ในโลกก็ย่อมต้องมีคาไซน์อยู่ ณ ที่นั้น เช่นนี้อาจทำให้ภววิทยาของไฮเดกเกอร์ดูจะเป็นอภิปรัชญาแบบจิตนิยมที่ว่าโลกนี้มีอยู่ในจิตสำนึกของมนุษย์ ทว่าคำกล่าวนี้ก็ยังคงเป็นความเข้าใจผิด เพราะยังใช้ภววิทยาแบบที่ว่ามิจิตขององค์ประธานที่ดำรงอยู่โดยมีโลกมาปรากฏ “ในจิต” นั้น (Dreyfus, 1991 : 33) อย่างไรก็ดี การที่ไฮเดกเกอร์นิยามมนทัศน์ของความจริงว่าเป็นการเปิดเผย/การไม่ปกปิด นั้นก็มีความหมายเกี่ยวโยงกับการดำรงอยู่ของคาไซน์อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ไปด้วย มนทัศน์ของความจริงแบบนี้ดูราวกับว่าอะไรจะเป็นความจริงก็ย่อมต้องขึ้นกับคาไซน์นี้ ไฮเดกเกอร์เองก็มีคำกล่าวที่ชวนให้ตีความเช่นนี้อีกด้วย เช่น “คาไซน์นั้น โดยแก่นแท้แล้วเป็นตัวความจริงที่ประกอบขึ้นจากการเปิดเผย...ความจริงจะมีอยู่ได้เมื่อและต่อเมื่อ และตรงเท่าที่ คาไซน์ยังคงดำรงอยู่ สัตภาพใด ๆ จะไม่ถูกปกปิดได้ก็ต่อเมื่อคาไซน์อยู่ที่นั่น” (Heidegger, 1962 : 269) ในจุดนี้ไฮเดกเกอร์อธิบายว่าไม่ใช่ว่าความจริงความเท็จจะขึ้นอยู่กับการเสกสรรปั้นแต่งของคาไซน์ ทว่า “การเข้าไปรู้จักความจริง” นั้นต่างหากที่เป็นเรื่องที่คาไซน์ทำการยืนยัน (assertion) ต่อบางสิ่งโดยคาไซน์ เช่นที่ว่า “ค้อนหนัก” นั้น ย่อมได้รับการเปิดเผยโดยคาไซน์ผู้ซึ่งพบสัตภาพนั้น “ในฐานะ” ค้อนที่หนัก การพบเช่นนี้เป็นกิจกรรมที่เรียกว่า “การตีความ” ว่าสิ่งหนึ่งอยู่ในโครงสร้างของ “แอส-สทรักเชอร์” (as-structure) ในความเข้าใจของคาไซน์ คาไซน์จึงเข้าใจสัตภาพต่าง ๆ ตามโครงสร้างแอส-สทรักเชอร์ เช่นเข้าใจในฐานะ โต๊ะ ประตู นั่นเพราะสิ่งเหล่านั้นทำงานอย่างโต๊ะอย่างประตู ในระบบงานของห้องทำงาน การตีความเช่นนี้จึงเกิดขึ้นในสภาวะความเป็นทั้งหมดของ

ความเกี่ยวโยง หรือฟังก์ชันนัลลิตี สัตภาพใด ๆ จะมีความหมายว่ามันเป็น โຕะหรือประตุได้ก็ต้ง ผ่านมาจากการตีความในสภาวะดังกล่าว (Heidegger, 1962 : 188-195)

ประเด็นสุดท้ายที่สำคัญในภววิทยาของไฮเดกเกอร์และผู้วิจัยเห็นว่าสำคัญที่จะนำมา กล่าวถึงก็คือ กาล/เวลา จริง ๆ แล้วการใช้คำว่า “เวลา” ในงาน **Being and Time** นั้นก็มีความหมาย อย่างที่เขาต้องการจะใช้อยู่แล้วซึ่งก็คือการพยายามจะเสนอประเด็นที่ว่า เวลานั้นต้องเข้าใจร่วมกัน ไปกับการดำรงอยู่ของคาไซน์ เช่นในงาน **Introduction to Metaphysics** (2000) นั้นก็กล่าวชัดว่า “เราไม่สามารถกล่าวได้ว่าเวลาจะมีอยู่แม้ไม่มีมนุษย์อยู่เลย ทุกเวลานั้นจักต้องมีและมีมนุษย์อยู่ เสมอ เพราะเวลานั้นทำความเป็นกาลให้กับตัวมันเอง” (Heidegger, 2000 : 88-89) นี้ไม่ได้ หมายความว่ามนุษย์จะดำรงอยู่เป็นนิรันดร์เพราะเวลาดำรงอยู่นิรันดร์ แต่เพราะเวลาไม่ใช่สิ่งที่ดำรง อยู่นิรันดร์เช่นนั้นต่างหาก เวลาเป็นสิ่งที่ทำความเป็นกาลให้ตัวมันเองในคราเดียวกันกับที่คาไซน์ ดำรงอยู่ ภวันต์ของคาไซน์จะมีความหมายได้ก็ต่อเมื่ออยู่ในกาล และกาลก็เป็นเงื่อนไขของการทำ ประวัติ (historicality) ให้เป็นไปได้ต่อคาไซน์ว่าเป็นภวันต์ในรูปแบบใด (Heidegger, 1962 : 41)

การที่ไฮเดกเกอร์อธิบายเวลาเช่นนี้ก็เพราะเขาเห็นว่าเวลาในรูปแบบของอดีต-ปัจจุบัน-อนาคตซึ่งคู่เป็นคำอธิบายที่อยู่นอกเหนือไปจากโลกหรือการดำรงอยู่ของคาไซน์นั้นยังไม่ถูกต้อง การมองเช่นนี้มาจากการมองว่าอะไรก็เป็นสัตภาพที่มีฐานะเพรสเซ็นส์-แอท-แฮนด์ และยังไปกว่า นั้นก็คือเป็นการมองว่าเวลาเป็นสิ่งที่ไม่เปลี่ยนแปลงและเป็นนิรันดร์ มองว่าเวลาไม่ใช่ “การ กลายเป็น” (becoming) ซึ่งเป็นการเกิดขึ้นและตายจากไป ทฤษฎีแบบของเพลโตใช้การเข้าใจเวลา อย่างที่ไฮเดกเกอร์ไม่เห็นด้วยน้ออย่างชัดเจน เพราะเป็นการเข้าใจว่าเวลาเป็นสิ่งที่นิรันดร์ที่คอยรองรับ ความเป็นจริงของแบบ การอธิบายของไฮเดกเกอร์เกี่ยวกับเวลาซึ่งปรากฏใน **Being and Time** นั้น ถือได้ว่าเป็นคำอธิบายที่ไม่สมบูรณ์ ไม่ใช่เพราะข้อโต้แย้งของเขาขาดเหตุผลที่น่ารับฟัง แต่ที่ไม่ สมบูรณ์นั้นเป็นความหมายตามตัวอักษรคือเพราะตัวงาน **Being and Time** เองมีข้อเท็จจริงว่าไม่ได้ มีเนื้อหาครบอย่างที่ไฮเดกเกอร์วางโครงการไว้ตั้งแต่ต้น ไฮเดกเกอร์ตั้งโครงการไว้ว่าจะมีสองภาค แต่ละภาคมีสามตอน ทว่าที่ตีพิมพ์ออกมานั้นปรากฏแค่เพียงสองตอนของภาคแรกเท่านั้น ซึ่งก็จบ ทำด้วยประเด็นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของเวลาและภวันต์ที่ยังสานต่อไม่เสร็จ เห็นได้จากที่ ประโยคสุดท้ายของงานชิ้นนี้จบด้วยคำถามที่ชวนให้คิดว่าเวลาเป็นสิ่งที่อธิบายได้ยาก ซึ่งก็คือ “เป็นไปได้หรือไม่ที่เวลาเป็นขอบเขตของภวันต์?” (Heidegger, 1962 : 488) อย่างไรก็ตาม นักปรัชญา ที่ศึกษางานของไฮเดกเกอร์หลายคนก็ลงความเห็นว่าการส่วนที่ขาดหายไปนั้นน่าจะถือได้ว่า ปรากฏในงานชิ้นหลัง ๆ เสียมากกว่าที่จะขาดหายไปเลย และในงาน **Being and Time** ก็เริ่มเห็นได้ แล้วว่าไฮเดกเกอร์พยายามโต้แย้งการเข้าใจเวลาดังที่เคยเป็นมาในปรัชญา ซึ่งก็คือแทนที่จะอธิบาย เวลาโดยตรงเขากลับเกี่ยวโยงมโนทัศน์ดังกล่าวนั้นเข้ากับ “ความตาย” (death) ซึ่งไฮเดกเกอร์เข้าใจ ว่าเป็นความเป็นไปได้ (possibility) อย่างสุดท้ายที่จะจบความเป็นไปได้ทั้งหมดของคาไซน์ ตรงนี้

หมายความว่าความตายเป็นสิ่งที่เติมเต็มประวัติชีวิตของมนุษย์ผู้หนึ่งให้สมบูรณ์ว่าเขาผู้นั้นมีความหมายว่าเป็นใคร มีชีวิตอย่างไร แม้ความตายจะเป็นสิ่งที่ดูเหมือนอยู่ไกลห่างแต่คาไซน์ก็มีการรู้ตัวอยู่เสมอว่าเขาจะต้องพบความตายเป็นจุดจบในวันใดวันหนึ่ง ความตายในที่นี้ไม่ได้ผูกโยงกับมโนทัศน์การจากไปของผู้อื่นที่ทำให้มนุษย์เกิดความรู้สึกเศร้าใจอย่างที่เป็นมโนทัศน์ปกติที่เรามักจะนึกถึง เพราะนั่นเป็นความตายของผู้อื่นที่มนุษย์รู้จัก แต่ความตายของคาไซน์มีความหมายพิเศษกว่านั้นเพราะหมายถึงความเป็นไปได้อย่างสุดท้ายของการกลายเป็นของคาไซน์ กล่าวได้ว่าคาไซน์ได้ “กลายเป็น” อะไรอย่างหนึ่งอย่างสมบูรณ์เมื่อถึงจุดจบแล้ว (อาจเปรียบเทียบกับบทเพลงบทหนึ่งที่เรารู้ใจได้ว่าเป็นเพลงอะไรเพลงหนึ่งก็เมื่อเพลงนั้นบรรเลงจบแล้ว) ด้วยลักษณะเช่นนี้คาไซน์จึงเป็นผู้รู้จักการสิ้นสุดในทุกสิ่ง เป็นผู้เข้าใจการกระทำกิจกรรมใด ๆ ให้จบในเวลา ความตายในฐานะจุดจบเช่นนี้เป็นคำอธิบายต่อเวลาที่ต่างออกไปจากนักปรัชญาแบบแผนอย่างเห็นได้ชัด เพราะในขณะที่พวกเขามองว่าเวลาเป็นสิ่งที่คอยรองรับการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์หรือรองรับการมีอยู่และดับไปของสิ่งต่าง ๆ โดยที่เวลามีอยู่คงเดิมเป็นนิรันดร์ ทว่าไฮเดกเกอร์กลับอธิบายว่าเวลาก็เป็นสิ่งจำกัดที่เคียงคู่อยู่กับคาไซน์เสมอ ไม่ใช่สิ่งที่เป็นนิรันดร์และอยู่เป็นอิสระจากคาไซน์ (Heidegger, 1962 : 376-377)

อุปสรรคภาวะในภาษา

การพูดถึงวันดี/สัปดาห์, คาไซน์ และกาล/เวลา นั้น ทำให้เห็นภาพภววิทยาของไฮเดกเกอร์ได้หลายลักษณะตามการตีความของนักปรัชญา ทว่าลักษณะเด่นอย่างหนึ่งก็คือภววิทยาแบบนี้เป็นระบบที่ค้านกับปรัชญาแบบแผนที่เคยมีมาก่อน โดยเฉพาะการคัดค้านต่ออิทธิพลของปรัชญาภาวะอดีวิสัยแบบคาร์ทีเซียนที่แยกผู้รู้ออกจากสิ่งที่รับรู้ โฉมหน้าภววิทยาของไฮเดกเกอร์จึงไม่ได้เหมือนกับอภิปรัชญาอย่างที่เคยเป็นมาจนทำให้ไฮเดกเกอร์ตระหนักว่าตนเองไม่ได้กำลังทำอภิปรัชญาในความหมายเดิมแต่น่าจะใช้คำเรียกใหม่เพื่อแยกให้ออกจากกัน ซึ่งก็คือเรียกว่าปรากฏการณ์วิทยา

อย่างไรก็ดี ลักษณะที่ผู้วิจัยสนใจจากการวิเคราะห์ในความสัมพันธ์ของประเด็นทั้งสามนั้นก็คือแนวคิดที่มีต่อบทวิเคราะห์ “ภาษา” ซึ่งไฮเดกเกอร์กล่าวว่า การเปิดเผยของคาไซน์ว่าเป็นภาวะ-ใน-โลกซึ่งเป็นสิ่งที่จำกัดควบคู่ไปกับการอยู่ในเวลาเพื่อเข้าใจสัจต่างๆ พร้อมทั้งเข้าใจวันดีของตนเองนั้น เป็นการเข้าใจที่มาจากการศึกษาสิ่งที่ถูกคาไซน์เข้าใจ เมื่อตีความแล้วจึงยืนยัน (assert) ถึงสิ่งที่ตนเข้าใจนั้นว่าเป็นสัจ “ในฐานะ” อะไรบางอย่าง สิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นในการสื่อสารพูดคุย ตรงนี้เองที่ทำให้ไฮเดกเกอร์เริ่มกล่าวถึงภาษาว่าเป็นปรากฏการณ์ที่มีรากฐานจากการประกอบขึ้นโดยการเปิดเผยของคาไซน์ในรูปแบบการดำรงอยู่แบบเอ็กซิสเตนเซียล หรือกล่าวได้ว่ามูลฐานทางภววิทยาแบบเอ็กซิสเตนเซียลของภาษานั้นคือวาทกรรม (discourse) หรือการพูดคุย (talk) หนทางของ

การแสดงออกซึ่งวาทกรรมเหล่านี้คือภาษา และภาษาก็เป็นสภาวะความเป็นทั้งหมดของคำ (totality-of-words) เราเผชิญกับภาษาในฐานะที่เข้าใจมันเป็นสิ่งเรดี-ทู-แฮนด์ คือใช้มันเป็นเครื่องมือในการสื่อสาร ต่อเมื่อมีการสื่อสารที่ขัดข้องจนทำให้เราต้องพะวงหรือให้ความสนใจกับแต่ละคำที่พูดออกมาแล้วก็ทำให้ตัวคำพูดกลายเป็นสิ่งเพรสเซ็นต์-แอท-แฮนด์ โดยสรุปแล้ว ภาษามีความสำคัญในฐานะ “สิ่งที่เปิดโลก” (world-disclosure) ให้กับดาไซน์ (Heidegger, 1962 : 203-204)

เมื่อพูดถึงความหมายอาจชวนให้นึกถึงภาษาด้วย ในงานที่ไฮเดกเกอร์เขียนเกี่ยวกับของ โดยตรงกับภาษาไม่ว่าจะเป็น Heidegger (1971a; 1971b) ก็กล่าวถึงนัยของสิ่งในฐานะเรดี-ทู-แฮนด์ และเพรสเซ็นต์-แอท-แฮนด์ที่ภาษามีทั้งคู่ไปด้วย ซึ่งก็คือการใช้ภาษาในชีวิตประจำวันที่เราไม่ทันจะมากอกระวังหรือจ้องว่าเรากำลังพูดคำว่าอะไร เกิดจากการผสมเสียงของพยัญชนะตัวใดบ้าง ผ่านการออกเสียงจากช่องทางใดระหว่างหลอดเสียงถึงริมฝีปาก คำแต่ละคำทำหน้าที่อะไรในประโยค มีประเภทของคำเป็นแบบใดบ้าง เพราะการสังเกตภาษาเช่นนี้อยู่ในวิทยาการที่ศึกษาภาษาในเชิงวิทยาศาสตร์ ซึ่งก็คือภาษาศาสตร์ (linguistics) แต่การใช้ภาษาปกติในชีวิตประจำวันของเรามันอยู่ในฐานะเครื่องมือที่ไม่เคยเตอะเราเลย ซึ่งแสดงว่าภาษาในขณะนั้นเป็นเครื่องมือในฐานะเรดี-ทู-แฮนด์ จนกระทั่งการสื่อสารของเราสะดุดลงไม่ว่าจะด้วยสาเหตุใด เช่นสื่อสารกันแล้วพบคำบางคำที่ทำให้เราลึกลับคิดว่าเกิดความไม่รู้เรื่องหรือความสับสนเหลวในการสื่อสารขึ้น เราจึงต้องเริ่มกลับมาจ้องมองที่คำพูดของเรา รู้จักความมีอยู่ของมัน โดยทันที ซึ่งเป็นการพบว่าบริบททางความหมายในการใช้ภาษานั้นอยู่ที่ตัวการสื่อสารทั้งหมดในตอนที่มีมันเป็นเครื่องมือที่ยังใช้งานได้โดยไม่สะดุดหรือบกพร่อง ประเด็นนี้ทำให้ลาฟงท์เข้าใจว่าไฮเดกเกอร์จัดอยู่ในพวกอุดมคตินิยมเชิงภาษา (linguistic idealism) (Lafont, 2000) ซึ่งหมายถึงว่าไฮเดกเกอร์กำลังมองว่าโลกเป็นสิ่งที่ภาษาของมนุษย์สร้างขึ้นมาโดยทั้งหมดและไม่มีโลกที่อยู่พ้นภาษานี้ได้ ไม่ใช่ว่ามีโลกที่อยู่พ้นภาษาด้วยเพราะโลกย่อมผูกกับภาษาอย่างเลี่ยงไม่ได้ ข้อความหลาย ๆ ตอนจากงานเขียนของไฮเดกเกอร์ก็ชวนให้คิดเห็นเช่นที่ลาฟงท์แสดงความกังวลเช่นนั้น เช่นที่กล่าวว่าการหาว่าภาษาเป็นสิ่งที่พูดและภาษาพูดอะไรนั้น ต้องดูที่อะไรที่ภาษาพูดออกมา สิ่งที่ถูกพูดออกมาเป็นศักดิ์บ่งอยู่แล้วว่ามีโลกที่เป็นโลกซึ่งยอมรับให้ศักดิ์ได้แสดงตนเองให้ปรากฏ (Heidegger, 1971b : 194) หรืออย่างเช่น ประสบการณ์การใช้ภาษานั้นเป็นการบ่งอยู่แล้วว่ามีเครื่องมือของเราไปด้วยทันทีในการใช้ภาษานั้น ศักดิ์ไม่อาจมีได้ ณ ที่ที่ไม่มีมีคำพูด ภาษาจึงเป็นบ้านของภวันต์ (Heidegger, 1971a : 63; 1993 : 262)

ประเด็นดังกล่าวข้างต้น หากมองในการอภิปรายเกี่ยวกับภาษาแล้วอาจทำให้เริ่มดูเหมือนว่าภาษาของมนุษย์เป็นสิ่งที่กำหนดการดำรงอยู่ของโลก ราวกับว่าโลกจะเป็นไปอย่างไรก็ด้วยภาษาตัวเอง ซึ่งเป็นประเด็นที่สร้างความกังวลให้กับนักปรัชญาบางฝ่าย เช่นที่พบในงานของ Lafont (2000) นั่นคือข้อโต้แย้งที่ว่าภววิทยาของไฮเดกเกอร์ทำให้การใช้ภาษาพูดถึงโลกและการมีความหมายของการแสดงออกทางภาษาแบบใด ๆ ขึ้นอยู่กับมนุษย์ไปเสียทั้งหมด ซึ่งเป็นแนวคิดแบบจิตนิยมทาง

ภาษา (linguistic idealism) ที่เธอไม่เห็นด้วย เธอตีความไฮเดกเกอร์ว่ากำลังกล่าวถึงการเข้าใจสภาพใด ๆ ในโลกนั้น คาไซน์เข้ามามีความเข้าใจก่อนภววิทยาอยู่แล้วว่าเป็นอยู่ดำรงอยู่ของสัตว์หนึ่ง ๆ นั้นคืออะไร ดังนั้นแล้วก็ตีความได้ว่า การเข้าใจสภาพหนึ่ง ๆ นั้นถูกบรรจุอยู่แล้วในสิ่งซึ่งเปิดเผยการมีอยู่ดำรงอยู่ในโลก ซึ่งสิ่งนี้ก็คือภาษา แต่นี่ค่อนข้างขัดกับสามัญสำนึกในการใช้ภาษาของมนุษย์ เพราะการเข้าใจความหมายในภาษาที่ใช้นั้นจำเป็นต้องได้จากการยืนยันว่าข้อความหนึ่งเป็นจริงหรือเป็นเท็จ แต่ภาพของภาษาในทฤษฎีของไฮเดกเกอร์ทำให้ประเด็นเรื่องความจริงเท็จซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของความหมายตกไป เพราะในเมื่ออะไรก็ถูกตัดสินอยู่แล้วในภาษา การใช้ภาษาบ่งถึงสิ่งใด ๆ โดยมนุษย์ก็ไม่อาจกล่าวได้อย่างเต็มที่ว่ามีกรณีตัดสินที่ถูกหรือผิด ทฤษฎีของไฮเดกเกอร์จึงทำให้เกิดการไร้ความหมายขึ้นในภาษา

ข้อเสนอการตีความใหม่ข้างต้นนี้ก็สามารถใช้พิจารณาของนักปรัชญาที่พูดถึงประเด็นของภาวะอัตวิสัยของไฮเดกเกอร์ในเชิงปรัชญาภาษาได้ ดังเช่นที่ปรากฏในข้อโต้แย้งของลาฟงท์ ซึ่งเธอได้แสดงความไม่อาจเป็นที่ยอมรับได้ในการอธิบายภาวะอัตวิสัยของคาไซน์ที่เป็นภาวะ-ใน-โลกดังที่ไฮเดกเกอร์กล่าวอ้าง นั่นเพราะทำให้ไฮเดกเกอร์หนีไม่พ้นการถูกกล่าวหาว่าเป็นพวกอุดมคตินิยมเชิงภาษา ซึ่งก็คือการผูกโลกกับภาษาที่ว่า อะไรจะมีความหมายได้ก็เมื่ออยู่ในโครงข่ายของบริบทใดบริบทหนึ่ง ซึ่งการแสดงตัวของความหมายย่อมหนีไม่พ้นการแสดงออกด้วยภาษา เช่นนี้แล้วลาฟงท์ก็แสดงความกังวลว่าเป็นการให้ความสำคัญแก่ภาษาในฐานะเจ้านายของมนุษย์จนเกินไป นั่นเพราะหากว่าการเข้าใจสภาพใด ๆ ของมนุษย์จำเป็นต้องถูกกำหนดในโครงข่ายของความหมายแล้ว ก็เท่ากับว่าการเข้าใจวันดีก็บรรจุอยู่แล้วในภาษาด้วย ซึ่งก็คืออะไรที่มนุษย์ใช้ภาษาพูดถึงได้ ก็มีฐานะทางภววิทยาโดยทั้งสิ้น ข้อกังวลต่อมาก็คือ การมีค่าความจริงนั้นแน่นอนว่าต้องขึ้นกับความหมายของข้อความในภาษา แต่หากความหมายยังต้องโยงอยู่กับโครงข่ายของบริบทการบ่งถึงแล้ว เราจะมีเกณฑ์อะไรที่แยกข้อความที่มีความหมายกับไร้ความหมายออกจากกันได้ และการมีค่าความจริงของข้อความย่อมขึ้นกับความหมายนั้น หากแยกแยะไม่ได้ว่าข้อความใดมีความหมายหรือไม่ แล้วเราจะตัดสินค่าความจริงของข้อความได้อย่างไร

ออกเรนต์ใน Wkrent (2002) โต้แย้งลาฟงท์ว่า ประเด็นของไฮเดกเกอร์ไม่ได้เน้นที่ภาษาอย่างที่ลาฟงท์คิด เรากล่าวถึงไปแล้วว่าภาษาในการใช้ปกตินั้นเป็นเครื่องมือ และนี่คือสิ่งที่ไฮเดกเกอร์เน้นย้ำมากกว่า ออกเรนต์ตีความว่านี่หมายถึงว่าภาษาจะมีไม่ได้เลยถ้ามนุษย์ไม่รู้จักบริบททางเครื่องมือ ตัวภาษากับบริบทจึงมีขึ้นพร้อมกัน ซึ่งก็แน่นอนว่ารวมทั้งโลกด้วย ถ้าเขาตีความถูกต้องก็แสดงว่าลาฟงท์เข้าใจผิดเพราะเห็นได้ชัดว่าเธอกำลังสร้างข้อโต้แย้งที่มองจากจุดยืนในปรัชญาดั้งเดิมว่า ภาษาอยู่แยกจากโลกได้เพื่อการตัดสินความหมายของข้อความได้อย่างถูกต้อง ส่วนความกังวลอย่างหลังของลาฟงท์นั้น คาร์แมนตอบใน Carman (2002 :210) ว่าลาฟงท์เข้าใจไฮเดกเกอร์ผิดตรงที่ว่าจริง ๆ แล้วไฮเดกเกอร์ไม่ได้เน้นการมีความหมายในจุดที่ว่ามีสัญลักษณ์ทางภาษาที่เข้ามา

ประกอบกันแล้วสามารถตัดสินได้ว่ามีความหมายว่าอะไร มีค่าความจริงอย่างไร เพราะการตัดสินเช่นนี้ย่อมอยู่ในสถานการณ์ที่ารู้อยู่แล้วว่าการมีความหมายคืออะไร แล้วยกข้อความในภาษาขึ้นมาพิจารณา แต่ว่าการอ้างเหตุผลของไฮเดกเกอร์ไม่ได้พูดถึงความหมายในลักษณะเช่นนั้นเลย เพราะเขาเน้นในจุดที่ว่าความหมายมีอยู่ไม่นอกเหนือไปจากบริบทมากกว่า ซึ่งเวรทฮอลใน Wrathall (2002 : 218) ก็มีความเห็นเช่นเดียวกันนี้ ลาฟท์ยังติดอยู่ในกรอบของปรัชญาภาษาแบบเดิม ๆ ที่มองว่าการตัดสินความหมายของข้อความในภาษาเป็นเรื่องของการตรงกับวัตถุในโลกที่มันบ่งถึง จึงตัดสินการมีความหมายนอกเหนือจากการสัมพันธ์กับบริบทอื่น ๆ ได้โดยดูเฉพาะการโยงกับสิ่งที่ถูกบ่งถึงอย่างเดียว ซึ่งนี่เป็นทฤษฎีความหมายที่เวรทฮอลอ้างว่าพิสูจน์ได้แล้วว่าไม่ถูกต้อง แต่ที่เห็นได้ชัดกว่าก็คือไม่ใช่ทฤษฎีความหมายในแนวทางของไฮเดกเกอร์เลย จึงเป็นการตีความไฮเดกเกอร์ที่ถือว่าผิดตั้งแต่ต้น

ส่วนผู้วิจัยมีข้อโต้แย้งโดยพิจารณาจากรูปนัยหนึ่งของภวันต์คือการอัครอบ (Enframing) ได้ ซึ่งก็เป็นการทวนอีกครั้งให้ชัดเจนจากข้างต้น นั่นก็คือผู้วิจัยเห็นว่าในโครงข่ายของบริบททางความหมายนั้น ไม่ว่าหน่วยของภาษากำลึงบ่งถึงอะไรก็สามารถเข้าใจในบริบทว่ามันเป็นอะไรอย่างหนึ่งได้ทั้งสิ้น การไม่มีความหมายก็สามารถเข้าใจในรูปแบบบริบทแบบนี้ได้ ส่วนการตัดสินค่าความจริงว่าจริงหรือเท็จก็ไม่ได้จำเป็นต้องเกิดขึ้นในทุกโครงข่ายของบริบท เช่นบริบทของการแสดงออกทางภาษาในคำอุทานทั้งหลายก็ไม่ได้จะต้องมีค่าความจริง แต่มันก็เป็นทีที่เข้าใจในการสื่อสารได้ ความหมายของข้อความในภาษาจากทรรศนะของไฮเดกเกอร์นี้จึงกว้างกว่าที่ลาฟท์เข้าใจ นั่นเพราะเธออยู่แต่เฉพาะการแสดงออกทางภาษาที่ตัดสินค่าความจริง แต่ไฮเดกเกอร์พูดถึงภาษาในฐานะเครื่องมือการสื่อสารเป็นหลักในฐานะที่ว่าเมื่อมันยังคงอยู่เป็นเครื่องมือการสื่อสารโดยไม่บกพร่องได้ ก็ยังคงมีบริบททางความหมายในการสื่อสารครั้งนั้น ๆ

ลักษณะของการอัครอบในฐานะรูปนัยของภวันต์ดังกล่าวอาจสามารถทำความเข้าใจได้จากการยกตัวอย่างของสิ่งที่ไม่มีความหมายหรือเป็นอัสต์ (non-being) เช่นสมมติการกล่าวถึงอัสต์ที่ให้ชื่อเรียกว่า “ปัพพะ” ซึ่งไม่มีความหมาย ไม่มีสิ่งที่ถูกบ่งถึงด้วยหน่วยในภาษาดังกล่าวนั้นเลย แต่การไม่มีความหมายนี้ถ้าพิจารณาถึงสภาวะความเป็นทั้งหมดเชิงการบ่งถึงแล้วจะเห็นเป็นอย่างไร เราเห็นได้ว่าหากมีหน่วยของภาษานี้ไปปรากฏในการสื่อสารโดยยอมทำให้การสื่อสารเกิดความติดขัด เพราะไม่รู้ว่าจะอยู่ในบริบทใด ไม่มีโครงข่ายของความหมายที่เข้ากันได้ เป็นหน่วยในภาษาที่มีฐานะเป็นเพรสเซ็นส์-เอท-แฮนด์ที่เตะตาทำให้เราให้ความสนใจที่จะทำความรู้จักมัน แต่คำตอบสุดท้ายที่เราได้คือ เรารู้ว่ามันไม่มีความหมาย การไม่มีความหมายเช่นนี้คือการที่กล่าวได้ว่ามีบางสิ่งอยู่นอกเหนือสภาวะความเป็นทั้งหมดเชิงการบ่งถึงใช่หรือไม่ เรากลับต้องตอบว่าไม่ใช่ นั่นเพราะการไม่มีความหมายของมันทำให้เราสามารถจัดมันเข้าสู่บริบทของ “การไม่มีความหมายของหน่วยในภาษา” ได้ ซึ่งอยู่ในบริบทเดียวกันกับอัสต์อื่น ๆ ที่เราสมมติขึ้นมาเลย ๆ แบบเดียวกันนั้นได้

ดังนั้น ทุกสิ่งไม่ว่าจะเป็นสัตว์หรือสัตว์ต่างก็มีภวันต์ได้เหมือนกันหมด ไม่สามารถหนีจากภวันต์ได้ มันจึงสามารถอยู่ในโครงข่ายแบบใดแบบหนึ่งได้เสมอ หรือกล่าวได้ว่าเราสามารถเข้าใจว่ามันเป็นอะไรอย่างหนึ่งได้เสมอ จึงปรากฏทั้งรูปนัยแบบเพรสเซ็นซ์-แอท-แฮนส์และเรดี-ทู-แฮนส์ในที่ที่เดียวกัน แม้ว่าจะเป็นคำในภาษาที่ไร้ความหมายก็ตามก็ยังคงมีรูปนัยทั้งสองนั้นปรากฏอยู่

การอัครอบในฐานะรูปนัยหนึ่งของภวันต์นี้เองที่จะชี้ได้ว่าไม่มีอะไรที่อยู่นอกเหนือการอัครอบนี้ ดังนั้น การที่คาไซน์สามารถอ้างว่าคนรู้จักโลกได้จึงต้องเป็นการรู้จักที่อยู่-ใน-โลก หรือเข้าใจโลกในโครงข่ายของบริบททางความหมาย ซึ่งในที่นี้โลกก็คือบริบททั้งหมดของการมีความหมายซึ่งคาไซน์เองก็ไม่อาจอยู่ข้างนอกเพื่อเข้าใจความมีอยู่ของโลกและความมีอยู่ของตนเองได้ การอ้างว่าคาไซน์ใช้ที่ยื่นที่อื่นข้างนอกโลกเพื่อศึกษาโลกในฐานะสิ่งที่มีอยู่นอกเหนือจากตนจึงเป็นไปได้ ซึ่งก็คือไม่มีอะไรที่เรียกว่า “หลุดจากโลก” (deworlded) (Dreyfus, 2002 : 192) จากตรงนี้จะสามารถโต้แย้งเคสการ์ดส์ได้อย่างเด็ดขาดทั้งในจุดขึ้นทางญาณวิทยาและภววิทยาว่า เคสการ์ดส์เข้าใจผิดจริงที่ไปคิดว่าฐานะของเรส โคจิตันส์และเรสเอ็กซ์เตนซาในทางญาณวิทยานั้นต่างกัน นั่นเพราะเมื่อใดที่องค์ประธานอ้างว่าตนเห็นความชัดเจนในความมีอยู่ของตนแล้ว เมื่อนั้นก็ย่อมต้องมีโลกซึ่งเป็นปรากฏขององค์ประธานผู้นั้นเสมอ โดยพร้อมกันอย่างไม่สามารถแยกขาดจากกันได้ทั้งในเชิงความรู้และฐานะทางภววิทยา

สัดแบบเครื่องมือ

ในงาน *Tool-Being: Heidegger and the Metaphysics of Objects* (2002) โดยเกรแฮม ฮาร์แมน (Graham Harman) นั้น เป็นการตีความจากบทวิเคราะห์เครื่องมือของไฮเดกเกอร์ในอีกทางหนึ่งที่ฮาร์แมนอ้างว่าต่างจากที่คนอื่น ๆ เคยทำมาก่อน นั่นคือเขามองว่าแม้ไฮเดกเกอร์จะเสนอบทวิเคราะห์เครื่องมือเพื่อประเด็นการโต้แย้งต่อประวัติของภววิทยาที่มีมาตลอดในปรัชญาตะวันตก ทว่านัยอย่างหนึ่งที่ไฮเดกเกอร์ได้ชี้ไว้ซึ่งฮาร์แมนค้นพบก็คือ บทวิเคราะห์เครื่องมือเป็นการเสนอบทวิเคราะห์อย่างใหม่ต่อปัญหาเรื่องของ “วัตถุ” ที่เป็นปัญหาเดิมของอภิปรัชญานั้นเอง แต่ด้วยแนวทางเดิมที่อภิปรัชญาศึกษาแล้วไม่อาจได้คำตอบที่น่าพอใจได้ ฮาร์แมนเห็นว่าคำตอบที่น่าพอใจนั้นจะหาได้จากการต่อขยายบทวิเคราะห์เครื่องมือของไฮเดกเกอร์นี้เอง โดยไม่เห็นว่าการตีความบทวิเคราะห์เครื่องมือไปในทางปรัชญาภาษา หรือความรู้เชิงแพรกซิสของมนุษย์นั้น จะเป็นการตีความที่ชื่อตรงกับบทวิเคราะห์เครื่องมือ เพราะเป็นการตีความที่มีนัยว่าบทวิเคราะห์เครื่องมือเห็นความต่างอย่างมีนัยสำคัญระหว่างทฤษฎีกับแพรกซิส ซึ่งไฮเดกเกอร์ไม่ได้กล่าวถึงรูปนัยแบบเรดี-ทู-แฮนส์และเพรสเซ็นซ์-แอท-แฮนส์ไว้เช่นนี้แต่อย่างใด (Harman, 2002 : 1) ประเด็นนี้ของฮาร์แมนมีความน่าสนใจตรงที่ว่าเป็นจุดขึ้นที่ต่างออกไปหรืออาจจะกล่าวได้ว่าขัดแย้งกับคอน ไรต์โดยตรง ซึ่งจะได้แสดงให้เห็นในบทต่อไปของงานวิจัยนี้

สำหรับมโนทัศน์ของรูปนัยเรค้-ทู-แฮนด์จากไฮเดกเกอร์นั้น ฮาร์แมนใช้คำเรียกที่ว่า “สัตว์แบบเครื่องมือ” (tool-being) นั่นเพราะเห็นว่าบทวิเคราะห์นี้ใช้ได้กับสภาพทุกชนิด ทว่าความเข้าใจที่ฮาร์แมนเห็นว่าจะตรงกับนัยที่ไฮเดกเกอร์ต้องการมากกว่า นั่นคือการมองว่าทุกสภาพมีรูปนัยแบบเพรสเซ็นซ์-แอท-แฮนด์ และเรค้-ทู-แฮนด์ (หรือที่เขาเรียกว่าสัตว์แบบเครื่องมือ) ไปพร้อม ๆ กัน โดยในขณะที่รูปนัยแบบเพรสเซ็นซ์-แอท-แฮนด์นั้นเท่านั้นที่ปรากฏต่อการรับรู้ในฐานะภาพปรากฏ (presence) ได้ ส่วนอีกฐานะคือแบบเรค้-ทู-แฮนด์นั้น ไม่เคยปรากฏต่อการรับรู้เช่นนั้นเลย แต่เป็นสิ่งที่อยู่เบื้องหลังตลอดเวลา การจะรู้จักรูปนัยแบบนี้ทำได้เพียงการอนุมานเมื่อเกิดการแตกหักของเครื่องมือ: หรือสภาพหนึ่ง ๆ ได้เท่านั้น ฮาร์แมนเปรียบเทียบว่าการรู้จักโดยตรงต่อปลาหมึกยักษ์ได้ห้องทะเลลึกในขณะที่มันมีชีวิตนั้นอาจจะทำได้ยากมาก แต่เมื่อมันตายและถูกพัดขึ้นมาเกยตื้นบนฝั่ง เราก็อนุมานได้ว่ามันมีอยู่จริงและมีชีวิตมาก่อน สัตว์แบบเครื่องมือก็เช่นกัน ต่อเมื่อได้มีการแตกหักหรือไร้ประสิทธิภาพของของเครื่องมือแล้ว ปรากฏการณ์การถอนตัวออกตลอดเวลาจากการรับรู้ของสัตว์แบบเครื่องมือนั้นก็หายไป (Harman, 2002 : 4-5) ฮาร์แมนสังเกตว่าการที่สัตว์แบบเครื่องมือมีลักษณะการถอนตัวเช่นนั้นจากมนุษย์แล้ว ก็พบว่าแต่ละสัตว์แบบเครื่องมือก็มีลักษณะการถอนตัวออกจากกันและกันเองด้วย เช่นความเป็นจริงเบื้องหลังก้อนหินและเมล็ดสนนั้น ไม่อาจเป็นที่รับรู้ได้ต่อมนุษย์นอกจากรูปนัยแบบเพรสเซ็นซ์-แอท-แฮนด์เท่านั้นที่จะปรากฏได้ และความเป็นจริงเบื้องหลังก้อนหินก็เป็นเช่นนี้กับเมล็ดสน และเมล็ดสนก็เป็นเช่นนี้กับก้อนหินด้วย ซึ่งนี่เป็นข้อสังเกตเริ่มต้นในการวิเคราะห์ของฮาร์แมนต่อสิ่งที่ไฮเดกเกอร์เสนอ (Harman, 2002 : 2)

จุดหนึ่งที่น่าสังเกตคือ ฮาร์แมนมีการตีความความเป็นสภาวะทั้งหมดของเครื่องมือเครื่องใช้ร่วมไปกับสภาวะทั้งหมดเชิงบ่งถึงไว้ได้อย่างน่าสนใจ เขากล่าวว่านี่เป็นการบ่งถึงในบริบทของเครื่องมือเครื่องใช้ซึ่งกันและกันระหว่างเครื่องมือแต่ละชิ้น เช่นก้อนบ่งถึงตะปูและตะปูก็บ่งถึงก้อนไปด้วยในเวลาเดียวกัน การบ่งถึงซึ่งกันและกันในโครงข่ายเช่นนี้จะมีลักษณะขยายตัวกว้างออกไปเรื่อย ๆ เช่นครอบคลุมไปจนถึงความจำเป็นที่ต้องมีแรงโน้มถ่วงของโลก หรือแรงโน้มถ่วงระหว่างโลกกับเทวดต่าง ๆ ในอวกาศที่มีความสมดุลเพื่อให้การมีอยู่ของดาวโลกนี้เป็นไปได้ นี่แสดงว่าวัตถุชิ้นหนึ่ง ๆ เมื่อพิจารณาในบริบทของเครื่องมือที่อยู่ในสภาวะความเป็นทั้งหมดของเครื่องมือเครื่องใช้แล้วก็ย่อมครอบคลุมไปถึงโครงข่ายที่ใหญ่ที่สุดคือจักรวาลด้วย การเปลี่ยนแปลงในหน่วยหนึ่งของเครื่องมือใด ๆ ก็ย่อมส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงไปทั้งระบบ แม้อาจจะน้อยนิดเพียงใดก็ปฏิเสธไม่ได้ว่ามีความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นแล้ว บริบทของการเป็นสิ่งเพื่อประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่งจึงมีลักษณะทั้งลักษณะโดยรวม (global) และ โดยย่อย (single) ไปด้วยในเวลาเดียวกัน การเป็นสิ่งเพื่อประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือ in-order-to นั้น เป็นแรงกระทำของการรวมหน่วย (totalizing force) เพื่อให้เป็นบริบทของเครื่องมือ และให้เป็นบริบทที่ใหญ่ที่สุด

ซึ่งก็คือ “โลก” (world) ซึ่งนี่ก็เป็นอย่างในความหมายที่กล่าวถึงข้างต้นที่ว่า โลกนั้นก็คือบริบทโดยรวมของการมีความหมายของสัคภาพ (Harman, 2002 : 33)

เช่นนั้นแล้ว ฮาร์แมนก็สร้างทฤษฎีใหม่ว่าด้วยสสาร (substance) ซึ่งเขามองว่านี่ต่างหากที่เป็นนับที่เราควรจะได้จากบทวิเคราะห์เครื่องมือของไฮเดกเกอร์ ฮาร์แมนเห็นว่า (1) สสารไม่ควรถูกจัดเป็นสัคภาพชนิดหนึ่งในสัคภาพทั้งหลาย แต่เป็นหนทางของการมีอยู่เป็นอยู่ (สัค) ที่พบได้ในทุกสัคภาพ สัคภาพที่ว่ามีได้ทั้งวัตถุและความสัมพันธ์ (relations) และเมื่อเป็นเช่นนี้แล้ว ทั้งจักรวาลนี้ก็ถือว่าเต็มไปด้วยสัคภาพจนไม่เหลือที่ว่างให้กับ “ความไม่มีอะไรเลย” (nothingness) (2) เมื่อยอมรับว่าสัคแบบเครื่องมือมันไม่อาจปรากฏต่อการรับรู้ของมนุษย์รวมถึงปรากฏต่อสัคภาพอื่น ๆ ด้วยตนเองได้ สัคแบบเครื่องมือต้องถอยหลังออกไปอยู่ข้างนอกสิ่งที่ไฮเดกเกอร์เรียกว่า “โลก” และที่อยู่นี้ให้ชื่อว่าเป็น “สุญญากาศเชิงอภิปรัชญา” (metaphysical vacuum) แบบหนึ่ง (3) ในเมื่อวัตถุแต่ละชิ้นมีลักษณะบางประการที่ถูกปกปิดจากกันและกัน การกระทบกันโดยตรงจึงเป็นไปได้ แต่การเป็นสาเหตุยังคงเป็นไปได้อยู่ในรูปแบบของสาเหตุบางโอกาส (occasional cause) (Harman, 2002 : 11)

จุดหนึ่งที่ฮาร์แมนต่างจากนักอภิปรัชญาว่าด้วยสสารคนอื่น ๆ คือ เขาไม่ได้แยกว่าจะต้องมีสิ่งเชิงเดี่ยว หรือสิ่งเชิงผสมที่รวมขึ้นจากสิ่งเชิงเดี่ยวนั้น เพราะในเมื่อเราใช้แอส-สทรักเจอร์ที่ไฮเดกเกอร์เสนอมาแล้ว ก็จะพบเช่นว่าการทำงานของค้อนเป็นการทำงาน ‘ในฐานะ’ ค้อนในความเข้าใจของเราซึ่งก็ต้องผูกโยงร่วมกับสิ่งอื่น ๆ เสมออยู่แล้ว เราได้ชื่อที่เราเข้าใจค้อนได้เมื่อเราใช้มันตอกตะปู หรือใช้มันเมื่อมีแสงสว่างเพียงพอ และในเมื่อเราใช้ค้อนในมือของเรา เราไม่ได้กำลังมองและตรวจสอบมันไปด้วยในเวลาทำงาน รวมทั้งมองว่าค้อนเป็นสิ่ง ‘ในฐานะ’ ค้อน ไม่ใช่มองในเชิงทฤษฎีว่ามันเป็นอนุภาคเล็ก ๆ จำนวนมหาศาลประกอบรวมกันมาอยู่ในมือเรา เช่นนี้แล้ว ค้อน ก็เป็นเพียง รูปแบบ (formal) อย่างหนึ่งในระบบการทำงาน แต่ก็ปฏิเสธไม่ได้ไปด้วยว่ามันไม่มีเนื้อสาร (material) อย่งไรก็ดี การลงไปสู่ถึงระดับองค์ประกอบเล็ก ๆ ระดับอนุภาคของค้อนนั้น ก็โชว์ว่าเรากำลังเจอสัคแบบเครื่องมือที่อยู่เบื้องหลังความเป็นจริงนั้นแต่อย่างใด เพราะสิ่งใดที่ยังอยู่ในการสังเกตของเราย่อมเป็นสิ่งเพรสเซ็นซ์-แอท-แฮนดส์เสมอ รูปนัยแบบเรดี-ทู-แฮนดส์หรือสัคแบบเครื่องมือมันจะถอยออกไปตลอดเวลา (Harman, 2002 : 292-294)

ลักษณะของปรัชญาที่ฮาร์แมนเสนอนานี้เขาให้ชื่อว่าเป็น “ปรัชญาแบบกำหนดด้วยวัตถุ” (object-oriented philosophy) (Harman, 2002 : 1) ซึ่งก็ถือว่าเหมาะสมที่จะใช้คำนี้ นั่นเพราะบทบาทของมนุษย์ใช้ว่าจะเป็นผู้ศึกษาที่ตัววัตถุนั้น โดยตนเองยืนอยู่ข้างนอก เพราะถ้าสิ่งที่ฮาร์แมนกล่าวนี้ถูกต้องและได้ตีความจากบทวิเคราะห์เครื่องมือได้อย่างถูกต้องแล้ว ก็แสดงว่าการที่มนุษย์กำลังศึกษาหรือรับรู้มันเองก็ถือว่าเป็นหน่วยหนึ่งในการกำหนดความหมายให้กับวัตถุนั้น โดยที่ว่าการเป็นจริงเบื้องหลังตัววัตถุนั้นไม่เคยปรากฏต่อผู้สังเกต หรือก็คือกล่าวว่าเป็นปรากฏการณ์การมี

ความหมายของค้อนจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยหน่วยในการทำงานให้ปรากฏการณ์นี้เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นตัวค้อน ตะปู แสง เครื่องมือช่าง และตัวมนุษย์เอง ฮาร์แมนถึงกับกล่าวว่าแม้กระทั่งเมื่อมนุษย์ผู้นั้นจ้องดูและรับรู้ค้อนที่กำลังใช้ชื่อยุ่ก็ตาม การเผชิญหน้ากับ-ค้อน (hammer-encounter) ก็ถือว่าเป็นสัปดาห์อย่างหนึ่ง การรับรู้ใด ๆ จึงจัดว่าเป็นสัปดาห์ (Harman, 2002 : 294-295) เมื่อทุกสัปดาห์ในบริบทนี้ทำงานอย่างสอดคล้องกันทั้งหมดแล้ว ปรากฏการณ์การมีความหมายของค้อน การเผชิญหน้ากับค้อน จึงเป็นที่เข้าใจได้ นี่ตรงกับที่ไฮเดกเกอร์กล่าวไว้อย่างเต็มที่ นั่นคือทุกครั้งที่มีมนุษย์จะรับรู้สิ่งใด ๆ เขาไม่ได้กำลังอยู่แยกต่างหากจากสิ่งที่เขารับรู้ แต่อยู่ร่วมกับสิ่งนั้นในบริบทเดียวกันอย่างมีความเชื่อมโยงต่อกัน เขาจึงจะรับรู้และเข้าใจมันได้ “ในฐานะ” สิ่งใดสิ่งหนึ่ง ภววิทยาเช่นนี้จึงมีลักษณะที่ต่างออกไปจากเดิมที่เคยมีมา เพราะเป็นการกล่าวถึงในแง่ที่ว่าสัปดาห์หนึ่งจะถูกเข้าใจในแง่ความเป็นของมันได้อย่างไร โดยไม่ได้พูดผ่านจากคุณสมบัติใด ๆ ที่ประกอบขึ้นมาเป็นมัน หรือพูดว่ามันเป็นสาระเชิงเดียวในตัวมันเอง เพราะการพูดเช่นนี้ก็ยังคงแต่ในระดับคุณสมบัติที่มันมี แต่การจะพูดถึงให้ตรงที่สัปดาห์หรือความเป็นของมันนั้น ไฮเดกเกอร์ใช้วิธีอธิบายจากบทวิเคราะห์เครื่องมือแทน แต่ถึงกระนั้นก็ได้แต่อธิบาย โดยนัยว่าการเป็นสัปดาห์หนึ่ง ๆ นั้นเป็นความจริงที่ไม่ปรากฏ โดยตรงแต่ถอนตัวจากการรับรู้อยู่เสมอ แนวทางเช่นนี้บางครั้งเขาก็ใช้คำเรียกต่างออกไป คือแทนที่จะเรียกว่าภววิทยา ก็ใช้คำที่แตกต่างออกไปเพื่อแยกให้ชัดคือ อภิวทยา (metontology) (Heidegger, 1984 : 157) ซึ่งฮาร์แมนตีความอภิวทยานี้ว่าก็ยังเป็นการกล่าวถึงวัตถุ ทว่าแทนที่จะมุ่งพูดถึงวัตถุโดยตรงราวกับว่ามนุษย์เป็นผู้สังเกตการณ์ข้างนอก ก็พูดในแง่มุมมองอื่นแทนตรงที่ว่า การเข้าถึงวัตถุโดยมนุษย์อยู่ร่วมด้วยนั้น ปรากฏการณ์เช่นนี้จะอธิบายได้อย่างไร (Harman, 2002 : 189)

บทที่ 3

จากสัจนิยมเชิงอุปกรณถึงเทคโนโลยีวิทยาศาสตร์

ความเข้าใจเดิมเกี่ยวกับสัจนิยมและอุปกรณนิยม

คำทางทฤษฎีในวิทยาศาสตร์โดยเฉพาะที่กล่าวถึงสิ่งทางทฤษฎีที่ไม่อาจรับรู้ได้ด้วยผัสสะโดยตรงเช่นสัณฐานระดับอะตอมและต่ำกว่าอะตอมทั้งหลายนั้น เป็นแหล่งของปัญหาสำคัญประการหนึ่งทั้งในปรัชญาวิทยาศาสตร์รวมทั้งสาขาวิชาสำคัญของปรัชญาทั้งสองแขนงใหญ่คือ อภิปรัชญาและญาณวิทยา ซึ่งปัญหาดังกล่าวก็คือสัจนิยม/ ปฏิสัจนิยมทางวิทยาศาสตร์ (scientific realism/ anti-realism) ที่มีข้อโต้แย้งกันเกี่ยวกับสถานการณ์ดำรงอยู่ของสัณฐานเหล่านั้นว่ามีการดำรงอยู่จริงหรือไม่ในเมื่อนักวิทยาศาสตร์ไม่สามารถตรวจสอบโดยตรงด้วยการสังเกตได้ รวมทั้งข้อโต้แย้งกันเกี่ยวกับสถานะทางความรู้ของวิทยาศาสตร์ที่ว่าวิทยาศาสตร์กำลังบอกว่าคนรู้จักและกำลังบรรยายถึงสิ่งที่ดำรงอยู่ในความเป็นจริงนั้น เป็นสถานะของความรู้แบบใดกันแน่ สัจนิยมทางวิทยาศาสตร์ถือว่าสัณฐานใดที่วิทยาศาสตร์กล่าวถึงในทฤษฎีนั้นก็ต้องการดำรงอยู่จริงในความเป็นจริงด้วย เพื่อที่มันจะได้เป็นตัวตัดสินว่าทฤษฎีวิทยาศาสตร์ทฤษฎีใดที่กำลังกล่าวด้วยถ้อยคำบรรยายที่ “ตรง” กับโลกแห่งความเป็นจริง ในขณะที่ปฏิสัจนิยมทางวิทยาศาสตร์ปฏิเสธแนวเหตุผลดังกล่าว นั้นเพราะถือว่าไม่มีความเป็นจริงใดที่ดำรงอยู่ในตัวมันเองโดยไม่ขึ้นต่อสภาวะบางอย่างในการรับรู้ของมนุษย์ จึงไม่มีโลกภายนอกในตัวของมันเองที่จะทำให้เกิดการ “ตรง” ต่อการรับรู้ความเป็นจริงของมนุษย์ ทรรศนะปฏิสัจนิยมทางวิทยาศาสตร์นี้มีแนวโน้มที่จะนำไปสู่การกล่าวว่าทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์นั้นควรจะถูกจัดอยู่ในฐานะเครื่องมือหรืออุปกรณที่คอยจัดระเบียบข้อมูลทางประสบการณ์ที่นักวิทยาศาสตร์ศึกษา ข้อความทางทฤษฎีถือเป็นเพียงสิ่งที่มีประโยชน์ในฐานะเครื่องมือที่ใช้อธิบายปรากฏการณ์หนึ่ง ๆ ที่วิทยาศาสตร์ศึกษา จึงไม่จำเป็นที่จะต้องยึดถือว่าข้อความนั้นเป็นจริงหรือเป็นเท็จ ทรรศนะที่เป็นแนวโน้มหนึ่งของปฏิสัจนิยมนี้คือทรรศนะอุปกรณนิยม (Instrumentalism)

ปัญหาของการโต้แย้งกันเช่นนี้เป็นที่รู้จักกันในการศึกษาปรัชญาวิทยาศาสตร์เชิงวิเคราะห์ (analytic) เช่นที่พบได้ในงานแนะนำปรัชญาวิทยาศาสตร์อย่าง Rosenberg (2000 : 90-93) หรือ Glymour (1992) ซึ่งได้ทำให้เห็นภาพของการถกเถียงในประเด็นดังกล่าวในฐานะประเด็นสำคัญประเด็นหนึ่งที่เกิดขึ้นแล้วซ้ำเล่าในงานวิชาการของปรัชญาวิทยาศาสตร์ศตวรรษที่ 20 จนกระทั่งทำให้ดูเหมือนว่าปรัชญาวิทยาศาสตร์จะไม่เป็นปรัชญาวิทยาศาสตร์เลยถ้าขาดประเด็นเกี่ยวกับสัจนิยม/ ปฏิสัจนิยมทางวิทยาศาสตร์นี้ งานวิจัยบางชิ้นสืบสาวประวัติต้นตอของปัญหานี้ก็พบว่าสามารถชี้ได้ว่าปัญหานี้มีมานานตั้งแต่สมัยศตวรรษที่ 17 เลยทีเดียว เช่นที่โสรัจจ์ หงศ์ลดารมภ์ (2545 : 181-182) ชี้ว่าหลักการในปรัชญาของเคส์การ์ดส์จะมีปัญหาทันทีหากสัจนิยมทาง

วิทยาศาสตร์ไม่ใช่ทฤษฎีที่ถูกต้อง ส่วนระบบปรัชญาของเบอร์กเลย์ (George Berkeley) นักปรัชญาบริติชศตวรรษที่ 18 ก็จะมีปัญหาทันทีถ้าปฏิสังขนิมทางวิทยาศาสตร์ไม่นำรับฟังนั้นเพราะอภิปรัชญาแบบจิตนิยมของเบอร์กเลย์ที่ว่าสิ่งที่ดำรงอยู่คือสิ่งที่มนุษย์รับรู้ นั้นก็มีส่วนที่คล้ายคลึงในสาระสำคัญของปฏิสังขนิมทางวิทยาศาสตร์ (Rosenberg, 2000 : xx)

อย่างไรก็ดี ผู้วิจัยอาจจะต้องแถลงความเข้าใจในที่นี้ให้ตรงกันก่อนที่จะกล่าวต่อไป นั่นคือการเข้าใจคำว่าสังขนิมโดยข้อเสนอใหม่ที่ไอด์กำลังเสนอนี้ ถ้าวิเคราะห์แล้วก็พบว่าไอด์กำลังพยายามตอบปัญหาเดิมดังกล่าวข้างต้นนั้น ทว่าการตอบของเขาจะอยู่ในรูปที่ว่าสิ่งที่อยู่ในความเป็นจริงให้วิทยาศาสตร์ศึกษาโดยเฉพาะในวิทยาศาสตร์สมัยใหม่นั้น จำเป็นจะต้องผ่านอุปกรณ์เครื่องมือทางวิทยาศาสตร์เสมอ โดยที่ไอด์ไม่ได้ผูกมัดไปด้วยว่าสิ่งที่อยู่ในความเป็นจริงผ่านอุปกรณ์นั้น ก็จะ “ตรง” หรือ “ไม่ตรง” กับในความเป็นจริงในตัวมันเองด้วย นั่นคือสิ่งที่ไอด์เสนอไม่ได้เกี่ยวข้องในทางใดเลยกับทฤษฎีการเป็นตัวแทน แต่กระนั้นก็ยังถือว่าเขาก็ยังพยายามจะสร้างแนวทฤษฎีสังขนิมในอีกทางหนึ่ง และในแนวทาง ‘เชิงอุปกรณ์’ ในที่นี้ก็เช่นกัน ก็ไม่ได้มีความหมายเดียวกันเลยกับทฤษฎีอุปกรณ์นิยม คือแทนที่จะกล่าวว่าทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์เป็นอุปกรณ์อย่างหนึ่งในการหาความรู้ ไอด์กำลังจะกล่าวในอีกทางเกี่ยวกับตัวอุปกรณ์โดยตรงในจุดที่ว่ามันเป็นเงื่อนไขสำคัญอย่างหนึ่งในการเข้าใจความเป็นจริงของวิทยาศาสตร์สมัยใหม่

การตีความแบบวิทยาศาสตร์ผ่านการใช้อุปกรณ์

งานในช่วงเริ่มต้นของคอน ไอด์ที่แสดงให้เห็นถึงความสนใจของเขาที่มีต่อปรัชญาว่าด้วยเทคนิคคือ *Technics and Praxis* (1979) นั้น ไอด์ได้ชี้ถึงปรากฏการณ์วิทยาว่าด้วยอุปกรณ์ปฏิบัติการ (phenomenology of instrumentation) เพื่อที่จะอธิบายถึงความสัมพันธ์ของโลก-มนุษย์ (human-world relation) โดยผ่านตัวกลางคืออุปกรณ์ (โดยไอด์เองใช้คำเรียกตัวกลางดังกล่าวด้วยคำเรียกที่ความหมายใกล้เคียงกันด้วย กล่าวคือ เครื่องมือ (tools) เครื่องมือเครื่องใช้ (equipment) เครื่องจักร (machine) ซึ่งในที่นี้ผู้วิจัยก็จะถือตามความหมายที่ไอด์ใช้ว่าเป็นความหมายในนัยเดียวกัน) ไอด์แสดงเหตุผลที่ว่ามนุษย์นั้นมี ‘ภาพ’ ของโลกและภาพของตัวเองที่สัมพันธ์กับโลกที่วามัน โดยการผ่านความสัมพันธ์ดังกล่าว

ความสัมพันธ์ของโลก-มนุษย์ จะตีความได้ว่าอย่างไร ไอด์ใช้ปรากฏการณ์วิทยาซึ่งมีที่มาจากฮุสเซอร์ลและไฮเดกเกอร์เพื่อที่จะสนับสนุนว่าที่ยืนของมนุษย์นั้นต้องรวมอยู่แล้วกับโลกเสมอ ความเป็นโลกหรือการดำรงอยู่ในฐานะกวันด์ของโลกนั้นถือว่าเป็นประสบการณ์เริ่มแรกสุด (primordial experience) และการมีชีวิตดำรงอยู่ในฐานะสิ่งในโลกล้วน พบว่ามนุษย์กำลังมีการรับรู้ (perception) อย่างไรก็ดี แม้ในเนื้อหาปรากฏการณ์วิทยาระดับรายละเอียดของนักปรัชญาทั้งสองนี้

จะต่างกันอยู่มาก ใจดีก็มองเห็นว่าจะหาจุดที่เขานำมาประยุกต์ใช้ในเชิงฟังก์ชันแนล (functional) เพื่อที่จะสร้างแบบจำลองของการมีความจงใจ (intentionality) ได้ (Ihde, 1979 : 56) กล่าวคือ

มนุษย์ $\longrightarrow$ โลก

ซึ่งก็คือว่าเป็นแบบความสัมพันธ์ร่วม (correlation) ของสิ่งที่มนุษย์มีประสบการณ์อยู่ร่วมเข้ากับการมีประสบการณ์กับสิ่งนั้นได้อย่างไร ซึ่งจากแนวคิดของทั้งฮุสเซิร์ลและไฮเดกเกอร์จะอธิบายว่าการมีความสัมพันธ์ร่วมเท่ากับบอกว่ามีความสัมพันธ์ในเชิงสะท้อนกลับ กล่าวคือ

มนุษย์ $\longleftrightarrow$ โลก

การอธิบายในจุดนี้หมายถึงว่า เมื่อมนุษย์กำลังพุ่งการรับรู้ไปที่สิ่งที่ตนกำลังมีประสบการณ์ ซึ่งปรากฏการณ์เช่นนี้ก็ต้องอาศัยการอยู่ในโลกเช่นนั้น การมีความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งที่มีประสบการณ์นั้นเองเป็นตัวกลับมายืนยันอีกทีหนึ่งว่ามนุษย์นั้นเป็นภาวะ-ใน-โลก (being-in-the-world) อย่างที่ไฮเดกเกอร์อธิบาย ส่วนเมร์โล-ปองตีก็จะอธิบายในอีกแง่มุมหนึ่ง คือกล่าวว่าการที่เราเข้าไปยุ่งเกี่ยวในความสัมพันธ์นั้นทำให้เรามีแนวโน้มที่จะพินิจพิจารณาตัวเราเองผ่านจากโลกนั้นได้ ซึ่งเขาใช้คำเรียกว่า 'อาร์ค' (arc) ที่อยู่ตรงกลางระหว่างตัวเรากับโลก

การมีความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับโลกมีอีกรูปแบบหนึ่งด้วย ซึ่งก็คือการใช้เครื่องมือที่มนุษย์หยิบยื่นไปสู่การกระทำต่อสิ่งในโลก และรับรู้จากเครื่องมือนั้น เช่นการใช้ชอล์กขีดเขียนบนกระดานดำ เราก็รับรู้ความแข็งหรือความลื่นของกระดานดำโดยผ่านชอล์กนั้นได้ ซึ่งก็อาจจะแตกต่างอยู่สักหน่อยกับการที่เราจะใช้นิ้วมือของเราโดยตรงไปรับรู้คุณสมบัติเหล่านั้นของกระดานดำ อย่างไรก็ตาม การรับรู้โดยผ่านเครื่องมือเช่นนั้น (ซึ่งไฮด์ใช้คำเรียกอีกคำหนึ่งด้วยว่า 'เครื่องจักร') ก็แสดงด้วยเช่นกันว่ามี การรับรู้อย่างเกิดขึ้นในโลก และกำลังยืนยันฐานะความมีอยู่ของผู้รับรู้ ซึ่งก็คือ 'การรับรู้ตนเอง' และมีเครื่องจักรทั้งหลายที่มนุษย์ใช้นั้นเป็นตัวกลางในการมีความสัมพันธ์กันระหว่างมนุษย์กับโลก ซึ่งก็คือ

(มนุษย์-เครื่องจักร) $\longrightarrow$ โลก

ความสัมพันธ์ใหม่ที่พบตรงนี้คือความสัมพันธ์มนุษย์-เครื่องจักร ซึ่งทำให้เกิดประสบการณ์ที่ผ่านเครื่องจักร เครื่องจักร (เครื่องมือ) ทั้งหมดจึงเป็นเครื่องขยายอินทรีย์วิสัย และตัวมันเองก็ทำงานได้ สติราวกับมันเป็นอวัยวะรับรู้ของเราเองที่ถ้าเราไม่ทันสังเกตก็ไม่ทันเห็นว่ามันอยู่ในการใช้งานของเรา มันจึงมีลักษณะของความโปร่งใส (transparency) เครื่องจักรที่ยังสามารถใช้ได้อย่างชำนาญชาญ อย่างเช่นรถยนต์ที่ขับโดยผู้ขับที่ชำนาญมาก ๆ นั้น ก็ยังมีความโปร่งใสนี้มาก เขาจะทำงานกับการขับรถยนต์นั้นราวกับว่ามันเป็นส่วนหนึ่งของร่างกายของเขา การจะนำมันไปจอดตรงไหน เขาก็รู้สึกเหมือนกับกำลังกระทำกับร่างกายของเขาเองว่าจะให้ไปอยู่ตรงที่จอดนั้น โดยสะดวกได้อย่างไร ไฮด์เรียกความสัมพันธ์เช่นนี้ว่า 'เอ็มบอดี้เมนต์' (embodiment) ซึ่งความสัมพันธ์ดังกล่าวนี้ทำให้การรับรู้โลกของเราต่างออกไปจากการรับรู้โลกด้วยอวัยวะของเราโดยตรง แสดงว่าตัวเครื่องจักรมี

การเปลี่ยนแปลงรูปแบบ (transform) ข้อมูลทางผัสสะบางอย่างได้ไม่ว่าจะขยายหรือลดทอนคุณภาพทางผัสสะของข้อมูลเหล่านั้น เช่นแท่งเหล็กเกาะพื้นของทันตแพทย์ช่วยให้ทันตแพทย์ขยายการรับรู้ความแข็งของฟัน ได้ดีกว่าการใช้นิ้วของตนทดสอบ แต่ในขณะที่เดียวกันมันก็ลดทอนข้อมูลทางผัสสะเกี่ยวกับความเหนียวหรือความชื้นของน้ำลายไปด้วย เพียงเพราะแท่งเหล็กเป็นเครื่องมือที่มีวัตถุประสงค์เพียงการรับรู้ความแข็งของฟัน โดยเฉพาะ จึงลดทอนข้อมูลทางผัสสะอื่น ๆ เหล่านั้นออกไป อย่างไรก็ตาม ด้วยเอ็มบอดีเมนต์ในฐานะความสัมพันธ์ของมนุษย์กับเครื่องจักรหรือเครื่องมือนี้ มนุษย์ก็รับรู้สิ่งที่ถูกรับรู้ (เช่นฟันของคนไข้) อยู่ในฐานะการเป็นสิ่งอื่น (otherness) โดยผ่านการมีความสัมพันธ์เช่นนั้นกับเครื่องมือ (Ihde, 1979 : 9) แสดงว่าเครื่องมือต้องทำงานโดยมีความโปร่งใสสูงมาก เพราะถ้ามันเกิดแตกหักเสียหายหรือมีความบกพร่องใด ๆ ก็ตามระหว่างทำงาน ตัวเครื่องมือมันเองจะกลายเป็นสิ่งที่ทำให้เราต้องสนใจดู และมันจะกลายเป็นมีฐานะเป็นสิ่งที่อื่นทันที

จะเห็นได้ว่าการใช้เครื่องมือทางวิทยาศาสตร์อย่างเช่นกล้องโทรทรรศน์หรือกล้องจุลทรรศน์ ก็มีความสัมพันธ์ของมนุษย์-เครื่องจักรเช่นที่ว่านี้ด้วย ซึ่งก็คือพวกมันได้ขยายอินทรีย์วิถีของการมองเห็นด้วยตาเปล่า แต่มันก็มีการเปลี่ยนแปลงข้อมูลทางผัสสะบางอย่างไปด้วย เช่นกล้องโทรทรรศน์นั้นมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบบางอย่างของดวงดาว นั่นคือกล้องโทรทรรศน์เปลี่ยนจากสิ่งที่มีรูปแบบของการอยู่ไกลมาอยู่ใกล้ กล้องจุลทรรศน์เปลี่ยนรูปแบบของสิ่งที่ไม้อาจมองเห็นได้ด้วยตาเปล่ามาสู่รูปแบบของสิ่งที่มองเห็นได้ และจุดนี้ก็คือจุดที่ไฮด์จะสานต่อว่านี่คือการพิสูจน์ว่าการสำรวจในวิทยาศาสตร์ได้รับความสัมพันธ์เอ็มบอดีเมนต์จากเทคโนโลยี ซึ่งในที่นี้ก็คือเทคโนโลยีการสร้างกล้องโทรทรรศน์และกล้องจุลทรรศน์ที่ยังให้เกิดประสบการณ์ผ่านเครื่องจักร (experience through machine)

ต่อมา ไฮด์เสนอว่ามีอีกรูปแบบความสัมพันธ์หนึ่งระหว่างมนุษย์กับเครื่องจักร ซึ่งไฮด์เรียกว่าความสัมพันธ์แบบนัยวิเคราะห์ (hermeneutic relations) ความสัมพันธ์นี้มีตัวอย่างเช่นตอนที่วิศวกรเข้าไปตรวจระบบการทำงานของเครื่องปรับอากาศ เมื่อเขาต้องการดูว่าเครื่องปรับอากาศกำลังทำงานอยู่ในระดับอุณหภูมิใด เขาก็สามารถ 'อ่าน' ได้จากมาตรวัดหรือปุ่มบิดที่เป็นตัวบอกอุณหภูมิบนเครื่องปรับอากาศนั้น หากมาตรวัดอุณหภูมิตรงกับอุณหภูมิในห้องจริง ก็ถือว่ากำลังทำงานเป็นปกติ แต่ถ้าไม่ก็แสดงว่าวิศวกรต้องตรวจความผิดปกติของเครื่อง ไฮด์เรียกว่าเป็นการมีประสบการณ์ต่อเครื่องจักร (experience of a machine) (Ihde, 1979 : 12) ซึ่งมีแบบจำลองความสัมพันธ์คือ

มนุษย์ → (เครื่องจักร-โลก)

การเรียกความสัมพันธ์นี้ว่าเป็นความสัมพันธ์แบบนัยวิเคราะห์นั้นก็เพราะในตัวอย่างดังกล่าวของเครื่องจักรนั้นกำลังเป็นเหมือนคัมภีร์ที่มีการตีความเหมือนหรือต่างจากผู้แต่ง เช่นถ้าเปรียบกับ

วิศวกรคนเดิมนั้น หากผู้สร้างเครื่องปรับอากาศได้ทำปุ่มปรับอุณหภูมิในทิศทางตรงกันข้ามกับที่วิศวกรเข้าใจ ก็เท่ากับว่าวิศวกรตีความผิดพลาดไปจากผู้ผู้ออกแบบสร้างมันขึ้นมา (เช่นวิศวกรบิดทวนเข็มนาฬิกาเพราะคิดว่าจะทำให้อุณหภูมิเย็นลง แต่กลับทำให้ร้อนขึ้น เป็นต้น)

ความสัมพันธ์สองแบบที่ไอด์กล่าวถึง คือแบบเอ็มบอดีเมนต์และแบบนัยวิเคราะห์นั้น มีลักษณะที่ต่างกัน นั่นเพราะในขณะที่เอ็มบอดีเมนต์ทำให้เกิดความโปร่งใสต่อเครื่องจักรที่เราใช้ มันก็ไม่ได้มีลักษณะการเป็นสิ่งอื่นจากเรา แต่ในแบบนัยวิเคราะห์นั้นเครื่องจักรกำลังมีลักษณะเป็นสิ่งที่อื่นที่เรากำลังเผชิญหน้าอยู่ ซึ่งก็คือ

A. ความสัมพันธ์แบบเอ็มบอดีเมนต์

(มนุษย์-เครื่องจักร) → โลก

B. ความสัมพันธ์แบบนัยวิเคราะห์

มนุษย์ → (เครื่องจักร-โลก)

อย่างไรก็ดี ยังมีอีกรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับเครื่องจักรที่ไอด์กล่าวถึง นั่นคือความสัมพันธ์แบบพื้นหลัง (background relations) รูปแบบนี้ต่างจากสองแบบข้างต้น คือในขณะที่สองแบบข้างต้นเป็นความสัมพันธ์ที่มนุษย์ใช้ขยายอินทรีย์วิสัยหรือเผชิญหน้ากับมันโดยตรง นั่น ความสัมพันธ์แบบพื้นหลังนี้เป็นรูปแบบของการที่พื้นที่ทางสังคมของมนุษย์ หรือบรรยากาศการดำรงอยู่ของมนุษย์ได้มีพื้นหลังเป็นเรื่องของเครื่องจักรเทคโนโลยีไปแล้ว เช่นการใช้ชีวิตตามปกติของมนุษย์ในสังคมสมัยใหม่นั้นหากปราศจากการทำงานอย่างสอดคล้องกันของเครื่องมือทางเทคโนโลยีต่าง ๆ แล้ว เราก็คงจะพบกับความยากลำบากในการใช้ชีวิตอย่างที่เรามีความคุ้นเคย นั่นเพราะเราปรับตัวเข้ากับกรณีสภาพแวดล้อมทางเทคโนโลยีไปแล้ว (เช่นสังคมเมืองในสมัยใหม่จะพบกับการใช้ชีวิตที่ยากลำบากหากปราศจากพลังงานไฟฟ้า) จึงกล่าวได้ว่าเรากำลังอยู่ ‘ท่ามกลาง’ เครื่องจักร ซึ่งมันกำลังทำความสัมพันธ์แบบพื้นหลังต่อการดำรงอยู่ในโลกของเรา (Ihde, 1979 :13-14) แบบจำลองของความสัมพันธ์นี้คือ

มนุษย์ → $\left[\begin{array}{c} \text{เครื่องจักร} \\ \text{โลก} \end{array} \right]$

การดำรงอยู่ของมนุษย์ในอวกาศหรือในทะเลลึกโดยปราศจากเครื่องมือเครื่องใช้ทางเทคโนโลยีนั้น เราไม่อาจจินตนาการได้เลยว่าจะเป็นอย่างไร และภาพเดียวกันนั้นก็ประยุกต์เข้ามามองดูที่ชีวิตสมัยใหม่ได้ด้วย เพียงแต่เพราะเราไม่ทันจะรู้สึกถึงความไม่อาจขาดได้ของความสัมพันธ์พื้นหลังดังกล่าวเท่านั้น สภาพการณ์เช่นนี้ไอด์ไม่ได้จะบรรยายว่ามีคุณค่าใด ๆ ในทางลบ แต่กล่าวว่ามันทำให้เกิดการกุมอำนาจเบ็ดเสร็จโดยเทคโนโลยี (technological totalization) ที่ทำให้เราปรับตัวเองในโลก รวมทั้งแสดงออกถึงความเป็นตัวตนออกไปสู่โลกด้วยเทคโนโลยี เทคโนโลยีจึงเป็นมิติของความสัมพันธ์ที่ทำให้มนุษย์รับรู้การมีอยู่ของตน ซึ่งไอด์ชี้ว่านี่เป็นการตีความจากบทวิเคราะห์

เครื่องมือที่ไฮเดกเกอร์เสนอไว้ ไฮเดกเกอร์เข้าใจว่าภาษานั้นเป็นรูปนัยอย่างหนึ่งของภาวะ-ใน-โลก ซึ่งก็คือเป็นความสัมพันธ์ของมนุษย์กับโลก และไอด์พบว่าแท้จริงแล้วด้วยการต่อยอดจากบทวิเคราะห์เครื่องมือนั้นก็พบรูปแบบของภาวะ-ใน-โลกแบบเดียวกันนี้ในการทำงานของเทคโนโลยีด้วย

ปรากฏการณ์วิทยาว่าด้วยอุปกรณ์ปฏิบัติการ

ในส่วนต่อไป ไอด์กล่าวถึงปรากฏการณ์วิทยาว่าด้วยอุปกรณ์ปฏิบัติการ (phenomenology of instrumentation) เพื่อที่จะแสดงให้เห็นว่าการที่มนุษย์เข้ามามีความสัมพันธ์กับเครื่องมือนี้ทำให้

1. การรับรู้ของมนุษย์มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบ (perception transformed)
2. อุปกรณ์มีฐานะเป็นสิ่งที่เชื่อมต่อ (the instrument as mediator) และ
3. เทคนิคและเป้าหมาย (technics and telos) ไม่ได้ปลอดจากคุณค่า (Ihde, 1979 : 16-50) ซึ่งอธิบายในรายละเอียดได้ดังนี้

การมีความจงใจของมนุษย์ในการกระทำสิ่งต่าง ๆ สู่โลกนั้นมีทั้งแบบการมีความจงใจโดยใช้ร่างกายยื่นออกไปโดยตรงเพื่อมีการกระทำต่อโลก และแบบการใช้อุปกรณ์เป็นสื่อกลาง ในแบบการใช้อุปกรณ์เป็นสื่อกลางเช่นที่ทันตแพทย์ใช้แท่งเหล็กเคาะฟันคนไข้ นั้น มีจุดให้ต้องสังเกตคือ (ก) สิ่งที่ทันตแพทย์รับรู้คือความแข็งหรืออ่อนของฟัน โดยเขาใช้แท่งเหล็กนั้นเป็นวิธีที่เป็นสื่อกลางให้เขามีประสบการณ์ต่อฟันของคนไข้เช่นนั้นได้ (ข) สิ่งที่อยู่ในประสบการณ์การสัมผัสของทันตแพทย์ไม่ใช่ตัวอุปกรณ์ตัวนั้น แต่เป็นตัวฟันที่เป็นปลายทางของการมีประสบการณ์ โดยที่ทันตแพทย์มีความสัมพันธ์แบบเอมบอดีเมนต์กับแท่งเหล็กเคาะฟันที่เป็นอุปกรณ์นั้น (ค) การที่แท่งเหล็กเคาะฟันทำงานเป็นอย่างดี ทันตแพทย์จะไม่รู้สึกว่าคุณกำลังถือมันอยู่ในมือ โดยเขาจะพุ่งความสนใจเฉพาะที่ตัวฟันราวกับว่าอุปกรณ์ไม่ได้อยู่ที่ตรงนั้น หรือกล่าวว่าอุปกรณ์นั้นมีการถอนตัวเอง (withdrawal) (ง) การที่อุปกรณ์เป็นวิธีหรือสื่อกลางที่มีการถอนตัวเองเช่นนั้นทำให้ตัวตนของทันตแพทย์มีการขยายออกเกินขีดจำกัดที่ร่างกายเขามีแต่เดิม การรับรู้ตัวตนของทันตแพทย์ก็ขยายขึ้นด้วย อย่างไรก็ตาม ฟันที่ทันตแพทย์รับรู้โดยใช้อุปกรณ์เช่นนั้นก็ยังเป็นฟันของจริงเช่นเดิม จึงเป็นการรับรู้สิ่งที่มีอยู่จริงโดยผ่านอุปกรณ์ ซึ่งนี่เองที่ไอด์เรียกว่าเป็นนัยหนึ่งของสังนิมเชิงอุปกรณ์ เพราะการรับรู้ดังกล่าวแม้รับรู้สิ่งภายนอกจริงก็ไม่ใช่ว่าจะกำลังรับรู้แง่มุมทั้งหมดของสิ่งที่ตนมีประสบการณ์อยู่ ดังที่ได้กล่าวไปแล้วว่าอุปกรณ์นั้นก็ขยายหรือลดทอนคุณลักษณะของสิ่งต่าง ๆ ไปด้วย แท่งเหล็กนั้นขยายคุณลักษณะด้านความแข็งของฟัน โดยขยายจนต่างไปจากที่ทันตแพทย์จะรู้สึกได้จากการรับรู้โดยนัยของเขาโดยตรง แต่ด้วยความที่แท่งเหล็กนั้นถูกออกแบบเพื่อทำงานทดสอบความแข็งของฟันโดยเฉพาะ มันก็ลดทอนคุณลักษณะบางประการไปด้วย เช่นความอุ่นหรือความเป็ดยกขึ้นของฟัน ซึ่งทันตแพทย์จะรับรู้ได้เมื่อนำนิ้วมือสัมผัส ลักษณะเช่นนี้เองทำให้กล่าวได้ว่าอุปกรณ์ไม่ได้มีความเป็นกลาง เพราะมีการปรับเปลี่ยนคุณลักษณะไม่ในเชิงขยายก็ลดทอนอยู่

เสมอ กล่าวได้ว่าเราทั้งเข้าถึงวัตถุที่มีอยู่จริง แต่เราก็ไม่ได้รับรู้ปรากฏการณ์ที่เกี่ยวกับมันทั้งหมดไปด้วยในเวลาเดียวกัน

อุปกรณ์อีกอย่างหนึ่งเช่น โทรศัพทนั้น ก็มีลักษณะเช่นเดียวกันนี้ให้วิเคราะห์คือ การคุยกันผ่านโทรศัพทซึ่งเป็นสื่อกลางนั้นทำให้ผู้พูดโทรศัพทต่างไม่ทันรู้สึกว่าเขาอยู่ห่างกัน ระยะทางที่ไกลกันดูเหมือนจะถูกลบล้างไป กระนั้น โทรศัพทลักษณะที่คุยกันแล้วได้ยินเฉพาะเสียงนั้นก็ลดทอนคุณลักษณะหลาย ๆ ประการที่เราจะได้พบในเวลาที่เราสื่อสารกันตามปกติ ซึ่งทำให้ถ้าเราต้องการทราบคุณลักษณะอื่น ๆ เช่นว่าคู่สนทนาของเรากำลังมีสีหน้าอย่างไรกันแน่ กำลังทำอะไรทำทางอย่างไร เราก็ต้องอนุมานออกจากเสียงที่ได้ยินนั้น ลักษณะของการใช้อุปกรณ์เป็นสื่อกลางเพื่อให้ได้ข้อมูลแล้วต้องมีการตีความข้อมูลนั้นต่อไปอีกก็เช่นการใช้เครื่องอุตสาหกรรมหรือโซนาร์เพื่อดูร่างกายของทารกในครรภ์ ซึ่งเห็นไม่ได้ด้วยตาเปล่า หรือการใช้กล้องโทรทรรศน์ส่องดูดาวที่อยู่ไกลเกินกว่าจะมองเห็นพื้นผิวหรือลักษณะของมันด้วยตาเปล่า การได้ข้อมูลในลักษณะสเปคโตรกราฟฟิคนั้นก็ทำให้เราต้องอ่านวิเคราะห์ข้อมูลนั้นอีกทีหนึ่ง

การเป็นตัวกลาง (mediator) ของอุปกรณ์นั้นพบได้ในความสัมพันธ์แบบเอ็มบอดีเมนต์ ดังที่กล่าวไปแล้ว การใช้อุปกรณ์อย่างกล้องจุลทรรศน์ก็ช่วยขยายอินทรีย์วิสัยของนัยน์ตาเราให้มองเห็นจุลินทรีย์ที่เล็กเกินจะมองเห็นด้วยตาเปล่า ตัวกล้องจุลทรรศน์จึงเป็นเหมือนสายตาของเราที่กำลังถูกขยายความสามารถในการมองเห็น อย่างไรก็ตาม น่าสังเกตว่ากล้องจุลทรรศน์อิเล็กทรอนิกส์นั้นมีบทบาททางแง่มุมที่ต่างออกไป นั่นเพราะนักวิทยาศาสตร์ไม่ได้จะให้มันมองคุณูปภาค แต่ใช้เป็นสื่อกลางในการได้มาซึ่งภาพถ่ายที่เป็นตัวแสดงพฤติกรรมของอนุภาคเหล่านั้น ดังนั้น ในที่นี้สิ่งที่นักวิทยาศาสตร์เห็น ได้จริงกลับเป็นภาพถ่ายโดยที่มีอุปกรณ์ทำงานเพื่อให้ได้ภาพถ่ายนั้นมาให้กับนักวิทยาศาสตร์ แต่นักวิทยาศาสตร์ไม่ได้กำลังมีความสัมพันธ์แบบเอ็มบอดีเมนต์กับกล้องจุลทรรศน์อิเล็กทรอนิกส์ นักวิทยาศาสตร์ไม่มีทางรู้ไปถึงลักษณะของอุปกรณ์เหล่านั้น โดยที่ไม่ใช้อุปกรณ์ดังกล่าวได้ เขาจะบรรยายถึงมันว่าเป็นอย่างไรได้ก็โดยการพิจารณาสิ่งที่ถูกรายงานออกมาจากอุปกรณ์นั้น ใจคักกล่าวว่าความสัมพันธ์ที่นักวิทยาศาสตร์กำลังมีอยู่ตรงนี้คือความสัมพันธ์แบบนัยวิเคราะห์แทน อุปกรณ์ในที่นี้ไม่ได้กำลังมีความโปร่งใสในฐานะของเครื่องมือที่มนุษย์กำลังใช้ แต่มนุษย์กำลังมีความสัมพันธ์กับอุปกรณ์และโลกไปด้วยในฐานะที่อุปกรณ์และโลกเป็นสิ่งที่เขากำลังข้องดู นั่นเพราะในที่นี้นอกจากนักวิทยาศาสตร์จะต้องพิจารณาภาพถ่ายของอนุภาคซึ่งอยู่ในโลกของการสำรวจแล้ว เขายังต้องการแปรผลและการทำงานที่อุปกรณ์ทำออกมานั้นดูไปด้วย จะเห็นได้ว่าอุปกรณ์ที่ใช้ถ่ายรูปเทหวัตถุในอวกาศที่มนุษย์ไม่ได้ออกไปเห็นด้วยตาของตนเองนั้นก็ยังมีลักษณะเช่นนี้ด้วยเช่นกัน นั่นคือนอกจากนักวิทยาศาสตร์จะต้องตระหนักว่าเขากำลังใช้เครื่องมือที่ไม่ได้มีความต่อเนื่องกับตัวเขาไปเก็บข้อมูลเหล่านั้นมา ในทางนัยวิเคราะห์แล้วเขาก็กำลังมอง

ข้อมูลเหล่านั้นในรูปแบบของการตีความแบบเดียวกับ ‘คัมภีร์’ ที่อาศัยการตีความได้ต่อไปเรื่อย ๆ (Ihde, 1979 : 32-33)

ต่อมา ไฮด์เสนอว่าระหว่างความต่อเนื่องอย่างโปร่งใสตอนที่มนุษย์มีความสัมพันธ์แบบเอมบอดีเมนต์กับอุปกรณ์ และความไม่ต่อเนื่องอย่างที่ตอนที่มนุษย์มีความสัมพันธ์แบบนัยวิเคราะห์กับอุปกรณ์นั้น มีอีกแง่มุมหนึ่งตรงกลางซึ่งเรียกว่า ‘การมีความตั้งใจเชิงอุปกรณ์’ (instrumental intentionality) เช่นการถ่ายภาพด้วยรังสีอินฟราเรดที่ทุงข้าวโพดแล้วทำให้พบว่ามีส่วนใดของทุงข้าวโพดบ้างที่มีการติดต่อกับโรคระบาดของพืช ข้อมูลของรังสีอินฟราเรดที่รายงานมานั้นไม่ถึงกับเป็นสิ่งทีเล็กมากจนมองไม่เห็นไม่ได้อย่างอนุภาค แต่ก็ไม่ใช่ว่าอยู่ในระดับการมองเห็นภาพที่เกินปกติด้วย ซึ่งในที่นี้คือภาพของทุงข้าวโพด ไฮด์เสนอว่าการมองเห็นจำเป็นต้องอาศัยการเรียนรู้ในชุมชนวิทยาศาสตร์เพื่อให้ นักวิทยาศาสตร์ที่เรียนรู้วิธีการอ่านผลจากภาพที่รังสีอินฟราเรดรายงานมาได้ ซึ่งจุดนี้ก็จะเหมือนกับที่นักนักวิเคราะห์พูดถึงการตีความคัมภีร์ ผู้เชี่ยวชาญที่เรียนมาในทางเดียวกันก็จะ ‘อ่าน’ คัมภีร์เล่มหนึ่ง ๆ ได้เข้าใจใกล้เคียงกันมากกว่า ซึ่งความรู้ที่ได้จากการอ่านเช่นนี้ถือเป็นความรู้แบบผ่านตัวกลางเชิงอุปกรณ์ ปัจจุบันความรู้ในวิทยาศาสตร์แบบนี้มีความกว้างขวางขึ้นมากเพราะอุปกรณ์ทางเทคโนโลยียิ่งเจริญก้าวหน้าขึ้นเรื่อย ๆ การตีความสัมพันธ์ทั้งแบบเอมบอดีเมนต์และแบบนัยวิเคราะห์นี้เองที่ทำให้ นักวิทยาศาสตร์มีความรู้เช่นนั้นได้ แม้ทั้งสองความสัมพันธ์จะมีรูปแบบความตั้งใจที่ต่างกันคือ

ความสัมพันธ์แบบเอมบอดีเมนต์ (มนุษย์-อุปกรณ์) → โลก

ความสัมพันธ์แบบนัยวิเคราะห์ มนุษย์ → (อุปกรณ์-โลก)

และมีประเด็นทางญาณวิทยาให้กล่าวถึงคือ ความสัมพันธ์แบบแรกมีการปรับเปลี่ยนการรับรู้ ซึ่งทำให้ต่างจากการรับรู้โดยตรง และยังในความสัมพันธ์แบบนัยวิเคราะห์ก็ยังลึกกลับมากกว่า นั่นเพราะสิ่งที่อยู่ในโลกที่อุปกรณ์รายงานมานั้นเป็นสิ่งที่ทับต่อการสังเกตโดยตรง ซึ่งก็ทำให้ไม่สามารถกล่าวได้ทั้งคู่เลยทั้งที่ว่าอุปกรณ์กำลังขยายคุณลักษณะใดให้ชัดขึ้นมา หรืออุปกรณ์กำลังลดทอนคุณลักษณะใดให้ค่อยลงไป อย่างไรก็ตาม ไฮด์อนุมานจากความสัมพันธ์แบบเอมบอดีเมนต์ว่า โครงสร้างการขยายส่วนและการลดทอนนั้นเป็นแบบความต่างชัดต่ำ (low contrast) ซึ่งก็คือสิ่งที่รับรู้ได้ด้วยผัสสะโดยตรง กับตอนที่ถูกรับรู้โดยใช้อุปกรณ์เข้าไปสำรวจนั้น เข้าใจได้ว่าอุปกรณ์กำลังขยายหรือลดทอนคุณลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งได้ไม่มากนัก และโครงสร้างการขยายหรือลดทอนเช่นนั้นก็ไม่ได้แตกต่างมากนักกับตอนที่ใช้ผัสสะโดยตรง ทว่าในฝั่งของการมีความสัมพันธ์แบบนัยวิเคราะห์นั้น การขยายส่วนและการลดทอนกลับเป็นแบบความต่างชัดสูง (high contrast) ซึ่งก็คือเราไม่รู้ว่ามีวัตถุในโลกที่เรา กำลังสำรวจ โดยอุปกรณ์สื่อกลางนั้นมีลักษณะในแง่มุมต่าง ๆ อย่างไรบ้าง แต่อุปกรณ์มักจะรายงานเชิงขยายมิติเดียว (mono-dimension) ซึ่งถ้าจะ

อนุมานว่ากำลังมีการลดทอนด้วย ก็แสดงว่ามันน่าจะมีการลดทอนข้อมูลของคุณลักษณะหลาย ๆ ประการไปมาก (Ihde, 1979 : 37)

เทคโนโลยีศาสตร์

ไอด์กล่าวถึงวิทยาศาสตร์ที่เริ่มได้อิทธิพลจากกาลิเลโอว่าก็เป็นตัวอย่างหนึ่งของการที่ต้องใช้อุปกรณ์เป็นสื่อกลาง เช่นการเริ่มมีวัฒนธรรมนาฬิกาทำให้การรับรู้เวลาของมนุษย์เริ่มเปลี่ยนแปลง เครื่องมือเชิงเทคโนโลยีอย่างนาฬิกาก็ถือได้ว่าเป็นตัวกลางที่ทำให้เกิดการตีความเทศะ (space) ในเชิงคณิตศาสตร์ไปด้วย เห็นได้จากการล่องเรือไปยังดินแดนไกล ๆ โดยชาวยุโรปสมัยนั้นต้องเริ่มมีการขีดเส้นละติจูดและลองจิจูดบนแผนที่ และเมื่อผู้เดินเรืออ่านแผนที่นั้น ไอด์ก็วิเคราะห์พบว่าเป็นการกระทำแบบนัยวิเคราะห์นั่นเอง โดยในที่นี้มาจากการใช้มุมมองแบบนกมองจากบนฟ้ามาที่พื้นโลก ทั้ง ๆ ที่เวลาเขาเดินเรื่อนั้น เขากำลังมองออกไปในท้องทะเล แผนที่ดังกล่าวจึงกำลังเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่เขารับรู้โดยต้องมีความเข้าใจอยู่ก่อนว่าแผนที่นั้นคืออะไร มีประโยชน์อย่างไรในสถานการณ์นั้น (Ihde, 1990 : 64-67)

ส่วนเวลาที่นักวิทยาศาสตร์อย่างกาลิเลโอกำลังใช้กล้องโทรทรรศน์ส่องดูดาวนั้น เขาก็กำลังมีความสัมพันธ์แบบเอ็มบอดี้เมนต์กับกล้องโทรทรรศน์นั้นอยู่ เหมือน ๆ กับเวลาที่เรารับรู้หนังสือด้วยแว่นสายตา ความสัมพันธ์นี้เห็นได้ชัดเจนว่ามีลักษณะของความโปร่งใสของเครื่องมืออยู่ด้วย เพราะเราไม่ทันจะสังเกตเห็นว่ามีเครื่องมือเหล่านั้นขยายความสามารถทางอินทรีย์วิสัยของเราอยู่ เช่นนี้แล้วเวลาที่นักดาราศาสตร์ปัจจุบันกำลังใช้เครื่องมือเทคโนโลยีขั้นสูงทำสิ่งเดียวกันกับที่กาลิเลโอเคยทำนั้น ก็ต้องถือว่ามีลักษณะสัมพันธ์แบบเอ็มบอดี้เมนต์เดียวกันนี้ ทว่าหากยังพบว่าอุปกรณ์สมัยใหม่มีสมรรถนะสูงแล้ว ความโปร่งใสก็จะยังมีมากตามไปด้วย สิ่งเหล่านี้ไอด์เรียกว่าเอ็มบอดี้เมนต์เชิงเทคโนโลยี (technological embodiment) (Ihde, 1990 : 72-80)

อย่างไรก็ดี การที่เรารับรู้สิ่งใด ๆ ด้วยเครื่องมือ นั้น ตามบทวิเคราะห์เครื่องมือแล้วก็ต้องกล่าวว่าเราไม่ได้กำลังรับรู้สิ่งในตัวเอง แต่กำลังรับรู้ตามที่มันปรากฏบนพื้นฐานของมันเสมอ สิ่งใน-ตัวเองจึงไม่อาจพบได้ มีแต่เฉพาะสิ่งที่รับรู้เฉพาะครั้ง (situated) ในครั้งที่มนุษย์ได้เข้าไปรับรู้มัน การรับรู้จึงไม่ได้อยู่ในแบบจำลองเชิงการเรียนรู้ (cognitive) แต่อยู่ในแบบจำลองเชิงการกระทำ (actional) แทน ความรู้จึงเป็นเรื่องเชิงปฏิบัติก่อนทฤษฎี หรือก็คือการเรียนรู้สิ่งใดสิ่งหนึ่งนั้น ก็เรียนรู้ได้กับรูปนัยเพรสเซ็นด์-แอท-แฮนส์ของมัน มันจึงเป็นวัตถุเชิงญาณวิทยา (epistemological object) ทว่าต้องมาจากการที่มนุษย์ผู้นั้นเข้าใจการเป็นอะไรบางอย่างของมันก่อน และการเข้าใจเช่นนั้นก็คือปฏิบัติกับสิ่งนั้นได้โดยที่มันกำลังมีรูปนัยแบบเรดี-ทู-แฮนส์ มันจึงเป็นวัตถุแบบเครื่องมือเครื่องใช้ (equipmental object) (Ihde, 1991 : 51-52) ไอด์เรียกฐานะของรูปนัยทั้งสองโดยจำเพาะเจาะจงลงไปว่าเป็นประเด็นเชิงญาณวิทยาและภววิทยาตามลำดับ และจุดนี้เองที่ไอด์เห็นว่า

สิ่งที่เขาควรจะทำคืออธิบายจุดร่วมระหว่างประเด็นทั้งสองให้ได้ โดยชี้ว่าวิทยาศาสตร์ปัจจุบันกำลังเป็นวิทยาศาสตร์ที่พึ่งพาอาศัยเทคโนโลยีมากขึ้น วิทยาศาสตร์จึงเป็นวิทยาศาสตร์ที่สวมสมรรถนะของเทคโนโลยี (technological embodiment of science) และนี่เองคือจุดที่ต้องเริ่มตระหนักถึงความสำคัญของสัญนิยมเชิงอุปกรณ (Ihde, 1991 : 98-99) ยิ่งไปกว่านั้น ปรากฏการณ์เหล่านี้ยังมองได้อีกว่ามีความเกี่ยวเนื่องอย่างแนบแน่นกับแง่มุมอื่น ๆ อีกด้วย เช่น เลงค์ (Hans Lenk) เสริมต่อจากไอดีว่า การบูรณาการของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีนั้น มีแง่มุมของเศรษฐกิจและสังคมร่วมด้วย ซึ่งหากยังเข้าใจวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีดังที่เคยเป็นในแบบปฏิฐานนิยมแล้ว ก็ไม่อาจเห็นความสำคัญของเทคโนโลยีศาสตร์ดังที่ไอดีชี้ไว้นี้ได้เลย (Lenk, 2006 : 260)

สัญนิยมเชิงอุปกรณมาจากการตระหนักว่าแบบจำลองของปรัชญาวิทยาศาสตร์แบบนั้งเก้าอี้ ใช้ปัจจัยทางภาษาศาสตร์และตรรกวิทยาอย่างที่ทำในพวกปฏิฐานนิยมเชิงตรรกนั้น ไม่อาจเพียงพอที่จะสำรวจความมีเหตุมีผลของวิทยาศาสตร์ปัจจุบันได้เลย แต่จะต้องนำ ‘การรับรู้’ และ ‘แบพรกซิส’ เข้ามามีบทบาทในการศึกษาด้วย แทนที่จะเป็นญาณวิทยาแบบนั้งเก้าอี้ ก็อาจจะต้องเปลี่ยนมาเป็นญาณวิทยาแบบปรากฏการณ์วิทยา และมีกรรับรู้สถานะของความเป็นจริง (reality-status) ในอีกแง่มุมด้วยที่ไม่ใช่แค่แง่มุมบริสุทธิ์เพียงอย่างเดียว (Ihde, 1991 : 100) เห็นได้เช่นจากการตีความที่ไอดีมีต่อฮิลานใน Heelan (1983b : 193) เกี่ยวกับเรื่องการอ่านเทอร์โมมิเตอร์ ฮิลานกล่าวว่า การอ่านอุณหภูมิก็เหมือนกับการอ่านคัมภีร์ คัมภีร์ในที่นี้คือสถานการณ์ที่สภาพอากาศกำลังเขียนลงบนเทอร์โมมิเตอร์ และนักวิทยาศาสตร์ก็อ่านค่าอุณหภูมิจากร่องรอยที่แสดงดังกล่าว กระบวนการเช่นนี้โดยเนื้อแท้แล้วเป็นเรื่องทางนัยวิเคราะห์และทางการรับรู้ ตรงนี้ก็ถือการที่มนุษย์มีความสัมพันธ์กับ อุปกรณ-โลก ในแบบนัยวิเคราะห์ ซึ่งก็ยังคงอาศัยอุปกรณเป็นสื่อกลาง และนักวิทยาศาสตร์ได้รับการฝึกฝนให้ทำและตีความเช่นนี้ อย่างไรก็ดี ถ้าอ้างว่าวิทยาศาสตร์กำลังรับรู้ความเป็นจริงแบบสัญนิยมแล้ว สัญนิยมในที่นี้เห็นได้ชัดว่าเป็นความเป็นจริงที่ผ่านมาจากอุปกรณมากกว่าที่จะปราศจากการใช้อุปกรณ และความเป็นจริงที่ค้นพบในวิทยาศาสตร์สมัยใหม่นั้น ถ้ายังใหม่ก็ยิ่งเป็นการค้นพบที่มาจากการช่วยเหลือของอุปกรณทางเทคโนโลยี จึงดูเหมือนมีบางส่วนบางคุณลักษณะที่อุปกรณเหล่านั้นจะขยายหรือบดบัง แม้สิ่งที่วิทยาศาสตร์กำลังค้นพบในแง่หนึ่งก็เป็นสิ่งที่มืออยู่จริง แต่ในอีกแง่ก็ดูเหมือนว่ามันถูกผลิตขึ้นจากอุปกรณนั้นด้วย ไอดีจึงต้องสรุปว่าวิทยาศาสตร์ในปัจจุบันมีลักษณะเป็นเทคโนโลยีศาสตร์ (technoscience) ขึ้นเรื่อย ๆ และนี่ก็แสดงว่าปรัชญาวิทยาศาสตร์กับปรัชญาเทคโนโลยีควรมีจุดบรรจบกันได้มากขึ้น เพราะส่วนที่เหลื่อมล้ำระหว่างปรัชญาสองแขนงนี้ได้ปรากฏขึ้นแล้ว ซึ่งพื้นที่เหลื่อมล้ำดังกล่าวก็คือพื้นที่ของอุปกรณปฏิบัติการ (Ihde, 1991 : 136)

ไอดีพบว่าวิทยาศาสตร์ในปัจจุบันยังกลายเป็นวิทยาศาสตร์ที่ถูกขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี (technology-driven science) มากขึ้นเรื่อย ๆ เช่น ทฤษฎีเทอร์โมไดนามิกส์ก็เกิดขึ้นในสมัยที่มี

เครื่องจักรกลไอน้ำ ทฤษฎีปัญญาประดิษฐ์ก็เกิดขึ้นในช่วงที่มีเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์นี้เอง การรับรู้โลกที่ตามออกมาอีกทีจากทฤษฎีในวิทยาศาสตร์ก็เริ่มเปลี่ยนแปลงตามไปด้วยจนดูราวกับว่าโลกกำลังถูกขับเคลื่อนด้วยสัจธรรมที่แอบซ่อนอยู่ในเทคโนโลยี หรือยิ่งกว่านั้นก็คือสัจธรรมนั้นแอบซ่อนอยู่ในอุปกรณ์ปฏิบัติการ จนดูเหมือนกันว่าอุปกรณ์มีส่วนกำหนดทิศทางของโลกได้ ซึ่งก็คือกำหนดโลกทัศน์ชีวิตทัศน์ของมนุษย์ได้ อุปกรณ์เหมือนเป็นช่างไม้ที่กำลังสรรค์สร้างรูปแบบและจัดเกลารูปร่างของโลก หรือกำหนดบริบทบางอย่างของโลกให้เกิดขึ้นต่อการอ่านในบริบทนั้นโดยมนุษย์ (Ihde, 1991 : 140-141) ในงานอีกชิ้นหนึ่งไอดีเรียกการมองเห็นเช่นนี้ว่า นัยวิเคราะห์เชิงพรรณานิยม (visual hermeneutics) (Ihde, 1998) อย่างไรก็ตาม ไอดีไม่ได้มีน้ำเสียงที่จะต่อต้านกับอิทธิพลเช่นนี้ของอุปกรณ์ แต่เขากลับมีทรรศนะที่จะตอบรับมันเสียมากกว่า เช่นในบทความ Whole Earth Measurements (1997) เขามองว่าด้วยวิทยาการที่เรามีอย่างดีที่สุดในปัจจุบันนี้ ซึ่งก็คือวิทยาศาสตร์ที่ช่วยเหลือด้วยเทคโนโลยีหรือก็คือเทคโนโลยีวิทยาศาสตร์นั่นเอง จะช่วยให้นักวิทยาศาสตร์ทำงานเกี่ยวกับการวัดปรากฏการณ์ระดับโลกได้สะดวกยิ่งขึ้น เช่นที่ไอดียกตัวอย่างคือปรากฏการณ์โลกร้อน หรือปรากฏการณ์เรือนกระจก ไอดีชี้ว่าด้วยข้อมูลจากการค้นพบมากมายที่นักวิทยาศาสตร์ได้จากอุปกรณ์ต่าง ๆ เช่นภาพจากดาวเทียมแสดงลักษณะของรังสีอินฟราเรดจากบริเวณป่าไม้ที่ถูกตัดไปมาก หรือภาพที่แสดงถึงคลื่นแม่เหล็กที่แผ่จากใต้โลก หรือแม้กระทั่งข้อมูลของวงปีที่ปรากฏบนท่อนซุงของต้นไม้ที่ถูกตัด สิ่งเหล่านี้เป็นข้อมูลที่ถ้าไม่ผ่านการรับรู้ด้วยอุปกรณ์ที่ขยายอินทรีย์วิสัยของมนุษย์ ก็ต้องผ่านมาจากความคิดความเชิงนัยวิเคราะห์ทั้งสิ้น การวัดปรากฏการณ์ระดับโลกให้เห็นได้อย่างน่าเชื่อถือ ก็ต้องมาจากการเข้าใจเป็นอย่างดีถึงที่ว่าอุปกรณ์มันกำลังทำงานอย่างไรกับการรับรู้ของเราที่มีต่อโลกนั่นเอง (Ihde, 1997 : 71-72)

บทที่ 4

อภิปรายผลและบทสรุป

ไอดีพลาดที่จะพัฒนาอภิภววิทยาเชิงอุปกรณ

ในบทวิเคราะห์วิจารณ์นี้ ผู้วิจัยจะแสดงผลเพื่อตอบว่าสังนิษมเชิงอุปกรณของไอดีได้นำหนักจากบทวิเคราะห์เครื่องมือของไฮเดกเกอร์มากน้อยเพียงใด ไอดีได้ตีความอย่างเหมาะสมแล้วหรือไม่ โดยไม่ได้จะดูในประเด็นอื่นเช่นที่ว่าข้อเสนอที่ไฮเดกเกอร์กล่าวมา กับที่ไอดีตีความเพิ่มเติม นั้น ของใครถูกต้องกว่ากัน หรือจะไม่อภิปรายในประเด็นที่ว่าทั้งคู่มีจุดคิดพลาดอย่างใดกันบ้าง เพราะประเด็นที่สนใจในที่นี้คือน้ำหนักของรอยต่อที่ไอดีหยิบยืมมาจากไฮเดกเกอร์นั้น มีความหนักแน่นเพียงใด

ในส่วนที่ไอดีตีความจากบทวิเคราะห์เครื่องมือและพัฒนาเป็นสังนิษมเชิงอุปกรณนั้น นับว่ามีส่วนที่ได้อย่างยิ่งต่อวงวิชาการด้านปรัชญาวิทยาศาสตร์และปรัชญาเทคโนโลยี เนื่องจากไอดีได้ชี้ให้เห็นความสำคัญของอุปกรณปฏิบัติการที่มีผลกระทบต่อกรรับรู้ข้อมูลโดยนักวิทยาศาสตร์ และได้สร้างประเด็นเพื่อการอภิปรายต่อไปเกี่ยวกับส่วนเหลือมล้ำกันระหว่างวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ส่วนที่เห็นได้ชัดจากการหยิบยืมบทวิเคราะห์เครื่องมือก็คือการพยายามชี้ให้เห็นว่า 1. ความรู้เชิงแพรกซิสนั้นเป็นความรู้ที่เป็นพื้นฐานให้กับความรู้เชิงทฤษฎีซึ่งนำไปสู่การกลับทิศทางความสัมพันธ์ของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีจากความเข้าใจเดิมด้วย ซึ่งนี้ไฮเดกเกอร์ก็ได้เริ่มกล่าวถึงไว้ก่อนในบทวิเคราะห์เครื่องมือ 2. การหลีกเลี่ยงที่จะอธิบายสิ่ง-ใน-ตัวเองในแบบที่สังนิษมเคยทำกันมาตลอดในประวัติปรัชญา แต่ยอมรับไปเสียเลยว่าสิ่งที่เป็นเบื้องหลังของสิ่งที่ปรากฏนั้นเมื่อวิเคราะห์แล้วพบว่ามันเป็นรูปนัยแบบเรดี-ทู-แฮนด์ที่ถอนตัวไปจากการรับรู้ของเราอยู่เสมอ จึงไม่มีความจำเป็นต้องอธิบายให้ตรงตัวมัน เพียงแต่วิเคราะห์ดูว่ารูปนัยดังกล่าวทำงานผ่านทางรูปนัยที่ปรากฏได้อย่างเพรสเซ็นซ์-แอท-แฮนด์อย่างไรก็พอ 3. ใช้ประโยชน์ของลักษณะความโปร่งใสของเครื่องมือมาอธิบายใหม่ควบคู่ไปกับความสัมพันธ์แบบเอ็มบอดีเมนต์ 4. เน้นย้ำการเป็นภาวะ-ใน-โลกของมนุษย์ การมีความสัมพันธ์ใด ๆ ของมนุษย์จึงไม่ใช่ความสัมพันธ์ที่ปราศจากโลก (แต่ต้องสังเกตว่าต่างกันตรงที่ไฮเดกเกอร์ให้ภาวะดังกล่าวกับคาไซน์มากกว่าจะชี้โดยตรงว่าเป็นภาวะของมนุษย์) 5. มีนัยที่ว่าเทคโนโลยีไม่ได้เป็นกลางทางคุณค่า รวมถึงว่าอุปกรณมีส่วนจัดแต่งความเป็นจริง เหมือนกับที่ไฮเดกเกอร์เห็นว่าความจริงคือการเปิดเผย (revealing)

อย่างไรก็ดี ไอดีไม่ได้หยิบยืมมาแต่เฉพาะปรากฏการณ์วิทยาของไฮเดกเกอร์ แต่ยังรับเอาที่เสนอและพัฒนาไว้โดยฮุสเซอร์ลและเมอร์โล-ปองตีด้วย นั่นก็คือปรากฏการณ์วิทยาว่าด้วยการรับรู้และทฤษฎีความสัมพันธ์ในแบบแพรกซิสที่มนุษย์มีกับโลก ส่วนจุดยืนที่เป็นของไอดีเองนั้นคือการอธิบายสังนิษมเชิงอุปกรณและเทคโนโลยีวิทยาศาสตร์ นั่นคือไอดีชี้ว่าการรับรู้ของมนุษย์ใช้เครื่องมือ

หรือเวลาที่นักวิทยาศาสตร์ทำการทดลองและสังเกตข้อมูลใด ๆ อยู่ นั่น ข้อมูลเหล่านั้นได้รับการจัด
 แต่งจากอุปกรณ์ไว้ก่อนแล้ว ข้อมูลนั้นจึงเป็นข้อมูลจากความเป็นจริงที่ถูกจัดแต่งตัดเสริมในบาง
 แง่มุม แต่นี่ก็เป็นวิธีที่มนุษย์รับรู้ความเป็นจริงมาตลอดเวลา ไม่ได้ว่าการใช้อุปกรณ์แบบหนึ่งจะ
 ทำให้รับรู้แง่มุมของความเป็นจริงได้มากกว่าการไปเลือกใช้อุปกรณ์อีกแบบหนึ่ง และสิ่งที่เราต้อง
 ขอมรับในปัจจุบันคือวิทยาศาสตร์กำลังได้รับการจัดแต่งและกำหนดหนทางด้วยอุปกรณ์เช่นกัน
 และเป็นอุปกรณ์ที่พัฒนาขึ้นในหนทางของเทคโนโลยี

อย่างไรก็ดี ผู้วิจัยกลับเริ่มเห็นจุดบกพร่องบางจุดที่ไฮด์เสนอไว้ตรงนี้ นั่นคือการที่ไฮด์
 พยายามกล่าวว่าเวลาที่มนุษย์เข้าไปรับรู้โดยมีความสัมพันธ์กับโลกอย่างใดอย่างหนึ่งไม่ว่าจะเป็น
 แบบเอ็มบอดีเมนต์หรือแบบนัยวิเคราะห์นั้น มนุษย์กำลังรับรู้ 'ความเป็นจริง' ในแง่มุมบางประการ
 โดยผ่านเครื่องมือ และโดยที่เครื่องมือที่จัดแต่งให้ จุดนี้ได้รับน้ำหนักจากบทวิเคราะห์เครื่องมือ
 ของไฮเดกเกอร์หรือไม่? ผู้วิจัยไม่พบว่างาน *Being and Time* ของไฮเดกเกอร์จะเน้นมากมายอะไร
 นักกับประเด็นเกี่ยวกับความเป็นจริง (reality) หรือประเด็นที่ตกทอดมาจากสังขนิมไม่ว่าจะเป็นทาง
 อภิปรัชญาหรือญาณวิทยา แดมจุดที่เด่นชัดที่สุดที่ไฮเดกเกอร์พูดถึงเกี่ยวกับสังขนิมนี้กลับเป็นการบอก
 เสียดอีกว่า ไม่ว่าจะรับหรือปฏิเสธสังขนิมแล้วก็พบทั้งสิ้นว่าเป็นจุดยืนที่ขัดแย้งตัวเองเสียด้วย เช่นที่
 พบใน Heidegger (1962 : 249-251) ซึ่งไฮเดกเกอร์กล่าวถึงความเข้าใจผิดพลาดในปรัชญาว่าด้วย
 ภาวะอัตวิสัยที่มีมาตลอดในประวัติปรัชญาตะวันตก นั่นคือจริง ๆ แล้วคาไรซ์เป็นสภาพที่เข้าใจ
 อยู่ก่อนแล้วเกี่ยวกับภวันต์ และเป็นภาวะ-ใน-โลกอย่างจำเป็น แต่ที่นี้พวกสังขนิมกลับจะไป
 พยายามทำความเข้าใจโลกภายนอก (external world) ซึ่งมีนัยว่ามีโลกที่เป็นจริงโดยตัวมันเองโดย
 ไม่ขึ้นกับการดำรงอยู่ของเรา ซึ่งไฮเดกเกอร์ชี้ว่านี่เป็นไปไม่ได้ การที่องค์ประธานจะเข้าไปศึกษา
 โลกโดยโลกนั้นอยู่แยกต่างหากจากตน ตนอยู่เป็นเอกเทศจากโลก และศึกษาโลกในรูปนัยแบบ
 เพรสเซ็นต์-แอท-แฮนดนั้น ถือว่าเป็นภาพที่ไม่อาจเข้าใจได้ ไฮเดกเกอร์กล่าวว่า "การจะมีศรัทธาใน
 โลกภายนอกนั้นไม่ว่าจะเป็นศรัทธาที่ถูกหรือผิด หรือจะไปพยายามพิสูจน์ว่ามีหรือไม่มีโลกภาย
 นอกนั้น หรือแม้กระทั่งว่าการพิสูจน์โลกภายนอกจะทำได้หรือไม่ได้ก็ตาม ทั้งหมดนี้มีสมมติฐาน
 เบื้องหลังที่ว่า องค์ประธานที่จะเข้าไปพิสูจน์นั้นกำลัง 'หลุดจากโลก' หรือ 'ไร้โลก' ซึ่งนี่เป็นไป
 ไม่ได้ การเป็นไปไม่ได้นี้ไม่ใช่กำลังสนับสนุนว่าพิสูจน์ไม่ได้ด้วยเพราะคำตอบอยู่ลึกเกินกว่าจะหา
 ได้ แต่เพราะจุดยืนของการตั้งปัญหา 'โลกภายนอก' เช่นนั้นต่างหาก เป็นจุดยืนที่ขัดแย้งตัวเองแต่
 ต้นแล้ว"

แต่กระนั้น ก็อาจเป็นไปได้ว่าไฮด์จะไม่ได้สะทกสะท้านกับจุดยืนดังกล่าวของไฮเดกเกอร์
 นั่นเพราะสิ่งที่เขาทำก็อาจจะอ้างได้ว่าเหมือนกับสิ่งที่นักวิชาการที่ศึกษาไฮเดกเกอร์ทำกันอยู่แล้ว
 นั่นคือต่อยอดประเด็นที่ไฮเดกเกอร์เสนอไว้ เข้ากับประเด็นที่เขาเห็นว่าไฮเดกเกอร์เองอาจจะลืมนึก
 ไปในทีแรก หรือที่หักไปเองก็ได้ว่าระบบปรัชญาของตนไม่อาจนำไปพูดในเรื่องนั้น ๆ ได้ ไฮด์

อาจจะกล่าววาระบบปรัชญาในบทวิเคราะห์เครื่องมือของไฮเดกเกอร์ แม้จะดูเหมือนมีจุดยืนขัดกับประเด็นของสังคมนิยมก็ตาม แต่ก็เฉพาะกับสังคมนิยมแบบเดิม และนี่ไอค์ก็ไม่ได้เสนอด้วยสังคมนิยมแบบเดิมแต่อย่างใด กลับจะพูดได้เสียอีกว่าไฮเดกเกอร์ช่วยสนับสนุนให้เกิดรูปแบบของสังคมนิยมที่ถูกต้องมากขึ้น โดยที่เขาเองก็ไม่ทราบมาก่อนก็ได้ นั่นก็คือสังคมนิยมเชิงอุปกรณ ซึ่งก็เป็นสังคมนิยมที่เก็บความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับโลกไว้โดยไม่ขัดแย้งอะไรกับที่ไฮเดกเกอร์เสนอ หรือก็อาจจะกล่าวได้ว่าไฮเดกเกอร์น่าจะสนับสนุนประเด็นของสังคมนิยมรูปแบบที่ไม่ได้อนุญาตให้มนุษย์หลุดออกไปจากความสัมพันธ์กับโลก และในเมื่อสังคมนิยมเชิงอุปกรณก็เสนอลักษณะเช่นนั้นออกมาแล้ว ก็ไม่น่าจะมีปัญหาอะไรในเชิงการตีความ

แม้ว่าจะเป็นได้ที่ไอค์จะมีข้อโต้แย้งเช่นนั้น และผู้วิจัยก็คิดว่าค่อนข้างที่จะฟังขึ้นอยู่บ้างก็ตาม แต่ผู้วิจัยก็กลับมีข้อโต้แย้งที่สวนกระแสกลับได้ว่า การที่ถ้าไอค์จะซื้อสัตย์กับระบบปรัชญาในบทวิเคราะห์เครื่องมือของไฮเดกเกอร์ให้มากกว่านี้เสียแต่ต้นต่างหาก ที่จะทำให้ไอค์ได้น้ำหนักในการเสนอข้อเสนอใหม่ของเขามากขึ้นกว่าเดิมด้วย ซึ่งจากการศึกษาเชิงวิเคราะห์วิจารณ์ นี่จะเป็นข้อโต้แย้งหลักในงานวิจัยชิ้นนี้ของผู้วิจัย นั่นคือ ผู้วิจัยมองว่าน้ำหนักสนับสนุนที่ไอค์จะได้จากไฮเดกเกอร์มีน้อยเกินไป แต่หากเพียงว่าเขายอมรับว่าไม่ควรที่จะต่อ ยอดประเด็นสังคมนิยมจากไฮเดกเกอร์ตั้งแต่ต้น แต่ยอมรับว่าฐานคิดหลักในบทวิเคราะห์เครื่องมือที่ไฮเดกเกอร์เสนอนั้นคือ 'ปรากฏการณ์วิทยาว่าด้วยการมีความหมาย' (phenomenology of meaningfulness) ต่างหาก ไอค์จะสามารถพัฒนาบทวิเคราะห์เครื่องมือออกมาเป็นแนวคิดใหม่ที่เรียกได้ว่า อภิวาทวิทยาเชิงอุปกรณ (instrumental metontology) ซึ่งมีประสิทธิภาพมากกว่าสังคมนิยมเชิงอุปกรณเดิมของ ไอค์ตรงที่อธิบายได้ทั้งในปรัชญาวิทยาศาสตร์ ปรัชญาเทคโนโลยี และภววิทยาด้วย การที่ไอค์ไปยึดติดกับประเด็นสังคมนิยมนั่นเองนอกจากทำให้พลาดที่จะเสนอแนวคิดที่ลึกซึ้งกว่าเดิมแล้ว ก็ยังพลาดที่จะลงไปให้ลึกกว่าทฤษฎีนักวิเคราะห์ที่ฐานรากของมันคือปรากฏการณ์วิทยาว่าด้วยการมีความหมายอีกด้วย และนั่นจะทำให้ไอค์ต้องประสบกับข้อผิดพลาดหลายประการที่จะเกิดขึ้นจากการไม่ได้สร้างทฤษฎีที่มีน้ำหนักเพียงพอแต่เริ่ม ซึ่งผู้วิจัยจะอภิปรายดังนี้

ปรากฏการณ์วิทยาว่าด้วยการมีความหมายนี้ คืออะไร? ประเด็นนี้สามารถดูได้จากการศึกษาของชีฮาน (Sheehan, 2005) ซึ่งตีความเกี่ยวกับภวันต์ของคาไซน์ของไฮเดกเกอร์แล้วพบว่ามาจากรากฐานทางปรัชญาที่ต่างไปจากนักปรัชญาคนสำคัญที่พูดเกี่ยวกับภวันต์ไว้เช่นกัน นั่นก็คืออริสโตเติล ชีฮานพบว่าในขณะที่อริสโตเติลศึกษาอภิปรัชญาของภาพปรากฏ หรือถือว่าเป็นทฤษฎีว่าด้วยภวันต์ของอะไรก็ตามที่จัดว่าเป็นจริง (The theory of the *being* of whatever-is-real) แต่ไฮเดกเกอร์วางรากฐานที่ปรากฏการณ์วิทยาของเขาด้วยทฤษฎีว่าด้วยการมีความหมายของสิ่งใด ๆ ก็ตามที่จัดว่ามีความหมาย (The theory of the *meaningfulness* of whatever is meaningful) ตรงนี้หมายความว่า คาไซน์พบการดำรงอยู่ของตนที่อยู่ท่ามกลางสิ่งทั้งหลายนั้น พบว่านี่คือการเต็มไปด้วย

ปรากฏการณ์การมีความหมาย แต่ทำไมล่ะที่ปรากฏการณ์นี้จึงเป็นอยู่เช่นนี้ จะอธิบายอย่างไร สิ่ง
 ที่ไฮเดกเกอร์ตอบคือถ้าวเคราะห์ที่ 'โลก' และพบว่าการที่มนุษย์ได้มีการเกี่ยวโยงอยู่ในบริบทที่ซึ่ง
 มีสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้นนั่นเองที่เป็นเวลาที่กล่าวได้ว่าสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้นมีความหมาย หรือก็คือการที่
 มนุษย์ได้ 'ใช้' สิ่งเหล่านั้นตามวัตถุประสงค์ใด ๆ ก็ตามแต่ นั่นคือการบ่งบอกว่าสิ่งเหล่านั้นมี
 ความหมายกับเขา สิ่งที่ไฮเดกเกอร์อธิบายตรงนี้คือการตอบคำถามที่ว่า *ปรากฏการณ์การมี
 ความหมายนั้นเป็นไปได้อย่างไร* (How possible is the phenomenon of meaningfulness?) ทว่าการที่
สิ่งหนึ่งมีความหมายว่าอะไร (What does it mean?) ผู้วิจัยมองว่าเป็นอีกคำถามหนึ่งที่กำลังถามถึง
 คุณลักษณะบางประการของสิ่งที่อยู่ในการศึกษาได้ เช่นสมมติถ้าไฮด์เป็นนักภูมิศาสตร์ที่กำลังมอง
 ข้อมูลแหล่งน้ำในทวีปออสเตรเลียที่กำลังเหือดหายไปโดยแหล่งน้ำนั้น เห็นเป็นกลุ่มสีดำที่กำลังมี
 ขนาดเล็กลง ไฮด์อาจจะถามผู้ที่รู้มากกว่าว่าภาพเช่นนี้หมายถึงอะไร? แล้วก็จะได้รับคำตอบที่ว่า
 หมายถึงการค่อย ๆ เหือดหายไปของแหล่งน้ำ ตามที่ไฮด์ได้กล่าวไว้ นี่ก็เป็นความสัมพันธ์เชิงนัย
 วิเคราะห์ แต่ในระดับนี้ไม่ถือว่าลึกเท่ากับระดับปรากฏการณ์การมีความหมายที่ไฮเดกเกอร์กล่าวไว้
 เพราะแม้ในกรณีนั้นหากไฮด์ไม่สามารถหาผู้มาอธิบายเขาได้เลยว่าข้อมูลเช่นนั้นหมายถึงอะไร
 เขาก็ยังสามารถรับรู้ "การเป็นอะไรบางอย่าง-(ที่มีสีดำ/ขนาดเล็ก)" ได้อยู่ดี เช่นนี้แล้วแสดงว่า
 ปรากฏการณ์การมีความหมายเกิดขึ้นทุกขณะที่คำไชนั้นเป็นพื้นที่เปิดเพื่อรับรู้ กรณีเช่นนี้เห็นได้
 ชัดเจนเช่นการจัดเรียงหน่วยในภาษาอย่างที่ไร้ความหมาย เช่น "ปศัพ" อย่างที่กล่าวข้างต้น แต่เรา
 เองก็ยังรับรู้ "การเป็นอะไรบางอย่าง-(ที่เป็นอักษรในภาษาไทยรวมกันอย่างไรความหมาย)" ได้อยู่
 นั่นเอง นั่นเพราะเราสามารถจัดมันอยู่ในบริบทของคำที่ไร้ความหมายได้ เราปฏิบัติกับคำนี้อย่างที่ไม่
 ใจไม่เอามาไปตีความใช้พูดในเวลาปกติได้ ซึ่งไฮเดกเกอร์จะกล่าวว่าปรากฏการณ์ของการมี
 ความหมายนั้นพบได้เมื่อมีการเข้าใจได้ในอะไรบางอย่างเกิดขึ้น (Heidegger, 1962 : 192-193)

การศึกษาในนัยวิเคราะห์ของไฮด์จึงถือว่ายังไม่ลึกเท่าในระดับของปรากฏการณ์การมี
 ความหมายที่ไฮเดกเกอร์พยายามอธิบายแต่อย่างใด แต่ไฮด์กลับมาใช้บทวิเคราะห์เครื่องมือของไฮ
 เดกเกอร์ในระดับที่ตื้นกว่าที่มันถูกเสนอมาก่อน นี่ก็คือจุดพลาดที่ทำให้ไฮด์แม้ไม่ถึงกับเสนออะไรที่
 ผิดจากที่ไฮเดกเกอร์อาจจะเห็นด้วยได้ แต่ก็ทำให้ไฮด์ไม่ได้นำหนักจากข้อเสนอของไฮเดกเกอร์
 อย่างหนักแน่นพอเท่าที่ควรจะได้ไปด้วย เช่นที่ไฮด์เสนอว่าข้อมูลที่แสดงภูมิอากาศในแต่ละส่วน
 ของโลกก็ต้องอาศัยการตีความโดยผู้ที่เรียนวิทยาศาสตร์มาแล้วอ่านข้อมูลนั้นได้ เช่นนี้แล้วถือเป็น
 ข้อมูลเชิงผัสสะที่กำลังถูกตีความจากอุปกรณ์ที่ใช้เก็บข้อมูล ทว่าการที่ข้อมูลนั้นได้ถูกนำเสนอ
 ขึ้นมา โดยที่มันก็เป็น "อะไรบางอย่าง" ที่ไม่เคยมีอยู่มาก่อนเริ่มเก็บข้อมูลนั้น สถานะเช่นนี้ของมัน
 ก็มีอยู่อย่างมีปรากฏการณ์ความหมายด้วย และการเข้าใจเช่นนี้ไม่ได้จำเป็นต้องเกิดขึ้น ในเชิงนัย
 วิเคราะห์แต่อย่างใด แต่สถานะของมันก็คือว่ามีการเป็นสภาวะเช่นกัน ฉะนั้นแล้วภววิทยาที่จะเข้า
 มาอธิบายมันก็ต้องเป็นภววิทยาในระดับที่ลึกกว่า แต่ก็ต้องบ่งชี้ด้วยว่าสถานะของสภาวะของข้อมูล

นั้นเกิดขึ้นจากการใช้อุปกรณื นี้เองที่ผู้วิจัยมองว่าการจำกัดความเป็นอภิภววิทยาเชิงอุปกรณื โดยให้หมายถึงการที่สภาพมีสถานะการเป็นอะไรบางอย่างขึ้นมาจากอุปกรณืปฏิบัติการจากเดิมที่มันไม่เคยมีอยู่มาก่อน

เช่นนี้แล้ว นอกเหนือจากที่ไอด์อธิบายด้วยความสัมพันธ์แบบเอ็มบอดีเมนต์และความสัมพันธ์แบบนัยวิเคราะห์แล้ว การตีความให้ลึกลงไปอีกในระดับอภิภววิทยาก็ทำให้เราก็ได้เพิ่มเติมอีกแง่มุมหนึ่งด้วย นั่นคือแงภววิทยาของสภาพที่เกิดขึ้นใหม่โดยผ่านอุปกรณื ซึ่งแม้จะถูกจัดแต่งโดยอุปกรณืปฏิบัติการก็ตาม การจัดแต่งเช่นนั้นก็ทำได้เฉพาะในรูปนัยเพรสเซ็นซ์-แอท-แฮนส์เท่านั้น ส่วนหนึ่งที่มันไม่อาจถูกจัดแต่งได้เลยคือ ‘การเป็นอะไร’ ของมัน หรือก็คือในรูปนัยเรตี-ทู-แฮนส์ของมัน ซึ่งตรงนี้เองที่ทำให้การตีความของฮาร์แมนที่มีต่อบทวิเคราะห์เครื่องมือเริ่มมีน้ำหนักมากกว่าอย่างเห็นได้ชัด นั่นเพราะการที่รูปนัยแบบเรตี-ทู-แฮนส์หรือความเป็นจริงระดับลึกของสัคแบบเครื่องมือทั้งหลายถอนตัวออกจากการปรากฏทุกครั้งเสียแล้ว การที่มันจะถูกจัดแต่งก็เป็นไปไม่ได้แต่ต้น

อีกประการหนึ่ง หากการไปปรับไว้ก่อนว่าการรับรู้ผ่านอุปกรณืนั้นเท่ากับว่ามีการจัดแต่งความเป็นจริงบางแง่มุม เหม่นุษย์รับรู้มันจะเกิดปัญหาบางประการขึ้นได้ นั่นเพราะแม้จะไม่ยอมรับสัญนิยมแบบเดิม แต่รับว่าความเป็นจริงก็เป็นอย่างที่เครื่องมือรายงานนั้น อาจเป็นไปได้ที่จะเกิดกรณีเช่นนักชีววิทยาเชื้อโรคพบอาการป่วยที่ไม่เคยพบมาก่อนของคนไข้รายหนึ่งและแน่ใจว่าเป็นอาการที่เกิดจากการติดเชื้อ แต่เครื่องมือเท่าที่มีในขณะนั้นก็ไม่สามารถตรวจพบเชื้อโรคอะไรได้เลย การที่เครื่องมือเหล่านี้รายงานราวกับว่าในความเป็นจริงคือการไม่มีเชื้อโรคใดในร่างกายของคนไข้ นั้นฟังดูอาจจะเป็นการคว่นสรุป แล้วถ้าเช่นนี้จะอธิบายอย่างไรต่อสภาพบางอย่างที่เกิดขึ้นในสมมติฐานแรกของนักชีววิทยาคนนี้? หากยังคงเก็บบทวิเคราะห์เครื่องมือของไฮเดกเกอร์ไว้ทั้งหมด ก็อธิบายได้ว่าสภาพเช่นนั้นก็มึรูปนัยแบบเพรสเซ็นซ์-แอท-แฮนส์ คือกำลังอยู่ในการคิดคำนึงถึงโดยนักชีววิทยา และเขาคิดถึงว่ามีลักษณะเป็นเชื้อโรค และการเป็นอะไรบางอย่างของมันนั้นก็ตั้งอยู่เบื้องหลังรูปนัยแบบเพรสเซ็นซ์-แอท-แฮนส์อยู่แล้ว แนวอธิบายเช่นนี้ยังอธิบายได้อยู่ว่ามี ‘อะไร’ บางอย่างที่กำลังอยู่ในการตรวจสอบ แต่ถ้าจะอธิบายแบบที่ไอด์เสนอ ก็คงต้องสรุปว่าความเป็นจริงที่เครื่องมือรายงานคือ “การไม่มีเชื้อโรคคิดปกติใด ๆ” เท่านั้น ซึ่งแม้ไม่รู้ว่าจะถูกหรือผิดก็ตาม จุดหนึ่งที่ได้เห็นได้ชัดว่าเหตุผลไม่หนักแน่นคือมันเป็นการสรุปที่ไม่รอบคอบ และในการทำงานจริง ๆ ของนักวิทยาศาสตร์ก็ไม่ได้เดินตามแนวทางที่ไอด์แนะนำไปเสียทั้งหมด เช่น ในกรณีนี้นักวิทยาศาสตร์อาจจะเลือกไม่เชื่อถือเครื่องมือมากกว่าก็ได้

ประการต่อมา ได้มีนักปรัชญาท่านหนึ่งที่วิจัยงานของไอด์แล้วพบว่าทรรชนะของไอด์ยังไม่สามารถให้ภาพทั้งหมดของเทคโนโลยีวิทยาศาสตร์ได้อย่างน่าพอใจเท่าที่ควร นั่นเพราะขาดน้ำหนักของแง่มุมในลักษณะของการตัดสินเชิงบรรทัดฐาน (normative) ข้อโต้แย้งนี้เสนอโดยชาร์ฟ

(Robert C. Scharff) ซึ่งวิจัยงานในปรัชญาวิทยาศาสตร์และปรัชญาเทคโนโลยีจากทั้งมุมมองของปรัชญาเชิงวิเคราะห์และปรัชญาภาคพื้นทวีปแล้วพบว่า การมองวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในแง่ดีของผู้ที่คาดหวัง กับมองในแง่ที่เจือปนด้วยความผิดหวังนั้น พบข้อสังเกตที่น่าสนใจว่าพวกปฏิฐานนิยมจะมีทัศนคติในแง่บวกแบบแรก ต่างจากการศึกษาในสาขาภาคพื้นทวีปที่มักจะมีทัศนคติในแง่ลบแบบหลัง ใน Scharff (2003) ได้แสดงถึงบรรยากาศของเทคโนโลยีศาสตร์ว่ามีอิทธิพลต่อการมองชีวิตของมนุษย์ โดยมีการเปรียบเทียบทัศนคติระหว่างนักปรัชญาปฏิฐานนิยมอย่างกองต์ (Auguste Comte) และไฮเดกเกอร์ พบว่าในขณะที่กองต์มีน้ำเสียงเชิงบวกกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีว่าจะนำพาชีวิตที่ดียิ่งขึ้นมาให้มนุษย์นั้น ไฮเดกเกอร์กลับมีน้ำเสียงที่แสดงความระมัดระวังที่ว่าเทคโนโลยีศาสตร์จะสร้างการเปิดเผยโลกแห่งชีวิตเพียงรูปแบบเดียวซึ่งเป็นอันตรายกับสัจจะของความเป็นอยู่ของมนุษย์ อย่างไรก็ตาม ข้อโต้แย้งที่ชาร์ฟมีต่อไอด์ในเวลาต่อมา ใน Scharff (2006 : 140-142) นั้น ชาร์ฟไม่ได้สนใจประเด็นที่จะชี้ว่าระหว่างกองต์กับไฮเดกเกอร์ ใครคิดถูกกว่ากัน แต่สนใจในแง่ที่ว่าทำไมไอด์จึงไม่ได้ให้การอ้างเหตุผลที่มีน้ำเสียงของการระมัดระวังเทคโนโลยีศาสตร์ไปด้วยเท่าที่ควร หรืออย่างน้อยก็มีการอ้างเหตุผลที่จะแสดงถึงลักษณะเชิงบรรทัดฐานของเทคโนโลยีศาสตร์ไปด้วย เพื่อที่จะแสดงว่าไอด์ก็ตระหนักดีว่าตนกำลังอยู่ในยุคสมัยที่มีการตั้งคำถามต่อประเด็นเหล่านี้ โดยไม่ได้กำลังเห็นทุกแง่มุมของเทคโนโลยีศาสตร์ดีไปหมดอย่างไม่ต้องตั้งคำถามอย่างกองต์ ดูเหมือนไอด์จะเน้นแต่ว่าเทคโนโลยีศาสตร์กำลังทำงานผ่านอุปกรณ์ปฏิบัติการได้อย่างไร มีผลอย่างไรต่อการรับรู้ของมนุษย์ แต่ขาดข้อวิพากษ์ที่ว่าสถานการณ์เช่นนั้นเป็นสิ่งที่ดีหรือไม่ไปด้วย ทั้ง ๆ ที่ไอด์น่าจะมีข้อวิพากษ์เช่นนี้ขึ้นมาได้บ้างโดยเฉพาะเมื่อศึกษาจากงานต้นทางอย่างงานของไฮเดกเกอร์

ในประเด็นดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นข้อดีอย่างหนึ่งที่เกิดจากการที่ไอด์ไม่ได้เสนอทฤษฎีของตนในแง่ของอภิปรัชญาเชิงอุปกรณไว้ก่อน ผู้วิจัยเห็นว่าข้อสังเกตของชาร์ฟเกี่ยวกับน้ำเสียงที่ไอด์ควรมีแต่ขาดหายไปในการวิพากษ์ต่อเทคโนโลยีศาสตร์นั้น ส่วนหนึ่งเป็นเพราะไอด์ไม่ได้พูดถึงแรงกระทำของการรวมหน่วย โดยบริบทของเครื่องมือ ซึ่งก็คือเครื่องมือจะทำงานได้เป็นอย่างดีนั้นต้องอาศัยการทำงานประสานกันในเครือข่ายอย่างสอดคล้องกันทั้งหมดระหว่างสภาพแต่ละหน่วยดังที่ฮาร์แมนได้วิเคราะห์ไว้แล้ว ผู้วิจัยเห็นว่ามโนทัศน์ดังกล่าวก็ได้แปรเปลี่ยนมาสู่สิ่งที่ไฮเดกเกอร์กล่าวว่าเป็นการอัดกรอบ (Enframing) ซึ่งเป็นสัจจะที่แท้ของเทคโนโลยี นั่นคือการที่เทคโนโลยีจะทำงานให้ได้ผลดีที่สุดนั้น มนุษย์เองจำเป็นต้องมีกรอบความคิดที่มองเห็นโลกแบบที่เทคโนโลยีกำหนดให้มองเห็นไปด้วย แต่ละอุปกรณ์จึงมีลักษณะทางภววิทยาที่ถูกกำหนดโดยกรอบสุดท้ายเพียงกรอบเดียว คือกรอบของเทคโนโลยี และกรอบนี้ก็เข้าไปครอบคลุมได้แม้แต่กับวิทยาศาสตร์ก็ด้วย ซึ่งก็ทำให้พูดได้อย่างที่ไอด์พูดว่าวิทยาศาสตร์ปัจจุบันถูกขับเคลื่อนไปได้ด้วยเทคโนโลยี ทว่าไอด์เองตัดสินใจสถานการณ์เช่นนี้ในเชิงบรรทัดฐานอย่างไร หรืออย่างน้อยก็น่าที่จะ

ให้ข้อวิพากษ์ต่อสถาน.การณ์ดังกล่าวไว้ด้วยเพื่อไม่ต้องถูกตั้งข้อโต้แย้งจากชาร์ฟในประเด็นที่ว่าไม่ได้อธิบายเทคโนโลยีวิทยาศาสตร์ให้ครบทุกลักษณะที่ถือว่าสำคัญ หรือก็คือไอค์ได้แต่อธิบายในเชิงการรับรู้ของมนุษย์ที่ผ่านจากอุปกรณปฏิบัติกรและความก้าวหน้าในเทคโนโลยีศาสตร์ แต่ไม่ได้บอกเราว่าการรับรู้และความก้าวหน้าเช่นนั้น มีลักษณะในเชิงบรรทัดฐานอย่างไรต่อเราไปด้วย ผู้วิจัยเห็นว่าคำถามนี้ก็มีความสำคัญดังที่ชาร์ฟพยายามโต้แย้ง นั่นเพราะหากในเวลาใดที่น้ำหนักของการอ้างเหตุผลเพื่อแสดงถึงผลเสียของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมีมากขึ้นเรื่อย ๆ แล้ว ในเวลานั้นมนุษย์ก็อาจจะสำรวจที่การรับรู้ของตนที่ถูกกำหนดกรอบโดยแรงกระทำของการรวมหน่วยที่มีจากเทคโนโลยีศาสตร์ว่าเป็นการรับรู้ที่ควรจะได้รับกรพิจารณาใหม่อย่างไรได้บ้างในเชิงบรรทัดฐาน และหากไอค์จะยังคงรักษาข้อโต้แย้งในจุดยืนเดิมของตนที่ว่าเทคโนโลยีศาสตร์จะเป็นกรอบที่สำคัญของความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับโลกแล้ว เขาก็ต้องเสนอข้อโต้แย้งเพิ่มเติมอีกอยู่ดีว่าการรับรู้ในแบบที่ต่างไปจากนี้เมื่อเปรียบเทียบกับข้อเสนอของเขาแล้วจะมีความเป็นไปได้มากหรือน้อยกว่าอย่างไร

ประการสุดท้าย เราพบไปแล้วว่าไฮเดกเกอร์สามารถหลุดรอดจากการโต้แย้งของลาฟงท์ในประเด็นอุดมคตินิยมทางภาษาได้ นั่นเพราะถ้าไปเข้าใจว่า การที่ไฮเดกเกอร์เสนอว่าสัจไม่อาจมีที่อยู่นอกเหนือจากภาษาหมายถึงการที่ภาษาที่มนุษย์พูดราวกับว่าภาษามีอำนาจที่จะกำหนดความเป็นไปของโลกว่าจะอะไรเป็นหรือไม่เป็นความจริง ข้อโต้แย้งของคาร์แมนใน Carman (2002) ได้กล่าวแล้วว่าเป็นการตีความที่ผิดเพราะไปปรับอยู่ก่อนเกี่ยวกับทฤษฎีความหมายว่าต้องมีค่าความจริงอย่างใดอย่างหนึ่งที่ไม่ขึ้นกับการใช้ภาษาของมนุษย์ เราควรตีความไฮเดกเกอร์กำลังกล่าวถึงความเป็นไปได้ที่ความหมายจะมีอยู่นอกเหนือไปจากบริบท หรือก็คือปรากฏการณ์การมีความหมายเกิดขึ้นพร้อม ๆ กับบริบท เช่นนี้แล้วไฮเดกเกอร์ก็ไม่ใช่พวกอุดมคตินิยมทางภาษาแบบในข้อโต้แย้งของลาฟงท์ แต่เมื่อพิจารณาที่สังนิมเชิงอุปกรณของไอค์แล้ว ผู้วิจัยกลับเห็นว่ารูปแบบที่ไอค์เสนอนั้นกลับจะไม่พ้นข้อโต้แย้งนี้ของลาฟงท์ได้ นั่นเพราะผู้วิจัยเห็นว่าไอค์กำลังตอบคำถามที่ว่า “สิ่งหนึ่งมีความหมายว่าอะไร” ซึ่งเป็นคนละคำถามกับที่ไฮเดกเกอร์ถามที่ว่า “ปรากฏการณ์การมีความหมายนั้นเป็นไปได้อย่างไร” การที่ไอค์พิจารณาตอบคำถามของเขานั้นเช่นในการตีความความสัมพันธ์แบบนัยวิเคราะห์ เช่นเขาอาจจะพิจารณาข้อมูลที่ได้จากกล้องถ่ายอินฟราเรดจากดาวเทียมเพื่อดูปรากฏการณ์ความร้อนใต้โลก แล้วตีความตามที่เคยเรียนมาในทางวิทยาศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง ไอค์น่าจะกล่าวว่าข้อมูลที่ได้นั้นก็จะเป็นเหมือนคัมภีร์ที่รอผู้ที่เข้ามาตีความตามทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์ที่ตนเคยเรียนมา ผู้วิจัยมองว่าในกรณีนี้ลาฟงท์ก็น่าที่จะมองเห็นว่า ตัวระบบการตีความนั้นเองกำลังกำหนดหรือจัดแต่งหนทางที่ข้อมูลเหล่านั้นจะถูกตีความ ทำให้เห็นความเป็นไปของข้อมูลในโลกเช่นนั้นตามระบบการตีความ และหากระบบดังกล่าวเป็นเพียงระบบเดียวที่มนุษย์จะไม่มองการตีความอื่นนอกเหนือจากระบบนี้ ก็เท่ากับว่าโลกถูกจัดแต่งและถูกนำเสนอได้เฉพาะใน

บริบทนี้เท่านั้นในที่สุด เช่นนี้แล้วลาฟงที่น่าที่จะโจมตีไอค์ด้วยข้อกล่าวหาของเธอมากกว่าในกรณีของไฮเดกเกอร์เสียอีก นั่นคือทฤษฎีของไอค์สร้างโอกาสการผูกขาดการตีความ โดยเฉพาะในบริบทหนึ่ง ๆ ได้มากกว่า แต่ไฮเดกเกอร์ไม่ได้จะผูกขาดการตีความแบบนั้น เพราะเขาเพียงแค่บอกว่าปรากฏการณ์การมีความหมายเกิดขึ้นพร้อมกับบริบท โดยไม่ได้ผูกมัดไปด้วยว่าต้องเป็นบริบทเฉพาะอย่างใดอย่างหนึ่งเพียงบริบทเดียว

บทสรุป

ผู้วิจัยมองมีข้อสรุปในงานวิจัยชิ้นนี้ว่า การตีความในสังขนิมเชิงอุปกรณของไอค์นั้นไม่ได้เหมือนกันไปเสียทั้งหมดกับบทวิเคราะห์เครื่องมือของไฮเดกเกอร์ แต่หากไอค์เก็บประเด็นสำคัญของไฮเดกเกอร์ให้มากกว่านี้ ก็น่าจะสร้างทฤษฎีที่มีน้ำหนักกว่าเดิมได้ การที่เขาทิ้งประเด็นสำคัญของไฮเดกเกอร์เกี่ยวกับปรากฏการณ์การมีความหมายนั้นไปเพื่อไปสร้างสังขนิมรูปแบบใหม่ขึ้นมา นั้น พบว่ากลับทำให้ถูกโจมตีได้หลายจุด และจุดที่สำคัญคือ การพลาดโอกาสที่จะพัฒนาประเด็นใหม่ ๆ ไปอย่างน่าเสียดาย ซึ่งประเด็นที่ว่านั้นก็คือ อภิวาทวิทยาเชิงอุปกรณ

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

เทพทวี โชควสิน. 2546. ทรรศนะของมาร์ติน ไฮเดกเกอร์ ที่มีต่อเทคโนโลยี และการตีความในด้าน
ความสัมพันธ์ของมนุษย์ต่อโลกธรรมชาติ. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยรังสิต 3(7) : 18-28.

โสรัจจ์ หงศ์ลดารมภ์. 2545. วิทยาศาสตร์ในสังคมและวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพฯ : สถาบันพัฒนา
คุณภาพวิชาการ.

ภาษาอังกฤษ

Carman, Taylor. 2002. Was Heidegger a Linguistic Idealist?. In *Inquiry* 45(2) : 205-216.

Crease, Robert P. 1997. Hermeneutics and the Natural Sciences : Introduction. In *Man and
World* 30 : 259-270.

Descartes, René. 1641/1990. Meditations on the First Philosophy, translated by Elizabeth S.
Haldane and G.R.T. Ross. In Mortimer J. Adler (ed.), *Great Books of the Western
World* Volume 28, second edition, pp. 295-329. Chicago : Encyclopaedia Britannica,
Inc.

Dreyfus, Hubert L. 1991. *Being-in-the-World: A Commentary on Heidegger's Being and
Time, Division I*. Cambridge : The MIT Press.

Dreyfus, Hubert L. 2002. Comments on Christina Lafont's Interpretation of *Being and Time*. In
Inquiry 45(2) : 191-194.

Glymour, Clark. 1992. Realism and the Nature of Theories. In Merrilee H. Salmon et. al.,
Introduction to the Philosophy of Science. pp.104-131. New Jersey : Prentice Hall.

Harman, Graham. 2002. *Tool-Being: Heidegger and the Metaphysics of Objects*. Illinois :
Open Court.

Heelan, Patrick. 1983a. Natural Science as a Hermeneutic of Instrumentation. In *Philosophy of
Science* 50 : 181-204.

Heelan, Patrick. 1983b. *Space, Perception, and Philosophy of Science*. Berkeley : University of
California Press.

Heidegger, Martin. 1962. *Being and Time*, translated by John Macquarrie and Edward Robinson.
New York : Harper & Row.

- Heidegger, Martin. 1966. **Discourse on Thinking**, translated by John M. Anderson and E. Hans Freund. New York : Harper & Row.
- Heidegger, Martin. 1968. **What Is Called Thinking?**, translated with an introduction by J. Glenn Gray. New York : Harper & Row.
- Heidegger, Martin. 1969. **Identity and Difference**, translated with an introduction by Joan Stambaugh. Chicago : The University of Chicago Press.
- Heidegger, Martin. 1971a. **On the Way to Language**, translated by Peter D. Hertz. New York : Harper & Row.
- Heidegger, Martin. 1971b. **Poetry, Language, Thought**, translated by Albert Hofstadter. New York : Harper & Row.
- Heidegger, Martin. 1972. **On Time and Being**, translated with an introduction by Joan Stambaugh. Chicago : The University of Chicago Press.
- Heidegger, Martin. 1977. **The Question Concerning Technology and Other Essays**, translated and with an introduction by William Lovitt. New York : Harper & Row.
- Heidegger, Martin. 1982. **The Basic Problems of Phenomenology**, translated by Albert Hofstadter. Bloomington : Indiana University Press.
- Heidegger, Martin. 1984. **The Metaphysical Foundations of Logic**, translated by Michael Heim. Bloomington : Indiana University Press.
- Heidegger, Martin. 1993. **Basic Writings**, edited by David Farrell Krell. New York : HarperCollins.
- Heidegger, Martin. 1996. **Being and Time**, translated by Joan Stambaugh. New York : State University of New York Press.
- Heidegger, Martin. 2000. **Introduction to Metaphysics**, translated by Gregory Fried and Richard Polt. New Haven & London : Yale University Press.
- Husserl, Edmund. 1970. **Logical Investigations**, translated by J.N. Findlay. London : Routledge & Kegan Paul.
- Ihde, Don. 1979. **Technics and Praxis**. Dordrecht : D. Reidel.
- Ihde, Don. 1983. **Existential Technics**. New York : State University of New York.
- Ihde, Don. 1990. **Technology and the Lifeworld : From Garden to Earth**. Bloomington : Indiana University Press.

- Ihde, Don. 1991. **Instrumental Realism: Interface Between Philosophy of Science and Philosophy of Technology**. Bloomington : Indiana University Press.
- Ihde, Don. 1997. Whole Earth Measurements. In **Techné: Journal of the Society for Philosophy and Technology** 2(2) : 61-72.
- Ihde, Don. 1998. **Expanding Hermeneutics: Visualism in Science**. Illinois : Northwestern University Press.
- Lafont, Cristina. 2000. **Heidegger, Language, and World-Disclosure**, translated by Graham Harman. Cambridge : Cambridge University Press.
- Lenk, Hans. 2006. Toward a Practice-Oriented Methodology and Philosophy of Technoscience. In Evan Selinger (ed.), **Postphenomenology: A Critical Companion to Ihde**. pp.257-263. Albany : State University of New York Press.
- Okrent, Mark. 2002. Equipment, World, and Language. In **Inquiry** 45(2) : 195-204.
- Richardson, John. 1986. **Existential Epistemology: A Heideggerian Critique of the Cartesian Project**. Oxford : Clarendon Press.
- Rosenberg, Alex. 2000. **Philosophy of Science: A Contemporary Introduction**. London : Routledge.
- Scharff, Robert C. 2003. On Philosophy's "Ending" in Technoscience: Heidegger vs Comte. In Robert C. Scharff and Val Dusek (eds.), **Philosophy of Technology: The Technological Condition : An Anthology**. pp.265-276. Oxford : Blackwell.
- Scharff, Robert C. 2006. Ihde's Albatross: Sticking to a "Phenomenology" of Technoscientific Experience. In Evan Selinger (ed.), **Postphenomenology: A Critical Companion to Ihde**. pp.131-144. Albany : State University of New York Press.
- Sheehan, Thomas. 2005. Dasein. In Hubert L. Dreyfys and Mark A. Wrathall (Eds.), **A Companion to Heidegger**. pp. 193-213. Oxford : Blackwell.
- Wrathall, Mark A. 2002. Heidegger, Truth, and Reference. In **Inquiry** 45(2) : 217-228.
- Zahavi, Dan. 2003. **Husserl's Phenomenology**. Stanford : Stanford University Press.

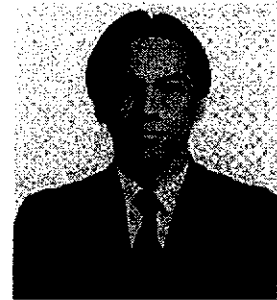
ประวัตินักวิจัย

อาจารย์เทพทวิ โชควติน

สถานที่ทำงานปัจจุบัน สาขาวิชาศึกษาทั่วไป สำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี 111 ถนนมหาวิทยาลัย ตำบลสุรนารี
อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา 30000

Email : thankgod@sut.ac.th

Phone : 044-224-346 Fax : 044-224-212

1. ประวัติการศึกษา

อ.บ. (ภาษาอังกฤษ) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษาที่จบ 2540

อ.ม. (ปรัชญา) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษาที่จบ 2542

2. ตำแหน่งปัจจุบัน

อาจารย์ประจำสาขาวิชาศึกษาทั่วไป สำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

3. ผลงานทางวิชาการ

งานวิจัย

เทพทวิ โชควติน. 2545. ทรรศนะของมาร์ติน ไฮเดกเกอร์ และพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) ที่มีต่อเทคโนโลยี: การศึกษาเชิงเปรียบเทียบ. (โครงการวิจัยโดยทุนสนับสนุนนักวิจัยรุ่นใหม่ ปี 2544 ของ มทส). นครราชสีมา : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.

เทพทวิ โชควติน. 2546. การตีความรูปประโยคแบบจัดประเภทในตรรกวิทยาของอริสโตเติลและตรรกวิทยาสมัยใหม่. (โครงการวิจัยประจำปีงบประมาณ 2546 ของ มทส). นครราชสีมา : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.

บทความตีพิมพ์ในวารสาร

เทพทวิ โชควติน. 2542. วิทยาศาสตร์เป็นศาสนาหรือไม่?. ใน อักษรศาสตร์พิจารณา 2(1) : 107-115.

เทพทวิ โชควติน. 2546. ทรรศนะของมาร์ติน ไฮเดกเกอร์ ที่มีต่อเทคโนโลยี และการตีความในด้านความสัมพันธ์ของมนุษย์ต่อโลกธรรมชาติ. ใน วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต 3(7) : 18-28.

เทพทวิ โชควติน. 2550. ทำไมจึงมีบางสิ่งแทนที่จะไม่มีอะไรเลย?. ใน วารสารปรัชญาและศาสนา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 1(1) : 27-37.

บทความตีพิมพ์ในหนังสือ

Chokvasin, Theptawee. 2007. Mobile Phone and Autonomy. In Soraj Hongladarom and Charles Ess (eds.), **Information Technology Ethics: Cultural Perspectives**. pp. 68-80. Hershey : Idea Group.

งานวิจัยที่กำลังดำเนินการ

เทพทวี โชควคิน. **ซูเปอร์วีเนี่ยนซ์ในปรัชญาเหตุการณ์**. (โครงการวิจัยประจำปีงบประมาณ 2548 ของ มทส)

เทพทวี โชควคิน. **พหุนิยมของคุณภาพชีวิต: การตีความจากมุมมองของจริยศาสตร์วาทกรรม**. (โครงการวิจัยประจำปีงบประมาณ 2549 ของ มทส)

เทพทวี โชควคิน. **ทฤษฎีตรรกบทของจอห์น นูริตัน**. บทความวิจัยเพื่อ โครงการหนึ่งอาจารย์หนึ่ง ผลงาน ประจำปี 2548 ของ มทส.

เทพทวี โชควคิน. **ดุลยภาพเชิงพินิจวิเคราะห์ในจริยศาสตร์**. บทความวิจัยเพื่อ โครงการหนึ่งอาจารย์หนึ่ง ผลงาน ประจำปี 2549 ของ มทส.

ตำรา

เทพทวี โชควคิน. 2545. **การคิด การค้นคว้า และการใช้เหตุผล (เฉพาะในส่วนของการคิดและการใช้เหตุผล): เอกสารเพิ่มเติม**. นครราชสีมา: สาขาวิชาศึกษาทั่วไป สำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.

งานแปล

เกน, ลอเรนซ์ และ ชาน, คิทตี. 2549. **นิทเช่**. หนังสือแปลชุด Introducing โครงการสรรพสาสน์. แปลโดย เทพทวี โชควคิน. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มูลนิธิเด็ก. แปลจาก Laurence Gane and Kitty Chan. 1997. *Introducing Nietzsche*. New York : Totem Books.

แมทธิวส์, แกเร็ธ บี. 2546. **ปรัชญาเยาวชน**. งานแปลของสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ อันดับที่ 194. แปลโดย เทพทวี โชควคิน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา. แปลจาก Gareth B. Matthews. 1994. *The Philosophy of Childhood*. Cambridge : Harvard University Press.